

Jihad-morsiamiksi vieteltyjä uhreja vai aktiivisia toimijoita?

Länsimaalaiset naiset, jotka matkustivat Isisin kontrolloimille alueille.

Anna-Riitta Vuori
Uskontotieteen tutkielma
Toukokuu 2020

HELSINGIN YLIOPISTO – HELSINGFORS UNIVERSITET

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion Teologinen tiedekunta		Laitos – Institution Uskontotiede	
Tekijä – Författare Anna-Riitta Vuori			
Työn nimi – Arbetets titel Jihad-morsiamiksi vieteltyjä uhreja vai aktiivisia toimijoita? Länsimaalaiset naiset, jotka matkustivat Isisin kontrolloimille alueille.			
Oppiaine – Läroämne Uskontotiede			
Työn laji – Arbetets art Syventävä tutkielma	Aika – Datum 11.5.2020	Sivumäärä – Sidoantal 85	
Tiivistelmä – Referat Tässä tutkimuksessa tarkastelen länsimaalaisia naisia, jotka matkustivat 2010-luvulla Syyriaan ja Irakiin tavoitteenaan osallistua äärijärjestö Isisin toimintaan. Tarkastelen tutkielmassani naisten radikalisoitumisprosesseja ja heidän motiivejaan lähteä vierastaistelijaksi. Tutkin myös oliko naisten sosioekonomisella asemalla vaikutusta heidän radikalisoitumiseensa. Aihe on ajankohtainen, koska naisten väkivaltaista ekstremismiä on tutkittu marginaalisesti Suomessa ja äärijärjestön toimintaan on osallistunut myös suomalaisia naisia. Tutkimukseni on rajattu koskemaan ainoastaan Isisiin liittyneitä länsimaalaisia naisia. Tutkimusmetodinani käytän aineistolähtöistä sisällönanalyysiä ja tutkin teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla sosioekonomisen aseman vaikutusta. Aineistoni koostuu yhteensä seitsemästä tutkimusartikkelista. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä testaatan J. M. Bergerin hypoteesia. Bergerin mukaan radikalisoitumisella ja yksilön heikolla sosioekonomisella asemalla on harvoin syy-seuraussuhde. Aineistoni analyysin perusteella yleisimmät syyt naisten radikalisoitumiselle ja Syyriaan ja Irakiin matkustamiselle olivat henkilökohtaiset, poliittis-ideologiset ja uskonnolliset syyt. Radikalisoituminen ja Isisin kontrolloimille alueille matkustaminen olivat monen motiivin ja osatekijän summa eikä aineistosta hahmottunut selkeää tai yhdenmukaista profiilia kuvailemaan tyypillistä naispuolista vierastaistelijaa. Bergerin hypoteesin testaaminen osoitti sen olevan paikkansapitävä kun tarkastelussa olivat Isisiin toimintaan osallistuneet länsimaalaiset naiset. Tutkimustuloksista oli pääteltävissä, että useimmiten epäoikeudenmukaisuuden kokemus motivoi naisia liittymään mukaan Isisin toimintaan. Taustalla vaikuttivat myös neofundamentalistinen suhtautuminen uskoon ja Isisin tehokas propaganda. Etenkin verkossa levitetyn propagandan ansiosta Isis ja mobilisaatio konfliktialueille oli nuorten naisten ilmiö. Saatujen tutkimustuloksen avulla olisi mahdollista pohtia miten tyttöjen ja nuorten naisten radikalisoitumista väkivaltaiseen ekstremismiin voitaisiin tulevaisuudessa ennaltaehkäistä.			
Avainsanat – Nyckelord radikalisoituminen, väkivaltainen ekstremismi, jihadismi, Isis, vierastaistelijat			
Säilytyspaikka – Förvaringställe Helsingin yliopiston kirjasto, Keskustakampuksen kirjasto, Teologia			
Muita tietoja			

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	1
1.1. Tausta	1
1.2. Tutkimuksen aihe ja merkitys	3
1.3. Aikaisempi tutkimus.....	5
1.4. Tutkimuskysymys ja tutkimuksen eteneminen	10
2. Metodi, aineisto ja näkökulma.....	12
2.1. Aineistolähtöinen ja teoriaohjaava sisällönanalyysi	12
2.2. Analyysimallien työprosessit.....	14
2.3. Tutkielman aineisto	15
2.4. J. M. Bergerin hypoteesi radikalisoitumisen suhteesta rakenteellisiin tekijöihin	20
3. Keskeiset käsitteet.....	22
3.1. Fundamentalismi ja neofundamentalismi.....	22
3.2. Islamismi ja jihadismi.....	26
3.3. Ekstremismi, radikalisoituminen ja terrorismi	30
3.4. Käsitteiden käyttö	34
4. Isis ja naiset.....	37
4.1. Naiset jihadistisissa liikkeissä	37
4.2. Isis	38
4.3. Naiset Isisin toiminnassa	41
5. Henkilökohtaiset ja sosiaaliset syyt.....	48
5.1. Kuuluvuus ja sisarus	48
5.2. Romantiikka, seikkailut ja tylsistyminen	48
5.3. Sosiaalinen status ja vapaus	51
5.4. Identiteettiongelmät, ulkopuolisuuden tunne ja eristäytyminen	52
5.5. Syrjintä ja rasismi	53
6. Poliittiset, ideologiset ja uskonnolliset syyt.....	56
6.1. Humanitäärinen apu	56
6.2. Uskonnolliset velvollisuudet.....	56
6.3. Uskonnollinen herääminen ja puutteelliset tiedot islamista	58
6.4. Umma uhattuna.....	60
6.5. Isisin propaganda	63
7. Sosioekonomisen aseman korrelaatio radikalisoitumiseen	66
7.1. Bergerin hypoteesin yhteensopivuus länsimaalaisten vierastaistelijoitten taustoihin suhteutettuna	66
7.2. Bergerin hypoteesin yhteensopivuus suomalaisten vierastaistelijoitten taustoihin suhteutettuna	67
7.3. Pohdintaa	68
8. Yhteenveto ja johtopäätökset.....	70
8.1. Yhteenveto	70
8.2. Johtopäätökset	73
9. Lähde- ja kirjallisuusluettelo.....	76
9.1. Lähteet	76
9.2. Kirjallisuus	77

1. Johdanto

1.1. Tausta

Vuosina 2012–2016 Suomesta matkusti lähes 100 vierastaistelijaa¹ Syyrian ja Irakin konfliktialueille. Vierastaistelijoiden tavoitteena oli osallistua jihadistiseen toimintaan, joka sisälsi aseellisiin taisteluihin osallistumista ja uuden, utopistisen valtion ja yhteiskunnan rakentamista. Paikkaa kutsuttiin ”Islamilaiseksi valtioksi”² ja se houkutteli puoleensa jihadistreja poikkeuksellisen paljon länsimaista³. Alueille kohdistunut vierastaistelijamobilisaatio⁴ oli poikkeuksellinen, koska Länsi-eurooppalaisten ja etenkin naisten osuus siinä oli historiallisen suuri. Esimerkiksi suomalaisista ja eurooppalaisista vierastaistelijasta neljännes oli naisia. Tilanne oli poikkeuksellinen vertaillen aikaisempiin vierastaistelijamobilisaatioihin, jotka suuntautuivat muun muassa Afganistaniin tai Bosniaan.⁵ Kokonaisuudessaan Syyrian ja Irakin konfliktit vetivät puoleensa lähes 40 000 vierastaistelijaa yli sadasta maasta, joista kaikkien länsimaalaisten osuus on noin 5000. Naisten osuus länsimaalaisista taistelijoista oli noin neljänneksen, eli 550–2500 henkilöä.⁶

Ilmiö pohjautuu 2010-luvun alun tapahtumiin, kun Syyria ja Irak ajautuivat sisällissotiin ja sotien synnyttämiä valtatyhjiöitä ryhtyi täyttämään islamin sunnalaista suuntausta edustava ja jihadistinen äärijärjestö Isis⁷. Vuonna 2014 äärijärjestö onnistui

¹ Vierastaistelijalla viitataan yksilöön, joka matkustaa konfliktialueille osallistuakseen aseelliseen konfliktiin valtiossa, jonka kansalainen hän ei ole. Määritelmään kuuluvat myös muunlaiset toimijat, joiden motiivit matkustaa konfliktialueille sekä siellä tapahtuva toiminta saattavat erota vierastaistelijoiden toiminnasta. Ks. Juntunen, Creutz-Sundblom & Saarinen 2016, 9.

² Isis käytti valtaamastaan alueestaan mm. nimityksiä Kalifaatti ja Islamilainen Valtio. Isisin käyttämät nimitykset alueestaan ovat ongelmallisia, koska ne saattavat antaa lukijalle kuvan, että kyseessä olisi uusi kansainvälisesti tunnustettu valtio. Siksi käytän tutkimuksessani ilmaisua ”Isisin kontrolloimat alueet” tai pelkästään ”Syyria ja Irak” ilmaisutapojen neutraalisuuden vuoksi. Ks. Kotimaisten kielten keskus (s.a.).

³ Länsimailla viitataan niihin maihin, jotka jakavat juutalais-kristillisen uskontoperinteen, roomalaisen oikeusjärjestelmän ja valistuksen ajalla syntyneet arvot. Määritelmässä ja tässä työssä länsimaat käsittävät Euroopan maat, Yhdysvallat, Kanadan sekä Australian ja Uuden-Seelannin. Käsitteenä länsimaat on kiistanalainen ja jopa keinotekoinen, mutta käytän ilmaisua kattokäsitteenä niille maille, jotka kuuluvat Suomen kanssa samaan kulttuuripiiriin. Määritelmän on luonut tulevaisuudentutkija Elina Kiiski-Kataja. Ks. Suutarinen 30.10.2017.

⁴ Mobilisoinnilla viitataan kehityskulkuun, jonka päätteeksi yksilö päätyy osallistumaan ryhmän toimintaan, jonka tavoitteena on jokin poliittinen tai yhteiskunnallinen muutos. Mobilisoituminen liittyy läheisesti radikalisoitumiseen, koska useimmiten mobilisoiduttuaan yksilö liittyy väkivaltaa harjoittavaan ryhmään. Ks. Holman 2016, 2–3.

⁵ Peresin & Cervione 2015, 498; Davis 2017, 123.

⁶ Gaub & Lisecka 2016; Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus 1/2018, 26; Malkki & Saarinen 2019, 11–12, 97, 1; Tammikko 2019, 130.

⁷ Kirjainyhdistelmä Isis on peräisin järjestön englanninkielisestä nimestä The Islamic State of Iraq and Syria. Muita äärijärjestöstä käytettyjä lyhenteitä ovat ISIL, joka tulee nimestä The Islamic State of Iraq and the Levant ja Daesh, joka tulee järjestön arabiankielisestä nimestä ad-Dawlah al-Islamiyah fi 'l-Iraq wa-sh-Sham. Nimellä viitataan sekä järjestöön, että järjestön kontrolloimaan maa-alueeseen. Viitatessani äärijärjestöön, käytän lyhennettä Isis sen vakiintuneisuuden ja tunnettuuden vuoksi. Ks. Kotimaisten kielten keskus (s.a.).

valtaamaan Irakin ja Syyrian pohjoisosien suurimmat kaupungit ja pian äärijärjestön johtohahmo, Abu Bakr al-Baghdadi julisti, että valloitetuille alueille on perustettu Islamilainen valtio, ja jokaisen muslimin tulee tehdä *hijra*⁸ alueille uskonnollisen velvollisuuden nimissä.⁹

Julistuksen jälkeen globaali liikkuvuus Syyriaan ja Irakiin kiihtyi, jonka seurauksena alueille matkusti tuhansia vierastaistelijoita sadasta eri maasta. Islamilaisen valtion tarina ei kuitenkaan kestänyt kovinkaan pitkään ja keväällä 2019 Isisin alueet valloitettiin takaisin ja alueille matkustaneet vierastaistelijat joutuivat ahdinkoon paetessaan Isisin vastaisen liittouman iskuja. Tuolloin kasvot suomalaisille vierastaistelijoiden antoi suomalainen, omalla nimellään esiintynyt Sanna, jota uutiskanava CNN haastatteli raporttiinsa.¹⁰

Muutama kuukausi Sannan haastattelun jälkeen suomalaiset mediat julkaisivat kaksi kattavaa reportaasia suomalaisista naisista ja matkoista Isisin alueille.¹¹ Uutisointi *mujahiraheiksi*¹² kutsuista naisista herätti kiinnostukseni tutkia heitä. Miksi länsimaalaiset naiset olivat matkustaneet Syyrian ja Irakin konfliktialueille? Asetelma naisista, jotka olivat osallistuneet jihadistiseen ja väkivaltaiseen toimintaan vaikutti hyvin poikkeukselliselta: stereotyyppisesti empaattisiksi, rauhallisiksi, äidillisiksi ja passiivisiksi mielletyt naiset olivat nyt syytettyinä konfliktialueilla tapahtuneista raaista rikoksista ihmisyyttä vastaan. Isisin naisiin liittyvä uutisointi haastoi uudistamaan mielikuvia väkivaltaisesta ekstremismistä¹³ ja siitä kuka lopulta radikalisoituu, ja millaisten kehityskulkujen seurauksena.

Ensimmäiseksi ajattelin että Isisin jihadistiseen toimintaan osallistuneilla naisilla on täytynyt olla lähtömaissaan alhainen sosioekonominen asema, joka on edesauttanut heidän radikalisoitumistaan ja saanut heidät matkustamaan Syyriaan ja Irakiin. Toisinaan julkisessa keskustelussa ja mediassa keskustelijoiden huomio kohdistuu yhteiskunnassa ilmenevään sosiaaliseen eriarvoisuuteen ja siitä johtuvaan syrjäytymiseen. Radikalisoitumisesta keskusteltaessa osapuolet olettavat usein, että rakenteelliset tekijät kuten köyhyys,

⁸ Arabiankielinen sana *hijra* tarkoittaa siirtolaisuutta tai muuttoa pois ei-uskovien alueilta. Alun perin *hijralla* on kuvattu profeetta Muhammedin muuttoa Mekasta Medinaan hänen paetessaan itseensä ja seuraajiinsa kohdistettua vainoamista ja uhkaa. Ks. Juntunen, Creutz-Sundblom & Saarinen 2016, 6; Robinsmith 2018, 4.

⁹ Peresin 2018, 32.

¹⁰ Pelli 6.3.2019; Pärssinen 24.5.2019.

¹¹ Marttinen & Kilpamäki 30.3.2019; Sillanpää 24.5.2019.

¹² *Mujahirah/mujahidah* on nimitys, jota ensimmäiset islamilaiset historioitsijat käyttivät niistä naisista, jotka olivat suojelleet profeetta Muhammedia esi-islamilaisten ajan taisteluissa. Nimityksellä viitataan myös niihin naisiin, jotka kuuluivat profeetan perheeseen ja niihin jotka kääntyivät islamiin ensimmäisten joukossa. Vapaasti käännettynä se tarkoittaa yksilöä, joka hylkää pahat asiat tai välttelee niitä. Nimitys viittaa myös siirtolaiseen eli henkilöön joka on tehnyt *hijran*. Ks. Peresin 2015, 23; Robinsmith 2018, 4.

¹³ Lyhyesti ilmaisten ekstremismeissa on kyse ilmiöstä, jossa yksittäinen sisäryhmä uskoo, ettei se voi menestyä tai jäädä eloon ilman ulkoryhmään kohdistettua vahingoittamista tai väkivaltaa. Ks. Berger 2018, 49.

kouluttamattomuus ja työttömyys ajavat yksilöitä kohti radikalisoitumista ja väkivaltaista käytöstä.¹⁴

Etsiessäni tietoa radikalisoitumisesta, tulin lukeneeksi J.M. Bergerin *Ekstremismi* -teosta. Siinä Berger toteaa, ettei yksilön sosioekonomisesti heikko asema ja siitä johtuva syrjäytyminen aiheuta radikalisoitumista. Bergerin mukaan henkilöillä, jotka tulevat korkean koulutus- ja tulotason maista on jopa suurempi todennäköisyys matkustaa Syyrian ja Irakin konfliktialueille, kuin maista, joissa elintaso on alhaisempi.¹⁵

Bergerin väite oli mielestäni rohkea ja sen vuoksi testaan hänen hypoteesiaan tutkielmassani. Hypoteesin testaaminen sopii hyvin osaksi tutkielmaani, koska motiiveja ja radikalisoitumisprosesseja tarkastellessani tulen varmasti saamaan selville myös jotakin naisten taustoista, kuten millaista elämää naiset olivat eläneet ennen radikalisoitumistaan ja millaisista taustoista he tulivat.

1.2. Tutkimuksen aihe ja merkitys

Tutkimusta naisten radikalisoitumisesta Isisin ideologiaan ja siitä seuranneeseen vierastaistelijamobilisaatioon ei ole tehty aiemmin suomeksi, joka tekee tutkielmani aiheesta tärkeän. Sukupuolen ja väkivaltaisen ekstremismin välisen yhteyden tutkimuksen vähäisyyttä on selitetty muun muassa tutkijoiden intresseillä fyysisen väkivallan tutkimiseen, joka on ilmiönä miesvaltaisempi.¹⁶

Naisten vähäisempi osallistuminen väkivaltaisten ja jihadististen ryhmittymien toimintaan on tehnyt ymmärrettävästi ilmiöiden tutkimisesta haastavampaa, mutta on myös tapauksia, joissa naisten osallisuus väkivaltaisiin tekoihin on jopa kiistetty kokonaan, vaikka naiset olisivat olleet mukana toiminnassa äärijärjestöjen perustamisesta saakka¹⁷. Naisten osallisuus väkivaltaisissa ekstremismissä on saatettu mieltää joksikin muuksi kuin jihadismiksi tai terrorismiksi, tai sitä on voitu luonnehtia keinotekoisesti ”naisten terrorismiksi” vedoten olettamuksiin naisten rauhallisemmasta persoonallisuudesta suhteessa miehiin.¹⁸ On siis tärkeää tunnistaa naisten osuus väkivaltaisissa teoissa ja tutkia millaiset kehityskulut vievät naisia kohti väkivaltaista ekstremismia ja jihadismia, etenkin kun kyseessä on uskonnolla legitimoitu toiminta. Vaikka Isisin näkyvä toiminta Syyriassa ja Irakissa onkin tällä hetkellä loppunut, sen ideologia elää yhä vahvana esimerkiksi valtioiden syrjäisimmillä

¹⁴ Malkki 1.6.2017.

¹⁵ Berger 2018, 111.

¹⁶ Pearson & Winterbotham 2017, 1.

¹⁷ Gentry & Sjöberg 2014, 1.

¹⁸ Rajan 2011, 4.

alueilla. Asiantuntijat pelkäävätkin äärijärjestön uutta nousua mikäli alueen poliittinen epävakaus jatkuu. Pahimmillaan se voisi tarkoittaa myös uutta vierastaistelijamobilisaatiota.¹⁹

Isisin vetovoimaisuuden vuoksi radikalisoitumisen, väkivaltaisen ekstremismin ja jihadistisen liikehdinnän holistinen ymmärrys on entistä tärkeämpää. Jotta kokonaisvaltainen ymmärrys olisi saavutettavissa, olisi tarpeen huomioida myös naisten osallisuus ja roolit osana ilmiötä. Tällä hetkellä ennaltaehkäisevistä toimintatavoista puuttuvat naissukupuolen huomioivat strategiat, vaikka niille olisi suuri tarve: Isisin vierastaistelijailmiössä oli havaittavissa sukupuolten välisiä eroja, kuten se, että naiset olivat miehiä keskimäärin nuorempia matkustaessaan Isisin kontrolloimille alueille. Nuorimmat heistä olivat vain 13-vuotiaita. Naiset onnistuivat todennäköisesti ensimmäisellä yrityksellään matkustaessaan länsimaista Syyriaan ja Irakiin. Lisäksi heillä oli miehiä harvemmin aiempaa rikostaustaa osallistuessaan Isisin toimintaan ensimmäisen kerran.²⁰

Tutkijat ja viranomaiset ovat myös toisinaan olleet kyvyttömiä tunnistamaan naisten osuutta väkivaltaisessa ekstremismissä, vaikka naiset olisivat olleet mukana liikkeissä niiden perustamisesta saakka. Ongelmana saattaa olla juuri naisten erilainen rooli väkivaltaisessa ekstremismissä verrattuna miehiin. Tutkimustiedon puutteen vuoksi väkivaltaisen ekstremismin ja poliittisen väkivallan vastaiset hankkeet eivät ole huomioineet tarpeeksi tehokkaasti naisten kytköksiä ääriliikkeisiin ja heidän roolejaan äärijärjestöissä, jonka vuoksi naisia ei ole esimerkiksi pidätetty ja he eivät ole päätyneet virallisiin tietokantoihin ja tilastoihin.²¹

Tiedeyhteisön lisäksi stereotypioita naisten radikalisoitumisesta ylläpitävät yhteiskunta, media ja yhteisöt, joiden keskuudesta naisia on lähtenyt Isisin alueille. Media kuvaa naisten radikalisoitumista väkivaltaiseen ekstremismiin usein ei-poliittisen uhrinarratiivin kautta, jossa mies on houkutellut ja kosiskellut viatonta naista mukaan äärijärjestön toimintaan. Yleisessä medianarratiivissa Isisin alueille matkustaneet naiivit naiset ovat jättäneet perheensä tullakseen ”jihad-morsiamiksi” tai he ovat päätyneet Isisin kontrolloimille alueille vahingossa tai tietämättään.²²

Tutkimuksissa muslimiyhteisöt ovat kuvailleet keskuudestaan vierastaistelijoiksi lähteneitä naisia ”aivopestyiksi” ja ”vähemmän maalaisjärkeä” käyttäviksi yksilöiksi, jotka ovat olleet radikalisoitumisprosessissa vain vastaanottavia, passiivisia osapuolia. Usein

¹⁹ Huusko & Noori 21.1.2020. HS.fi 25.1.2020.

²⁰ Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus 1/2018, 28.

²¹ Pearson & Winterbotham 2017, 1.

²² Jihadist women, a threat not to be underestimated 2017, 3; Martini 2018, 471.

naisten radikalisoitumisesta syytetäänkin muita ihmisiä vedoten naisten viattomuuteen, synnynnäiseen hyvyteen tai naiiviuteen sekä naisen toimijuuden olemattomuuteen.²³

Ilmiöön kohdistuvan laajemman ymmärryksen ja tietoisuuden avulla on mahdollista tunnistaa radikalisoitumiselle alttiimpia yksilöitä ja ryhmiä. Radikalisoitumiselle alttiimpien yksilöiden ja ryhmien tunnistaminen taas mahdollistaa tehokkaampien ennaltaehkäisevien hankkeiden kehityksen. Tutkitun tiedon avulla on mahdollista pohtia, miten konfliktialueilta palaavia vierastaistelijoita voidaan integroida takaisin yhteiskuntiin. Tutkimus hyödyttää tutkijoiden ja päättäjien lisäksi myös muun muassa suomalaisia ja muslimiyhteisöjä, jotka ovat valtioiden ja järjestöjen ohella avainasemassa väkivaltaisen radikalisoitumisen ehkäisyssä.

1.3. Aikaisempi tutkimus

Naisten osallisuus väkivaltaisessa ekstremismissä ja jihadistisissa liikkeissä ei ole uusi ilmiö ja aiheesta on tehty kohtalaisesti tutkimusta Suomen ulkopuolella. Saatavillani olevissa monografioissa ja toimitetuissa teoksissa on ollut toistaiseksi vain vähän tietoa naisista osana Isisin toimintaa. Tämä johtunee ensinnäkin naisten näkymättömämmästä roolista jihadistisissa liikkeissä. Toiseksi Isisin vierastaistelijamobilisaatiosta on aikaa vain muutamia vuosia. Lisäksi naisia oli Isisissä miehiä vähemmän. Suurin osa Isisiä ja naisjihadisteja koskevasta tutkimuksesta on julkaistu ekstremismin, terrorismin ja turvallisuusalan tiedejulkaisuissa. Seuraavaksi esittelen tutkimuksia, joita aiheesta on tehty aikaisemmin.

Naisten ja väkivaltaisen ekstremismin tutkimuksen pioneeri on Mia Bloom, jonka teos *Bombshell: Women and Terrorism* (2011) luo katsauksen yksittäisten terroristien ja etenkin itsemurhaiskuja tehneiden naisten narratiiveihin ja tulevaisuuden terrorismiin. Bloomin teoksen pääteesi on, että naiset osallistuvat äärijärjestöjen toimintaan neljästä erinäisestä syystä: koston, lunastuksen, ihmissuhteen ja kunnioituksen tavoittelemisen vuoksi. Vaikka Bloomin teoksen fokus ei varsinaisesti ole jihadismissa, vaan terroristisessa tarkoituksessa tehdyissä itsemurhaiskuissa, se tarjoaa kuitenkin kattavuudessaan hyödyllisiä ja historiallisia näkökulmia tutkimusaiheeni ymmärtämiseen ja hahmottamiseen.²⁴

Caron E. Gentry ja Laura Sjoberg toimittaneet yhdessä teoksen *Women, Gender and Terrorism* -teoksen (2011), jossa useat ekstremismin ja sukupuolen yhteyteen erikoistuneet tutkijat tuovat aiheeseen erilaisia näkökulmia peilaten ilmiötä historiaan ja nykypäivään. Teos on jaettu kolmeen osaan, joista ensimmäisessä perehdytään naisten rooliin terrorismin

²³ Pearson & Winterbotham 2017, 2, 4, 11–12, 20.

²⁴ Bloom 2011, 235.

historiassa, toisessa osassa naisten osallisuuteen nykyajan konflikteissa esimerkiksi Intian Kashmirissa ja Palestiinassa. Kirjan viimeisessä osassa tarkastellaan pelkästään naisten toimijuutta al-Qaidassa, joka on jihadistinen äärijärjestö. Gentry ja Sjoberg ovat ehdottaneet teoksessaan terrorismin tutkimusta voisi teoretisoida uudelleen esimerkiksi sosiaalisen sukupuolen näkökulmasta katsoen. Bloomin teoksen tavoin Gentryn ja Sjobergin toimittamassa teoksessa fokus on enemmänkin terroristissa teoissa, kuin jihadistisessa toiminnassa. Olen hyödyntänyt tutkielmassani etenkin teoksen historiaa käsittelevää osuutta, jossa käsitellään naisten asemaa esi-islamilaishallitusten aikakaudella ja naisten historiallisia rooleja ekstremistisissä liikkeissä.²⁵

Tutkimuksessaan *Gender in the Jihad: Characteristics and Outcomes Among Women and Men Involved in Jihadism-Inspired Terrorism* (2019) Christine Shahan Brugh, Sarah L. Desmarais, Joseph Simons-Rudolph, ja Samantha A. Zottola ovat tutkineet jihadistiseen toimintaan osallistuneiden naisten demografisia tekijöitä ilmiön taustalla, naisten rikostaustoja, aktiivisuutta äärijärjestöissä, osallisuutta väkivaltaisuuksien suunnittelussa ja vierastaistelijaksi lähtemistä. He vertailivat kvantitatiivisessa tutkimuksessaan, miten naiset poikkesivat miehistä koostetusta verrokkiryhmästä. Tutkimus paljasti, että erot naisten ja miesten välillä olivat selvät verrattessa eroja esimerkiksi osallistumisasteessa jihadistiseen toimintaan, väkivaltaisten tekojen toteuttamiseen ja siihen millaisia sukupuolen rooleja edustajille oli äärijärjestöissä tarjolla. Tutkimuksen mukaan aseellisen toiminnan sijaan naisten tyypillisin rooli jihadistisissa järjestöissä on toiminnan tukeminen ja fasilitoiminen.²⁶ Brughin, Desmarais'n, Simons-Rudolphin ja Zottolan tutkimus tarjoaa paljon tutkimukseni kannalta tärkeää tietoa liittyen etenkin jihadistien demografisiin tekijöihin ja miten naisten toiminta on eronnut miespuolisten vierastaistelijoiden toiminnasta.

Women's Radicalization to Religious Terrorism: An Examination of Isis Cases in the United States (2019) on Lauren R. Shapiron ja Marie-Helen Marasin tapaustutkimus naisten radikalisoitumisesta Isisin ideologiaan Yhdysvalloissa. Shapiro ja Maras tutkivat radikalisoituneiden naisten radikalisoitumisprosesseja, sosiaalisen median vaikutusta radikalisoitumisprosessissa, radikalisoitumisen syitä ja naisten rooleja Isisissä. Shapiro ja Maras tarkastelivat radikalisoitumista sosiaalisen oppimisen teorian avulla käyttäen aineistonaan oikeudenkäynneistä saatuja asiakirjoja. Shapiro ja Maras jakoivat radikalisoitumisen kolmeen luokkaan: yksilö-, pari- ja ryhmätasoiseen radikalisoitumiseen. Verkolla ja sosiaalisen median yhteisöpalveluilla oli merkittävä rooli radikalisoitumisessa.

²⁵ Sjoberg 2011, 237–238.

²⁶ Brugh et. al. 2019, 88.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että yksilötasoinen radikalisoituminen tapahtui Facebookissa tai Twitterissä, paritasoinen Facebookissa ja ryhmätasoinen radikalisoituminen YouTubeissa tai suurilla keskustelualustoilla.²⁷ Shapiron ja Marasin tutkimus antaa arvokasta sisältöä työlleni, koska se on keskittynyt työni kannalta olennaiseen käsitteeseen, eli radikalisoitumisprosessiin ja sosiaalisen median rooliin naisten radikalisoitumisprosessissa.

Jessica Davisin teos *Women in Modern Terrorism: From Wars of Liberation to Global Jihad and the Islamic State* (2017) on yleisteos, jossa Davis tarkastelee naisten roolia äärijärjestöissä historiassa ja nykypäivänä. Davis vertailee naisten ja miesten radikalisoitumisprosessien yhteneväisyyksiä ja eroja ja tarkastelee naisten historiaa väkivaltaisissa äärijärjestöissä, kuten esimerkiksi Sri Lankan Tamilitiikereissä (LTTE), Palestiinan vapautusrintamassa (PLO) ja Tšetšenian Mustissa leskissä ja Isisissä. Davisin mukaan naiset ja äärijärjestöt hyötyvät toisistaan suuresti, joka selittää naisten osallistumista äärijärjestöjen toimintaan. Naisten ollessa mukana toiminnassa äärijärjestö saa mediahuomioita, lisäresursseja pätevien miesten puuttuessa, erottuakseen muista ääriryhmistä ja saavuttaakseen taktisesti vaikeita kohteita.²⁸ Teoksessa on runsaasti työni kannalta tärkeitä ja uusia näkökulmia liittyen Isisiin ja siihen millaista naisten arki ja todellisuus on konfliktialueilla ollut.

Tutkimuksessa *The Hidden Face of Terrorism: An Analysis of the Women in Islamic State* (2016) Amanda N. Spencer on analysoinut 72 Isisiin toimintaan osallistuneen naisen profiilin avulla heidän tehtäviään äärijärjestössä heidän matkustettuaan Isisin kontrolloimille alueille. Tapaustutkimusten lisäksi Spencer oli analysoinut naisia neljän muuttujan avulla: kansalaisuuden, iän, teknisen osaamisen ja aviomiehen aseman ja tehtävän perusteella. Spencerin mukaan etenkin naiset, joiden juuret ovat Lähi-idässä, ovat saavuttaneet korkeita positioita ja asemia äärijärjestössä ja sen kontrolloimilla alueilla heidän arabialaisen ja islamilaisen kulttuurin tuntemuksensa ansiosta. Spencerin mukaan ikä ja kansalaisuus vaikuttivat suuresti naisten sijoittumiseen eri tehtäviin esimerkiksi siten, että nuorimmat vierastaistelijat olivat poikkeuksetta vaimon roolissa ja länsimaalaiset naiset toimivat useimmiten värvääjinä kielitaitonsa ansiosta.²⁹ Käsittelen tutkielmassani naisten arkielämää ja työtehtäviä Isisin kontrolloimilla alueilla, jonka tarkasteluun Spencerin havainnot ovat tuoneet lisäarvoa.

²⁷ Shapiro & Maras 2019, 107–108.

²⁸ Davis 2017, 135–136.

²⁹ Spencer 2016, 90–97.

The Western Muhajirat of Isis (2015) on Anita Peresinin ja Alberto Cervonen katsaus Isisin naispuolisten vierastaistelijoiden motiiveihin ja siihen millaisia turvallisuushkia länsimaalaiset vierastaistelijat mahdollisesti muodostavat palatessaan takaisin kotimaihinsa. Peresin ja Cervone arvelevat, että konfliktialueilta kotimaihinsa palaavat naiset ja etenkin he, jotka kannattavat Isisin ideologiaa, mutta eivät voi toiveistaan huolimatta matkustaa Isisin kontrolloimille alueille, voivat pahimmillaan tehdä tappavia iskuja yksin tai ryhmissä. Uhkien välttämiseksi Peresin ja Cervone suosittelevat erilaisia, etenkin naisille suunnattuja, radikalisoitumista ehkäiseviä toimenpiteitä, kuten tiiviimpää ruohonjuuritason työskentelyä yhteisöjen ja perheiden kanssa. Peresinin ja Cervone perustelevat ehdotustaan radikalisoitumisen yhteydellä yksilön sosiaalisiin suhteisiin lähipiiriin, joiden avulla myös radikalisoitumista voidaan ehkäistä.³⁰ Vaikka tutkimukseni ei keskity suoranaisesti naisten muodostamiin turvallisuushkiin, Peresinin ja Cervonen tutkimus antaa silti hyödyllisiä näkökulmia tutkielmani taustalukujeni koostamiseen.

Becoming Mulan? Female Western Migrants to Isis (2015) on *Institute for Strategic Dialogue* -ajatushautomon (ISD) tutkijoiden Carolyn Hoylen, Alexandra Bradfordin ja Ross Frenettin tekemä tutkimus Isisiin toimintaan osallistuneista naisista. Hoyle, Bradford ja Frenett ovat toteuttaneet tutkimuksen tarkastelemalla vierastaistelijoiden sosiaalisen median profiileja ja haastatteleamalla heitä. Tutkimuksen fokuksessa on tarkastella sitä, millaista naisten elämä Isisin kontrolloimilla alueilla on ollut, millaisia rooleja naiset ovat omaksuneet ja millaisia uhkia he ovat muodostaneet lähtömaihinsa yrittäessään värvätä taistelijoita ja kannustaessaan äärijärjestön kannattajia toteuttamaan väkivaltaisia iskuja. Hoylen, Bradfordin ja Frenettin mukaan useat naiset ovat pettyneet saavuttuaan Isisin alueille ja kohdattuaan konfliktialueilla vallinneen todellisuuden ja muodostavat palatessaan merkittäviä turvallisuushkia, joihin länsimaissa tulisi varautua.³¹ Hoylen, Bradfordin ja Frenettin tutkimus sisältää paljon erinomaista ja hyvin jäsenneltyä yleistietoa naisten vierastaistelijamobilisaatiosta Syyriaan ja Irakiin ja siksi olen hyödyntänyt tutkimusta tutkielmassani ja sen taustaluvuissa.

Väkivaltaiseen ekstremismi ja länsimaalaiset vierastaistelijat ovat vähän tutkittuja aiheita pro gradu -tutkielmissa ja syventävissä tutkielmissa. Helsingin yliopistossa aihetta ovat tutkineet Marko Kivikoski, Ann-Sofie Nyström ja Daniel Sallamaa. Lapin yliopistossa aihetta on tutkinut Sara Kupsala ja Tampereen yliopistossa Miia Kauppila.

³⁰ Peresin & Cervone 2015, 505–507.

³¹ Hoyle, Bradford & Frenett 2015, 36–37.

Kivikoski on tutkinut radikalisoitumista islamin kontekstissa hyödyntäen radikalisoituneista yksilöistä kertovaa elämäkertakirjallisuutta. Kivikosken *Islamistinen radikalisoitumisprosessi länsimaissa: Radikalisoituneiden yksilöiden puheenvuoro* -nimisessä pro gradu -työssä (2018) Kivikoski on pyrkinyt kuvailemaan miesten radikalisoitumisprosesseja ja sitä miten elämäkertakirjallisuudesta saatava tieto vertautuu tutkimustietoon radikalisoitumisesta.³²

Pro gradu -työssään *Till Syrien och tillbaka. En kvalitativ studie om unga vuxnas resor till Syrien, deras livssituationer, behov och möten med myndigheter efter hemkomsten* (2017) Ann-Sofie Nyström on tutkinut nuorten aikuisten Syyriaan suuntautuvaa vierastaistelijamobilisaatiota ja elinoloja, joista he ovat Syyriaan lähteneet ja millaisia tapaamisia heillä on ollut viranomaisten kanssa palattuaan Suomeen.³³

Pro gradu -työssään *The Human Bombs Next Door: Finnish Media Portrayals of Homegrown Terrorism's Causal Dynamics 2005–2011* (2014) Sallamaa on analysoinut suomalaista mediaa ja siinä esiintyneitä diskursseja terrorismista Suomessa. Tutkielmansa aineistona Sallamaa käytti yli 200 artikkelia, joita aiheesta oli julkaistu Helsingin Sanomissa, Iltalehdessä ja Suomen Kuvalehdessä.³⁴

Lapin yliopistossa radikalisoitumista on tutkinut Sara Kupsala pro gradu -tutkielmassaan *”Toiset kutsuu sitä uhrautumiseksi”: Narratiivinen tapaustutkimus radikalisoitumiseksi kutsutun prosessin yksilöllisistä merkityksistä* (2018). Tutkielmassaan Kupsala tarkasteli miten islamin kontekstissa radikalisoituneet yksilöt sanoittavat radikalisoitumisprosessiaan ja siihen liittyviä merkityksiä.³⁵

Tampereen yliopistossa Miia Kauppila on tehnyt aiheeseen yleiskatsauksen pro gradu -tutkielmassaan *Väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäiseminen Suomessa* (2016). Kauppila keskittyy tutkielmassaan havainnoimaan millaisia haasteita väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisen kehittämiseen liittyy Suomessa ja millaisia vaikeuksia väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseen liittyy asenteiden sekä rakenteiden tasolla.³⁶

Tutkielmani täydentää aikaisempaa tutkimusta siten, että tutkielmani keskittyy ainoastaan Isisin toimintaan liittyneisiin naisiin, jotka ovat osallistuneet äärijärjestön toimintaan 2010 -luvulla. Aikaisemmasta tutkimuksesta poiketen pyrin myös tuomaan tutkimuksessani esille niitä stereotyyppioita, joita radikalisoituneiden yksilöiden taustoihin,

³² Kivikoski 2018, 5.

³³ Nyström 2018, 6.

³⁴ Sallamaa 2014, 7.

³⁵ Kupsala 2018, 26.

³⁶ Kauppila 2016, 1.

koulutukseen ja varallisuuteen yleisessä keskustelussa liitetään ja aion testata näiden oletuksien paikkansapitävyyttä.

Naisten väkivaltaisen ekstremismin perehtyessä käytän eniten Davisin, Bloomin ja Gentryn ja Sjöbergin teoksia. Teokset antavat monipuolista tietoa naisten osallisuudesta väkivaltaan ja terrorismiin historiassa ja nykypäivänä, mutta niiden julkaisuvuosista johtuen niiden anti Isisiin liittyen on marginaalinen. Siksi olenkin hyödyntänyt työssäni myös 2010-luvun loppupuolella tehtyjä tutkimuksia naisista, jotka liittyivät mukaan Isisiin toimintaan. Erityisesti Peresinin, Davisin ja Spencerin tutkimukset ovat tarjonneet arvokasta tietoa Isisin naisista. Olen hyödyntänyt tutkimustani tehdessä Juntusen & Creutz-Sundblomin ja Saarisen tutkimusta Syyrian ja Irakin konfliktialueille suuntautuvasta vierastaistelijaliikenteestä ja Malkin ja Saarisen tutkimusta jihadistisesta liikehdinnästä Suomessa. Edellä mainitut kaksi teosta kuuluvat myös työni lähteisiin, koska ne tarjoavat tutkimustietoa suomalaisten vierastaistelumobilisaatiosta. Kirjoittaessani taustalukuja islamista, siihen liittyvästä käsitteistöstä ja Isisistä, olen käyttänyt muun muassa William McCantsin (2015), Jaakko Hämeen-Anttilan (2012, 2017), Olivier Royn (2004) ja Yonah Alexanderin ja Dean Alexanderin (2015) teoksia.

1.4. Tutkimuskysymys ja tutkimuksen eteneminen

Tarkastelen tutkielmassani Isisin ideologiaan ja väkivaltaiseen ekstremismiin radikalisoituneita naisia, jotka ovat matkustaneet Syyriaan ja Irakiin, tarkoituksenaan ottaa osaa Isisin organisoimaan jihadistiseen toimintaan. Selvitän, millaisia taustatekijöitä ja motiiveja naisten radikalisoitumis- ja liittymisprosesseissa on ollut ja miksi naiset ovat lopulta päättäneet matkustaa Syyriaan ja Irakiin. Selvitän myös onko naisten motiivien ja lähtöpäätösten takana ollut kytköksiä sosioekonomisesti heikkoon asemaan, johon kuuluvat tyypillisesti alhainen koulutus, pienituloisuus ja työttömyys. Tarkastelen sosioekonomisesti heikon aseman korrelaatiota länsimaalaisten naisten radikalisoitumiseen testaamalla Bergerin luomaa hypoteesia. Tutkimusmetodinani käytän aineistolähtöistä sekä teoriaohjaavaa sisällönanalyysia. Tutkielmani aineisto koostuu tieteellisistä ja vertaisarvioituista tutkimuksista ja tutkimusartikkeleista. Tarkastelen naisten motiiveja aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä ja testaam Bergerin hypoteesia teoriaohjaavaan analyysimallin avulla. Tutkielmani analyysiosio on siis kaksiosainen soveltaessani aineistooni kahta erilaista analyysimallia.

Tutkielmani keskeisimmät teemat ovat radikalisoituminen, radikalisoitumisprosessit, sukupuoli ja uskonnolla legitimoitu väkivaltainen ekstremismi. Tutkielmani kannalta tärkeitä

käsitteitä ovat jihadismi, uskonnollinen fundamentalismi, neofundamentalismi ja terrorismi. Jihadistinen vierastaistelijailmiö ja terrorismi kietoutuvat toisiinsa niiden vahvan länsivastaisen strategian vuoksi, jonka vuoksi tutkimuksen teema linkittyy vahvasti myös terrorismiin ja sen tutkimukseen. Jotta edellä mainittuja käsitteitä voisi ymmärtää, on tarpeellista perehtyä myös islamismiin, salafismiin, Isisiin ja islamin globaaleihin virtauksiin, jotka ovat vahvistaneet väkivaltaista ekstremismia ja jihadistista liikehdintää islamin historiassa ja nykyhetkessä.³⁷

Tieteellisellä kentällä tutkielmani sijoittuu uskontotieteellisen-, sosiaalipsykologisen-, ja sosiologisen tutkimuksen välimaastoon. Ekstremismi ja radikalisoituminen ovat ilmiöinä puhtaimmillaan sosiaalipsykologian tutkimusalaan kuuluvia aiheita, mutta Bergeriä lainaten aiheen tutkiminen edellyttää monitieteellistä osaamista.³⁸ Uskontotieteellistä relevanssia tutkimukseen tuo väkivaltaisen ekstremismin uskonnollinen ulottuvuus ja se, miten uskonnolliset ääriliikkeet ovat muokanneet historiaamme ja nykyistä yhteiskuntaamme, esimerkiksi tilanteessa, jossa jihadistinen liikehdintä on kasvanut Suomessa 2010 -luvulla Isisin nousun myötä.³⁹ Tutkimuksen keskeiset teemat liikkuvat islamin kansainvälisissä virtauksissa ja siinä miten ihmisen mieli toimii yksin ja ryhmässä, kun kyseessä on radikalisoituminen.⁴⁰

Seuraavassa luvussa esittelen aineistolähtöisen ja teoriaohjaavan sisällönanalyysin pääpiirteittäin, sekä niiden työprosessit. Esittelen samassa luvussa myös tutkielmani aineiston ja Bergerin hypoteesin radikalisoitumisen heikosta korrelaatiosta yksilön sosioekonomisesti heikkoon asemaan. Kolmannessa luvussa esittelen tutkielmaani liittyviä taustakäsitteitä ja pohdin niiden käyttöä. Neljännessä luvussa teen katsauksen Isisin historiaan ja naisten toimintaan islamilaisissa äärijärjestöissä ja Isisissä. Aineistoni analyysi on jaettu lukuihin viisi, kuusi ja seitsemän. Luvut viisi ja kuusi käsittelevät naisten motiiveja ja luvussa seitsemän testaan Bergerin hypoteesia aineistooni. Kahdeksannessa luvussa ovat tutkielmani yhteenveto, johtopäätökset ja ehdotukset jatkotutkimukselle.

³⁷ Juntunen, Creutz-Sundblom & Saarinen 2016, 10; Ks. myös kappaleet 3.2. ja 3.3.

³⁸ Berger 2018, 158.

³⁹ Malkki & Saarinen 2019, 11.

⁴⁰ Berger 2018, 158.

2. Metodi, aineisto ja näkökulma

2.1. Aineistolähtöinen ja teoriaohjaava sisällönanalyysi

Käytän tutkimusmetodinani aineistolähtöistä ja teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä. Tutkielmani on laadullinen tutkimus, joka on sateenvarjokäsite erilaisille ei-numeraalisille tutkimustavoille.⁴¹ Laadullisessa tutkimuksessa tutkija analysoi muun muassa kirjoitettuja, puhuttuja tai tutkijan havainnoinnista syntyneitä sisältöjä systemaattisella analyysillä ja teorioita apukeinoina käyttäen. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää ja selittää tutkittavaa ilmiötä ja siinä pyritään luomaan mahdollisimman tarkka ja syvä kuvaus tutkimuskohteesta ja syventämään lukijan ymmärrystä tutkimuskohteesta. Yksi laadullisen tutkimuksen tavoitteista on tuoda tutkittavasta ilmiöstä esiin myös uusia ja ehkä tuntemattomiakin piirteitä.⁴²

Laadullisella analyysillä on erilaisia muotoja, joita ovat aineistolähtöinen, teoriaohjaava ja teorialähtöinen analyysi.⁴³ Tässä tutkimuksessa analysoin aikaisempaa aiheesta tehtyä tutkimusta aineistolähtöisen analyysin avulla ja pyrin niiden avulla löytämään vastauksia omiin tutkimuskysymyksiini.

Perustelen valitsemiani tutkimusmetodeja tutkimuskysymykseni kannalta: aineistolähtöisen analyysin avulla minulla on mahdollisuus selvittää miten ja miksi naiset radikalisoituivat ja näin voin tuottaa uutta tietoa marginaalisesti tutkitusta ilmiöstä ja kuvata ilmiötä mahdollisimman laajasti. Aineistolähtöinen analyysi sopii hyvin tutkielmani työkaluksi myös siksi, että naisten ja ekstremismin yhteyttä on tutkittu vähän ja tutkimuskysymyksiini sopivia taustateorioita on marginaalisesti.

Teoriaohjaavan analyysin käyttöä perustelen sen soveltuvuudella Bergerin hypoteesin testaamiseen, vaikka hypoteesia ei voi varsinaisesti määritellä teoriaksi. Berger on kuitenkin perustellut hypoteesinsa sangen vahvasti useilla aiheesta tehdyillä tutkimuksilla ja siksi hypoteesi on kelvollinen testattavaksi tässä tutkielmassa. Useimmiten laadullisessa tutkimuksessa ei ole tapana testata teorioita tai hypoteeseja, koska hypoteesit voivat ohjata tutkijan ajattelua ja vaikuttaa siten tutkimuksen tuloksiin.⁴⁴ Laadullisen tutkimusperinteen mahdollistaessa joustavuuden teen tutkimuksessani kuitenkin pienen poikkeuksen.

⁴¹ Tuomi & Sarajärvi 2009, 9.

⁴² Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 156–157.

⁴³ Tuomi & Sarajärvi 2009, 10.

⁴⁴ Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 156–157; Sarajärvi & Tuominen 2009, 95.

Jotta aineistolähtöisesti sisällönanalyysistä saadut havainnot voidaan erottaa selkeästi tutkimusprojektin tuloksista, tarvitaan tutkimukseen selkeä tutkimusmetodi, koska ilman selkeää ja eksplikoitua tutkimusmetodia ja sen tarjoamia käytäntöjä ja operaatioita tutkimus saattaa muuntua ”omien ennakkoluulojen empiiriseksi todisteluksi”.⁴⁵ Toinen aineistolähtöisen tutkimuksen ongelma on ajatus siitä, että tutkijan havainnot eivät ole koskaan objektiivisia. Ajatus havaintojen objektiivisuudesta perustuu tutkimusprosesseihin, joissa tutkija asettaa tutkimukselleen menetelmän, tutkimusasetelman ja valitsee tutkimukselleen sopivat käsitteet, jotka kaikki vaikuttavat tutkimuksen lopputulokseen.⁴⁶

Aineistolähtöisen analyysin heikkoudet voi siis välttää tarpeeksi selkeällä ja rajatulla tutkimuskysymyksellä ja johdonmukaisella ja systematisoidulla analyysillä. Noudatan omassa tutkimuksessani Laineen luomaa analyysimallia, jossa aineistosta nostetaan esiin tutkimuskysymyksen kannalta olennaisimmat asiat, jonka jälkeen aineistosta etsitään merkitysten muodostamat kokonaisuudet. Laineen mukaan merkityskokonaisuudet havaitaan aineistossa yhteenkuuluvuuden ja samanlaisuuden perusteella. Prosessissa tutkija yhdistää samanlaiset kokonaisuudet teemoiksi, käsitteiksi tai narratiiveiksi.⁴⁷

Analyysini toisessa osiossa käyttämäni teoriaohjaava analyysimalli poikkeaa aineistolähtöisestä analyysistä siten, että siinä teoria toimii apukeinona havaintojen tekemisessä. Nimensä mukaisesti teoria ohjaa tutkijaa aineiston tulkinnassa ja ryhmittelyssä ja lopuksi havainnot liitetään teoriaan. Teoriaohjaavassa analyysissä aikaisempi, jo ennalta olemassa oleva tieto, ohjaa ja auttaa tutkijaa käsitteiden havaitsemisessa ja valitsemisessa.⁴⁸

Tutkimuksen objektiivisuus syntyy omien subjektivisuuksiensa tunnistamisesta. Käytännössä tämä tarkoittaa omien lähtökohtien ja oletusten tiedostamista. Laadullinen tutkimus voi sisältää ratkaisuja ja lähtökohtia, joista tutkija ei ole aina edes itse tietoinen. Tutkijan tulee tiedostaa ennako-oletuksensa ja mahdolliset intuitionsa, jotka vaikuttavat tutkimuksessa tehtyihin ratkaisuihin ja päättelyyn. Erityisen tärkeää tämä on siksi, että tutkija on laadullisessa tutkimuksessa keskeisemmässä roolissa kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Laadullisessa tutkimuksessa subjekti ja objekti kietoutuvat toisiinsa. Tutkijalla on laadullisessa tutkimuksessa suuri vapaus, joka tuo mukanaan myös suuren vastuun. Tämän vuoksi tutkijan on eksplikoitava tutkimuksessa käytettävät ratkaisut lukijalle tarkasti. Tiede

⁴⁵ Alasuutari 2011, 82–83.

⁴⁶ Laine 2001, 41–42; Sarajärvi & Tuominen 2009, 34, 96.

⁴⁷ Sarajärvi & Tuominen 2009, 101.

⁴⁸ Sarajärvi & Tuominen 2009, 80–81, 98–99

on hyvin perusteltua tietoa, jonka vuoksi tutkimuksen metodit ja päättelyketjut tulee raportoida lukijalle tarkasti.⁴⁹

2.2. Analyysimallien työprosessit

Laine on kuvannut laadullisen analyysin prosessiksi, joka etenee yleensä seuraavasti: aluksi tehdään päätös aineistoista ja siitä mikä aineistossa on kiinnostavaa, jonka jälkeen aineisto käydään läpi ja tutkimuksen aiheeseen liittyvät asiat merkitään muistiin. Tässä vaiheessa olennaiset asiat kerätään yhteen ja kaikki muu rajataan ulkopuolelle tutkimuksesta. Sitten suoritetaan aineiston luokittelu, tyypittely ja teemoittelu, ja lopuksi kirjoitetaan yhteenveto.⁵⁰

Laineen mukaan tutkija voi järjestää, eli pelkistää, aineiston luokkiin, teemoihin, tai tyyppeihin, jolloin hajanainen aineisto ja aineiston tarjoama informaatio tiivistyy. Tämän jälkeen prosessissa siirrytään abstrahointiin, eli käsitteellistämiseen, jossa tutkija liittää aineistosta saadut empiiriset havaintonsa käsitteisiin. Tämän vaiheen tarkoituksena on siirtää aineiston ilmaukset teoreettisiksi käsitteiksi ja johtopäätöksiksi. Viimeistään tässä vaiheessa analyysia tutkijan tulee selvittää, hakeeko hän aineistostansa samankaltaisuuksia vai erilaisuuksia tai erottuuko siitä esimerkiksi toistuvaa toiminnan logiikkaa tai muunlaisia yhdenmukaisuuksia, tai niitä asioita, joita omaan tutkimuskysymykseen on sisällytetty. Tämä pohdinta auttaa tutkijaa saamaan vastauksen tutkimuskysymykseensä.⁵¹

Sovelsin Laineen hahmottelemaa työprosessia tehdessäni aineistolähtöistä analyysia. Kuvailtu prosessi antoi selkeät raamit aineistolähtöisen analyysin toteutukselle taaten, että se etenisi mahdollisimman johdonmukaisesti ja lukijalle läpinäkyvästi. Valittuani tutkimusaineistoni ja tutkimuskysymykseni ryhdyin silmäilemään ja lopulta käymään sitä systemaattisesti läpi merkiten tutkimuskysymyksiini linkittyvät kohdat. Tarkoitukseni oli etsiä ja havaita aineistossani esiintyviä toistuvuuksia ja samankaltaisuuksia. Koin helpoimmaksi tavaksi ryhtyä jäsentämään aineistosta nousevia havaintoja, eli naisten motiiveja, värikoodatuilla merkinnöillä, jonka jälkeen niitä oli helpompi luokitella ja kategorisoida omiksi merkityskokonaisuuksikseen. Läpikäytyäni aineiston, ryhdyin abstrahoimaan käsitteitä osaksi luokkia tai tässä tapauksessa yläkategorioita. Synteesivaiheessa hahmottui, että havaitut motiivit jakautuivat selvästi kahteen yläkategoriaan, joiden alaisuuteen sijoitin aineistostani saadut havainnot.

Aineistolähtöisen analyysin tehtyäni siirryin työstämään teoriaohjaavaa analyysia. Teoriaohjaavassa analyysimallissa työprosessissa edetään pitkälti aineistolähtöisen analyysin

⁴⁹ Eskola & Suoranta 1998, 16–17, 20–21.

⁵⁰ Laine 2001, 41–42.

⁵¹ Sarajärvi & Tuominen 2009, 91–93, 110–113.

tavoin: aineiston valinta ja havaintojen tekeminen aineistosta ovat vapaata, jonka jälkeen aineistosta nousseita havaintoja teemoitellaan ja lopulta abstrahoidaan. Teoriaohjaavan sisällönanalyysin ero aineistolähtöiseen analyysiin ilmenee analyysin loppuvaiheessa, jossa aineistoista nousseet havainnot liitetään teorian käsitteistöön. Analyysimallissa muodostetaan useasti analyysiä helpottava analyysirunko, jonka koostuu valitulle teorialle ominaisista käsitteistä. Tässä tapauksessa analyysini rakentumista määrittivät Bergerin hypoteesiin kuuluva käsitteistö.⁵²

Teoriaohjaavaa aineiston analyysiä työstäessäni ryhdyin tarkastelemaan aineistoani systemaattisesti. Etsin tekstistä seikkoja, jotka olivat tai eivät olleet yhteneväisiä suhteessa Bergerin hypoteesiin. Analyysivaiheessa ryhdyin vertailemaan aineistostani saatuja havaintoja Bergerin hypoteesiin testatakseni hypoteesin paikkansapitävyyttä. Lopuksi vertailin englanninkielisen ja suomenkielisen aineiston analyysin tuloksia keskenään.

Sisällönanalyysissa tutkimustulosten tulkinta perustuu tietynlaisiin päättelyn logiikkoihin: induktiiviseen, deduktiiviseen ja abduktiiviseen päättelyyn. Deduktiivisessa päättelyssä tutkimustulos siirretään yleisestä yksittäiseen, induktiivisessa yksittäisestä yleiseen ja abduktiivisen päättelyn logiikassa ajatellaan, että teorianmuodostus on mahdollista vain olosuhteissa, joissa aineiston havainnointiin liittyy selkeä johtoajatus. Aineistolähtöiselle analyysille tyypillisesti sovellan tutkielmassani induktiivisen päättelyn logiikkaa, jossa tutkimustulos pyritään yleistämään yksittäisestä yleiseen. Teoriaohjaavassa analyysissä päättelyn logiikka taas on abduktiivinen.⁵³

2.3. Tutkielman aineisto

Tutkielmani aineistona käytän tieteellisiä ja vertaisarvioituja tutkimusartikkeleita, jotka käsittelevät naisten radikalisoitumista Isisin ideologiaan ja väkivaltaiseen ekstremismiin sekä siihen liittyvää vierastaistelijamobilisaatiota. Olen valikoinut tutkielmaani neljä ulkomaalaista ja kaksi suomalaista tutkimusta. Osa tutkimuksista on julkaistu englanninkielisissä terrorismin tutkimuksen ja turvallisuusalan lehdissä tai väkivaltaista ekstremismia tutkivien järjestöjen internetsivustoilla.

Aineistoni valintakriteereiksi muodostuivat tutkimusartikkeleiden ominaisuudet kuten tutkimuskysymys, näkökulma, julkaisuajankohta, julkaisualusta ja itse tutkijat ja heidän mahdollinen ansioituneisuus. Valintaani vaikutti myös artikkelista saatu ensivaikutelma, eli vaikuttiko tutkimus sellaiselta, joka voisi tarjota vastauksia omiin tutkimuskysymyksiini, eli

⁵² Sarajärvi & Tuominen 2009, 81, 98–99.

⁵³ Sarajärvi & Tuominen 2009, 95.

sisälsivätkö ne tietoa naisten motivaatioista vierastaistelijaksi lähtemiseen ja oliko artikkelissa tietoja naisten taustoista ja lähtökohdista.

Tutkimuksessaan *Female Radicalism in Canada* (2018) Hailey Robinsmith tutkii Isisin kontrolloimille alueille matkustaneiden naisten motiiveja ja tuo esiin uhkia, joita radikalisoituneet naiset muodostavat erityisesti Kanadan valtiolliselle turvallisuudelle. Robinsmith tutkimus on kirjallisuuskatsaus, jonka aineistona hän käyttänyt Kanadan puolustusministeriön ja poliisilaitoksen raportteja. Tutkimus on julkaistu *The Journal of Intelligence, Conflict and Warfare* -lehdessä vuonna 2018.⁵⁴ Tutkimuksen heikkouksia saattavat olla se, että tutkimuksen fokus ei ole suoranaisesti radikalisoituneissa naisissa, vaan heidän toimintansa mahdollisissa vaikutuksissa Kanadan sisäiseen turvallisuuteen. Robinsmithin tutkimuksen vahvuuksia ovat tästä huolimatta sen kattavuus ja perusteellisuus ja artikkelin nimestä huolimatta Robinsmith käsittelee tutkimuksessaan vierastaistelijailmiötä länsimaista käsin.⁵⁵

Elizabeth Pearson ja Emily Winterbotham tarkastelevat tutkimuksessaan *Women, Gender and Daesh Radicalisation: A Milieu Approach* (2017) miten radikalisoituminen eroaa sukupuolten välillä, miten naiset ovat radikalisoituneet ja miksi he ovat matkustaneet Syyriaan ja Irakiin. Pearsonin ja Winterbothamin tutkimuksen avainkäsite on Waldmannin ja Malthaeurin (2008) luoma radikaalin miljöö-käsite (engl. *radical milieu*). Käsitteellä viitataan sosiaaliseen ympäristöön, joka muodostuu radikaaliin ajatteluun myönteisesti suhtautuvista yksilöistä. Pearsonin ja Winterbothamin tutkimus on laadullinen ja se pyrkii lähestymään radikalisoitumista radikaalin miljöö-näkökulmasta – millaiset fyysiset ja sosiaaliset ympäristöt altistavat yksilöitä ja radikalisoitumiselle ja mikä on ympäristön merkitys radikalisoitumisprosessissa. Tutkimus toteutettiin niissä länsimaissa, joista on tilastollisesti lähtenyt eniten vierastaistelijoina Syyriaan ja Irakiin. Näitä maita olivat Iso-Britannia, Kanada, Ranska, Saksa ja Alankomaat. Tutkimusta varten haastateltiin asiantuntijoita ja kohdemaiden muslimiyhteisöjä, joissa oli ilmennyt radikalisoitumista. Artikkelin toinen osa *Women and the Gender Dynamics of Violent Extremism and*

⁵⁴ Robinsmith 2018, 1–2.

⁵⁵ Robinsmith on valmistunut valtiotieteiden maisteriksi Toronton yliopistosta. Hän on ollut *Women in International Security* -järjestön (WIIS) puheenjohtaja. WIIS on turvallisuusalan työskentelevien naisten yhdistys, joka tarjoaa turvallisuusalan täydennyskoulutusta ja sponsorointia naisten tekemälle tutkimukselle esimerkiksi radikalisoitumisesta ja terrorismista. Tällä hetkellä Robinsmith työskentelee konsulttina Kanadan energiateollisuudessa ja on erikoistunut tehtävässään energiateollisuuden ja Kanadan alkuperäisväestön yhteistyöhön. Hän on ollut mukana järjestämässä Vancouverin NATO-huippukokousta ja järjestänyt Kanadan julkiselle sektorille kyberturvallisuustyöpajoja. Ks. Robinsmithin LinkedIn-profiili. LinkedIn on Microsoftin omistama yhteisö- ja verkostoitumispalvelu eri alojen ammattilaisille ja asiantuntijoille.

Countering Violent Extremism (CVE) -hanketta, jolla pyritään ehkäisemään naisten väkivaltaista ekstremismia. Artikkelin on julkaistu brittiläisen ajatushautomon, *The Royal United Services Instituten* (RUSI), *The RUSI Journalissa*, joka on ajatushautomon oma julkaisu.⁵⁶ Pearsonin ja Winterbothamin tutkimuksen ongelmallisuus piilee siinä, ettei se keskity suoraan naisten motivaatioihin matkustaa konfliktialueille, vaan ennemminkin siihen mikä heitä altistaa radikalisoitumiselle. Tästä huolimatta tutkimus antaa arvokasta tietoa niistä syistä, joiden vuoksi naiset ovat tehneet päätöksen matkustaa Isisin alueille ja tutkimus yhdistelee ansiokkaasti sekä tutkijoiden, että vierastaistelijoiden omaisten vuoropuhelua naisten radikalisoitumisen syistä.⁵⁷

Tutkijat Erin Marie Saltman ja Melanie Smith julkaisivat vuonna 2015 raporttinsa *Till Martyrdom Do Us Apart – Gender and The Isis Phenomenon*. Raportti on osa *Women and Extremism* -hanketta, jota hallinnoivat *International Centre for the Study of Radicalisation*-tutkimuskeskus (ICSR) ja *Institute for Strategic Dialogue* -ajatushautomo (ISD). Raporttia varten Saltman ja Smith ovat keränneet tietoa sukupuolesta ja Isisin vierastaistelijailmiöstä ICSR:n ja ISD:n ylläpitämästä tietokannasta, joka sisältää arkistomateriaalia vierastaistelijoiden sosiaalisen median profiileista. Tietokannan tiedot ovat kerätty vierastaistelijoiden käyttäjätileiltä Facebookista, Instagramista, Twitteristä, Tumblrista, Kik:stä, ja Ask:ista, jotka ovat sosiaalisen median yhteisö- ja viestipalveluita. Julkaisuja arkistovaa tietokantaa ryhdyttiin laajentamaan ja syventämään keväällä 2014 ja Saltmanin ja Smithin mukaan se on ollut aikoinaan laajin Isisin naispuolisia vierastaistelijaita koskeva tietokanta. Raporttiaan varten Saltman ja Smith ovat myös haastatelleet kahta entistä islamistia, jotka toimivat nykyisin mentoreina väkivaltaista ekstremismia ennaltaehkäisevässä työssä.⁵⁸

Saltman ja Smith ovat luoneet arkistomateriaaliin perustuvan analyysin radikalisoitumiselle altistavista tekijöistä ja jakaneet ne niin kutsuttuihin työntekijöihin ja vetovoimatekijöihin. Analyysin keskiössä ovat länsimaalaiset radikalisoituneet tytöt ja naiset. Työntekijät ovat tekijöitä, jotka altistavat tyttöjä ja naisia radikalisoitumiselle ja vetovoimatekijät ovat niitä tekijöitä, joilla Isis lisää propagandassaan vetovoimaisuuttaan.⁵⁹

⁵⁶ Pearson & Winterbotham 2017, 1–3.

⁵⁷ Pearson on filosofian tohtori Lontoon King's Collegesta. Hän väitteli sukupuolen ja väkivaltaisen liikehdinnän yhteyksistä tutkimalla Ison-Britannian islamisti- ja äärioikeistoliikkeitä. Winterbotham on vanhempi tutkija ja *Terrorism and Conflict* -ryhmän johtaja *The Royal United Services Institutessa* (RUSI), joka kansainväliseen turvallisuuteen ja puolustukseen keskittynyt ajatushautomo Ison-Britanniassa. Ks. Pearsonin ja Winterbothamin LinkedIn -profiilit.

⁵⁸ Saltman & Smith 2015, 3–4.

⁵⁹ Saltman & Smith 2015, 8–9.

Saltmanin ja Smithin tutkimuksen heikkouksia saattavat olla tutkimustulosten vahva perustuminen sosiaalisen median arkistoihin ja kahden kokemusasiantuntijan haastatteluihin. Toisaalta tutkimuksen vahvuudet perustuvat laajaan tutkimusaineistoon, tutkimuksen kattavuuteen ja Saltmanin ansioitumiseen radikalisoitumisen tutkimuksessa.⁶⁰

Fatal Attraction: Western Muslims of Isis (2015) on tutkija Anita Peresinin tutkimus länsimaalaisten naisten vierastaistelijailmiön syistä. Peresinin artikkelin keskiössä on naisten merkitys Isisin strategiassa. Isisin strategian lisäksi Peresin tarkastelee tutkimusartikkelissaan minkälaisia motivaatioita ja odotuksia naisilla on ollut heidän matkustaessaan kalifaattiin ja miten konfliktialueiden todelliset olosuhteet ovat poikenneet naisten odotuksista. Peresin on tutki aihetta laadullisella analyysillä. Hän tutki millä tavoin Isis on onnistui houkuttelemaan naisia matkustamaan kontrolloimilleen alueille, millaisia heidän roolinsa olivat konfliktialueilla ja millaisissa elinoloissa naiset elivät oleskellessaan jihadistijärjestön määräysvallan alaisuudessa. Peresin käytti tutkimuksensa aineistona edellä mainittua ISD:n tietokantaa. Peresinin artikkeli on julkaistu kesäkuussa 2015 *Perspectives on Terrorism* -lehdessä.⁶¹ Heikkous Peresinin tutkimuksessa on se, että tutkimuksessa käytetty aineisto perustuu samaan ICSR:n ja ISD:n tietokantaan, kuin Saltmanin ja Smithin tutkimus. Tutkimuksen ansioita ovat tiiviys, selkeys ja informatiivisuus. Tutkimus antoi myös tietoa siitä millaisia mielikuvia naiset ovat liittäneet Isisin hallitsemiin alueisiin ja millaisen todellisuuden he ovat joutuneet kohtaamaan matkustettuaan konfliktialueille.⁶²

Suomesta Syyrian ja Irakin konfliktikentälle suuntautuva liikkuvuus (2016) on Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan tilaama tutkimus, jossa on selvitetty miten ja miksi Isis ja muut Irakin ja Syyrian alueen aseelliset ryhmät ovat onnistuneet houkuttelemaan suomalaisia muslimeja – etenkin nuoria aikuisia – mukaan toimintaansa. Tutkimus on toteutettu haastattelemalla suomalaisia vierastaistelijoita sekä seuraamalla vierastaistelijoiden viestintää sosiaalisen median yhteisöpalveluissa. Tutkimusta varten on haastateltu miehiä ja naisia. Siinä ei ole sukupuoleen liittyvää näkökulmaa, kuten edellä esitetyissä englanninkielisissä tutkimuksissa. Tutkimuksen tulokset ovat siis yleistettävissä kumpaankin

⁶⁰ Saltman on filosofian tohtori Lontoon University Collegesta ja työskentelee tällä hetkellä yhteisöpalvelu Facebookille, tutkien miten terroristit hyödyntävät palvelua viestinnässään. Smith on geopolitiikan ja turvallisuustieteiden maisteri King's Collegesta, Isosta-Britanniasta ja hän on tutkija ISD:n *Women and Extremism*-hankkeessa ja tutkija ICSR:ssä. Ks. Saltman & Smith 2015, 1; Saltmanin ja Smithin LinkedIn-profiilit

⁶¹ Peresin 2015, 21, 23.

⁶² Peresin on Zagrebin yliopistosta väitellyt filosofian tohtori, joka on työskennellyt Kroatian kansallisessa turvallisuusneuvostossa ja kuuluu tällä hetkellä tiedekomiteaan International *Society of Criminologyssa*, joka on rikosoikeuteen erikoistunut tieteellinen seura. Ks. Peresinin LinkedIn-profiili

sukupuoleen.⁶³ Tutkimuksen heikkous on sen keskittyminen vierastaistelijoihin liittyvään ilmiöön yleisesti, jolloin tutkimuksessa ei ole erikseen eritelty naisten tai miesten motivaatioita Syyriaan ja Irakiin matkustamiseen. Tutkimuksessa ei ole mainittu kuinka monta miestä ja naista tutkimukseen osallistui jonka vuoksi oletan, että tutkimuksessa mainitut motivaatiot pätevät sekä suomalaisiin miehiin, että naisiin. Juntusen, Creutz-Sundblomin ja Saarisen tutkimus on siitä erityinen ja aineistooni sopiva, koska se on ensimmäinen laatuaan tutkiessaan suomalaisia vierastaistelijoihin, jotka ovat lähteneet Syyriaan ja Irakiin.⁶⁴

Jihadistinen liikehdintä Suomessa on Leena Malkin ja Juha Saarisen tutkimus ja yleiskuvaus jihadismista Suomessa 2010 -luvulla. Tutkimus on Sisäministeriön tilaama ja se on toteutettu perehtymällä avoimesti saatavilla olevaan aineistoon, joihin lukeutuu muun muassa sosiaalisen median julkaisuja ja jihadistisen verkoston käymiä verkkokeskusteluja. Tutkimuksen aineistoa on täydennetty entisten jihadistien ja omaisten haastatteluilla. Tutkimus on yleisteos kuvaamaan jihadistisen toiminnan historiaa ja nykytilaa Suomessa, eikä siinä ole Juntusen, Creutz-Sundblomin ja Saarisen tutkimuksen tapaan erityisesti sukupuolta esiin tuovaa näkökulmaa.⁶⁵ Olen kuitenkin päättänyt sisällyttää teoksen aineistooni, koska se antaa arvokasta tietoa jihadismista ilmiönä, koska se on kasvanut Suomessa näkyväksi vasta 2010 -luvulla ja liittyy olennaisesti äärijärjestö Isisiin ja sen käynnistämään vierastaistelijamobilisaatioon.⁶⁶

Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus 1/2018 on Sisäministeriön vuotuinen arvio väkivaltaisen ekstremismin tilasta ja siihen liittyvästä liikehdinnästä Suomessa. Tilannekatsauksia on julkaistu vuodesta 2013 lähtien ja katsauksen tarkoitus on antaa kattava kokonaiskuva väkivaltaisten ääriliikkeiden toiminnasta ja ekstremismiin liittyvistä rikoksista Suomessa. Katsauksessa on hyödynnetty muun muassa poliisin tietokantoja luokitellessa ekstremistisiä rikoksia ja niiden määrää. Tilannekatsaus 1/2018 on arvio tilanteesta Suomessa vuonna 2017 ja julkaisun erikoistarkastelussa ovat naiset ja lapset.⁶⁷ Lähteenä sen heikkous

⁶³ Juntunen, Creutz-Sundblom & Saarinen 2016, 3–4.

⁶⁴ Juntunen on Helsingin yliopistosta väitellyt filosofian tohtori, joka on erikoistunut kulttuuriantropologiaan ja Lähi-idän tutkimukseen. Creutz-Sundblom on sosiaalitieteiden jatko-opiskelija ja yliopisto-opettaja Helsingin yliopistossa. Hän on tutkinut mm. islamia mediassa, etnistä ja kansallista moninaisuutta ja väkivaltaista radikalisoitumista. Saarinen on väitellyt filosofian tohtoriksi Lontoon King's Collegesta. Hän on tutkinut jihadistista liikehdintää Suomessa ja Irlannissa. Ks. University of Helsinki Research Portal; Saarisen LinkedIn-profiili.

⁶⁵ Malkki & Saarinen 2019, 11–12.

⁶⁶ Malkki on valtiotieteiden tohtori ja yliopistonlehtori Helsingin yliopistosta. Hän on erikoistunut tutkimuksissaan terrorismiin ja poliittiseen väkivaltaan. Ks. University of Helsinki Research Portal.

⁶⁷ Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus 1/2018, 4.

on katsauksen suppeus vertailla sitä muuhun suomenkieliseen aineistooni, koska Isisiä, naisia ja lapsia käsitellään ainoastaan yhdessä katsauksen pääluvussa. Tästä huolimatta se oli oivallinen lisä täydentämään aineistoani, koska se oli suomalaisista lähteistä ensimmäinen, jossa käsiteltiin erikseen myös naisia ja lapsia.⁶⁸

2.4. J. M. Bergerin hypoteesi radikalisoitumisen suhteesta rakenteellisiin tekijöihin

J. M. Berger⁶⁹ esittelee ääriajattelua ja sen syntyä teoksessaan *Ekstremismi* (2018).

Teoksessaan hän väittää, ettei yksilön tai yhteisön heikko sosioekonominen asema, jonka indikaattoreita ovat alhainen koulutus, työttömyys ja vähävaraisuus, johda yksilön radikalisoitumiseen.⁷⁰ Berger perustaa hypoteesinsa useisiin tutkimuksiin, joissa on tutkittu vuosina 1986–2016 tehtyjä terroristi-iskuja ja Isisiin liittyneitä vierastaistelijoita. Etenkin Isisin vierastaistelihoilla sosioekonomiset tekijät korreloivat heikosti heidän radikalisoitumiseensa.⁷¹

Hypoteesinsa Berger perustelee esimerkiksi seuraaviin, vuonna 2018 ja 2016 tehtyihin tutkimuksiin: Benmelechin ja Klorin tutkimukseen *What Explains the Flow of Foreign Fighters to ISIS?* (2018) ja Rosenblattin tutkimukseen *All Jihad is Local: what Isis' Files Tells us About its Fighters* (2016). Tutkimuksissa ilmeni, että heikko sosioekonominen asema aiheutti radikalisoitumista vain murto-osassa tutkituista tapauksista; todennäköisyys konfliktialueille matkustamiseen kohosi, jos vierastaistelija oli kotoisin tasa-arvoisesta ja vauraasta valtiosta.

Berger käyttää esimerkkinä myös Gambettan ja Hertogin vuonna 2016 tekemässä tutkimuksessa, jonka otoksena oli yli 4000 jihadistista vierastaistelijaa, todettiin että vierastaistelijoiden keskimääräinen koulutustaso oli korkeampi verrattuna heidän kotimaidensa keskimääräiseen koulutustasoon. Samankaltaisia tuloksia on saatu myös tutkimalla palestiinalaisen äärijärjestö Hamasin jäseniä. Tutkimuksessa todettiin, että Hamasin jäsenet olivat keskimääräistä palestiinalaista korkeatuloisempia ja korkeammin koulutettuja.⁷²

⁶⁸ Katsauksen tekijätiimiin ovat kuuluneet edustajat poliisihallituksesta ja SUPO:sta sekä Sisäministeriön ekstremismin kansallisen yhteistyöverkoston puheenjohtaja ja kehityspäällikkö Tarja Mankkinen. Ks. Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus 1/2018, 4.

⁶⁹ J.M. Berger on oikeustieteen tohtorikoulutettava Swansean yliopistosta ja hän toimii tutkijana EU:n rahoittamassa, akateemisessa *VOX-Pol Network of Excellence* -tutkijaverkostossa. Tutkijaverkosto on erikoistunut tutkimaan väkivaltaisen ekstremismin ilmentymiä ja vaikutuksia etenkin virtuaalisissa ympäristöissä. Ks. *J. M. Berger: Author, analyst and consultant on extremism* (s.a.).

⁷⁰ Berger 2018, 110.

⁷¹ Berger 2018, 111–112.

⁷² Berger 2018, 111.

Bergerin mukaan joistakin tutkimuksista on löydetty epäjohdonmukaisia viitteitä siitä, että heikkoon sosioekonomiseen asemaan kuuluvat tekijät aiheuttaisivat radikalisoitumista väkivaltaiseen ekstremismiin. Positiivinen, mutta heikko korrelaatio alhaisen sosioekonomisen aseman ja ekstremismin välillä oli havaittavissa muun muassa maantieteellisesti eristyneissä ympäristöissä tai yhteiskunnissa, jotka olivat erittäin rajoittuneita esimerkiksi köyhyyden vuoksi. Esimerkkejä tällaisista paikoista olivat kaatuneet valtiot ja sisällissodista ja kapinoista kärsivät valtiota.⁷³ Toisin kuin länsimaissa, korkea työttömyys muslimimaissa ajoi yksilöitä kohti radikalisoitumista. Heikon sosioekonomisen aseman ja ekstremismin korrelaatio löytyi myös jos tutkimus oli tehty pienemmässä mittakaavassa, esimerkiksi tutkimalla yksittäistä yhteisöä tai lähiötä Yhdysvalloissa tai Belgiassa.⁷⁴ Voidaan siis olettaa, että rakenteellisten tekijöiden ja radikalisoitumisen heikko korrelaatio saattaa johtua siitä että länsimaissa elävät, heikossakin sosioekonomisessa asemassa olevat ihmiset, ovat valmiiksi parempiosaisia verrattuna kolmansissa maissa asuviin verrokkiryhmiin. Bergerin mukaan päättäjät syyttävät ongelmista useimmiten juuri rakenteellisia tekijöitä kahdesta syystä: heillä itsellään on kokemusta niiden ratkaisusta, ja yksinkertaiset selitykset ilmiölle rauhoittavat sekä päättäjien että tavallisten kansalaisten mieltä.⁷⁵

⁷³ Berger 2018, 111.

⁷⁴ Berger 2018, 110–113.

⁷⁵ Berger 2018, 111.

3. Keskeiset käsitteet

Työni avainkäsitettä, eli väkivaltaista ekstremismia, sekä sen ilmentymää eli jihadismia ymmärtääkseen lukijan tulee olla perehtynyt niihin islamin tulkintatapoihin, aatteisiin ja kehityskulkuihin jotka ovat edeltäneet sitä. Islamiin liittyvien käsitteiden esittelyn jälkeen tarkastelen radikalisoitumiseen ja ekstremismiin liittyvää käsitteistöä, koska ne auttavat ymmärtämään ääriajattelua ilmiönä ja myös sen toimintamekanismeja.

3.1. *Fundamentalismi ja neofundamentalismi*

Islamissa on muiden uskontojen tavoin erilaisia tulkintatapoja. Islam jakautuu kolmeen tulkintatapaan: modernistiseen, traditionalistiseen ja fundamentalistiseen tulkintaan.⁷⁶

Fundamentalistisessa tulkintaperinteessä islamin sovittaminen moderniin maailmaan nähdään mahdottomuutena, jonka vuoksi moderni ajattelu ja lähimenneisyys nähdään islamia turmelevina voimina. Fundamentalistisessa ajattelussa pyritäänkin islamin alkuaikojen ”puhdasoppisuuteen”. Ratkaisut nykymaailman ongelmiin etsitään Koraanista sekä *hadith*-kirjallisuudesta, joka on kirjalliseen muotoon saatettua perimätietoa profeetta Muhammedista⁷⁷. Fundamentalistit pyrkivät tulkinnoissaan hylkäämään islamin monimuotoiset lahkot, lainopilliset, teologiset ja filosofiset koulukunnat. Modernistien tavoin fundamentalistit pyrkivät muuttamaan yhteiskuntaa niin, että tiede ja teknologia palvelisivat islamilaisia tavoitteita ja olisivat harmoniassa alkuaikojen islamin oppien ja moraalin kanssa. Fundamentalistinen ajattelu on luonut pohjan poliittiselle islamille eli islamismille.⁷⁸ Fundamentalismissa ajatellaan, että islam ja valtio ovat yksi ja sama asia, jonka vuoksi fundamentalistit pyrkivät perustamaan islamilaisia valtioita.⁷⁹

Fundamentalistinen ajattelu lisääntyi 1970-luvulla Iranissa tapahtuneen vallankumouksen myötä. Irania hallinnut šaahi Mohammed Reza Pahlavi syöstiin vallasta ja maata ryhtyi hallitsemaan Iranin 12-šiiojen uskonnollinen johtaja, Ajatollah Ruhollah Khomeini, joka oli maan islamilaisen opposition johtohahmo. Vallankumouksen jälkeen Iran ajautui kahdeksanvuotiseen sotaan Irakin kanssa. Se kiristi lännen ja islamilaisen maailman suhteita, koska kiistassa olivat vastakkain lännen tukema ja aseistama Irak ja islamilaiseksi valtioksi julistautunut Iran. Sodassa vallinneen länsi–itä-vastakkainasettelun vuoksi konflikti vaikutti vielä pitkään päättymisensä jälkeen lännen ja islamilaisen maailman suhteisiin.⁸⁰

⁷⁶ Hämeen-Anttila 2017, 21.

⁷⁷ Hämeen-Anttila 2017, 21–23.

⁷⁸ Roy 2004, 233; Ks. myös kappale 3.3.

⁷⁹ Sardar 2006, 85.

⁸⁰ Hämeen-Anttila 2012, 219.

Fundamentalismin nousua vauhdittivat myös arabisosialistisen⁸¹ aatteen hiipuminen ja muslimimaiden yhteiskunnalliset ongelmat, jotka loivat hedelmällisen maaperän islamilaiselle fundamentalismille. Lähi-idän maat olivat kärsineet siirtomaa-ajoista saakka taloudellisista ongelmista, alhaisesta koulutuksesta ja demokratian heikkoudesta tai sen puuttumisesta kokonaan. Moni muslimi uskoi, että palaaminen islamin ensimmäisten sukupolvien aikaiseen yhteiskuntajärjestykseen ja moraaliin ratkaisisi yhteiskunnalliset ongelmat. Fundamentalismin nousun seurauksena syntyi lukuisia fundamentalistisia liikkeitä ja islamistisia järjestöjä, kuten Libanonissa perustettu šiialainen äärijärjestö *Hizbollah*. 1990-luvulla fundamentalismi alkoi menettämään suosiotaan kun yhteiskunnissa huomattiin, etteivät uudet islamistiset hallinnot kyenneet lunastamaan lupauksiaan paremmasta elämästä.⁸²

1990-luvun lopussa ja 2000-luvun alussa islam koki uudenlaisia globalisaation ja muslimien diasporan tuomia haasteita. Seurauksena islamin kansallisia ja etnisiä piirteitä ryhdyttiin tulkitsemaan *ummaa*⁸³ hajauttavina seikkoina. Sen seurauksena islamilaiset järjestöt ja toimijat ryhtyivät korostamaan islamin uudistamista ja puhdistamista, joka olisi mahdollista ainoastaan uskon peruskysymysten ääreen palaamisen avulla. Tämä merkitsi islamin ensimmäisten vuosisatojen oppien korostamista. Tätä ilmiötä ja ajattelutapaa kutsutaan neofundamentalismiksi tai uusfundamentalismiksi.⁸⁴

Neofundamentalismi on sekä globalisoitumisen tulos että sitä edistävä voima. Se on pyrkinyt luomaan transnationaalia yhteyttä diasporassa elävien muslimien ja yhteisöjen välille. Samaan aikaan neofundamentalismi edistää yksilöiden akkulturaatiota käskien muslimeja hylkäämään omat, esimerkiksi perheestä tulevat kulttuuriset erityispiirteet, kuten arvot, uskomukset ja säännöt. Neofundamentalismissa tavoitellaan muslimien globaalia yhdentymistä ja siinä pyritään luomaan islamista yksi ja kaikille sopiva, universaali muoto. Neofundamentalismia voisikin luonnehtia eräänlaiseksi ryhmäidentiteetiksi.⁸⁵

Neofundamentalismi eroaa fundamentalismista sen globaalin luonteen ja muuntautumiskykyisyyden vuoksi. Näiden ominaisuuksiensa avulla se on sopeutunut nykymaailmaan muita islamin muotoja paremmin. Neofundamentalismi ei ole islamin

⁸¹ Arabisosialismi on ideologia, jonka useat arabimaat omaksuivat 1950-luvulla vapauduttuaan siirtomaaisännistään. Ideologiana arabisosialismi yhdisteli sosialismia ja arabinationalismia. Arabisosialismin tavoitteena oli syrjäyttää kapitalistinen maailmanvalta kansallistamalla esimerkiksi öljy-yhtiöitä. Ideologialla pyrittiin rakentamaan parempaa ja yhdenvertaisempaa yhteiskuntaa Neuvostoliiton tuella. Ideologian kannatus hiipui muutamassa vuosikymmenessä korruption, heikon hallinnon ja uskottavuuden puutteen vuoksi. Ks. Hämeen-Anttila 2017, 148.

⁸² Roy 2004, 234; Hämeen-Anttila 2012, 197–222.

⁸³ Ummalla viitataan islamin yhteisöön eli kaikkiin maailman muslimeihin. Hämeen-Anttila 2017, 37.

⁸⁴ Juntunen, Creutz-Sundblom & Saarinen 2016, 21.

⁸⁵ Roy 2004, 258, 276; Tammikko 2019, 123.

varsinainen suuntaus, vaan sillä viitataan pikemminkin tapaan ymmärtää usko ja uskonto. Neofundamentalistisessa ajattelussa islamilaiset toimijat ja järjestöt ymmärtävät islamin fundamentalistien tapaan sen ”puhtaan muodon” kautta, jossa korostetaan Koraanin merkitystä, profeetan elämäntavan ja esimerkin seuraamista sekä kolmen ensimmäisen *kalifin*⁸⁶, eli niin sanottujen oikeaan johdettujen kalifien, opetuksia⁸⁷. Neofundamentalismissa uskonto ja sen harjoitus tahdotaan dekontekstualisoida siten, ettei se ole linkittynyt mihinkään spesifiin kulttuuriin tai lokaatioon, vaan erilaisiin käytöstä sääteleviin koodeihin, kulutustottumuksiin, ja tapoihin kommunikoida.⁸⁸

Neofundamentalismissa ajatellaan, että uskonto kattaa jokaisen ihmiselämän alueen ja vaiheen. Ihmisen jokapäiväinen elämä pyritään ritualisoimaan niin että, että se mukailee profeetta Muhammedin toimintaa mahdollisimman tarkasti. Islamin ajatellaan olevan ajasta ja paikasta riippumatonta eli luonteeltaan universaalia⁸⁹. Islamin oppien kannalta se onkin universaali uskonto, mutta useimmiten sen näkyvät ilmentymät ovat olleet sidoksissa maantieteellisiin sijainteihin, kansallisuuksiin tai valtioihin, kuten Arabian niemimaalla vallitseviin ajattelu- ja toimintatapoihin. Jotta neofundamentalistinen ajattelutapa tavoittaisi mahdollisimman laajan yleisön esimerkiksi verkkojulkaisujensa avulla, neofundamentalistiset liikkeet eivät lokeroi itseään mihinkään tiettyyn islamin suuntaukseen.⁹⁰

Neofundamentalistista suhtautumista uskontoon kutsutaan usein myös salafismiksi, mutta termin käyttäminen tässä yhteydessä on ongelmallista, koska käsitteellä on useita merkityksiä. Salafismilla viitataan muun muassa 1800-luvun sunnalaisiin reformiliikkeisiin sekä Saudi-Arabiassa syntyneeseen puristiseen wahhabismiin ja sen globaaleihin muotoihin.⁹¹

Miksi neofundamentalistinen ajattelu on kasvanut Euroopassa ja pohjoismaissa viimeisimpien vuosikymmenien aikana? Neofundamentalistinen ajattelutapa ja sen sisältämä ajatus globaalista yhdentymisestä on yleistynyt islamilaisten järjestöjen ja toimijoiden yrittäessä vastata globalisaation ja modernisaation asettamiin haasteisiin, joita islam kohtaa esimerkiksi länsimaissa.⁹² Neofundamentalistiset toimijat ovat saavuttaneet yleisönsä tekemällä laajaa ”islamilaista lähetystyötä”, eli *da'waa* esimerkiksi lukuisilla verkkoalustoilla kehottaen muslimeja palaamaan takaisin ”oikealle polulle”. Ilmiön keskiössä ovat myös

⁸⁶ Kalifi on nimitys, jolla viitataan profeetta Muhammedin seuraajaan, jonka tehtävänä oli johtaa ummaa islamin varhaiskautena. Kolme ensimmäistä kalifia olivat Abu Bakr, Omar ja Uthman. Ks. Sardar 2007, 51.

⁸⁷ Juntunen, Creutz-Sundblom & Saarinen 2016, 21.

⁸⁸ Roy 2004, 234, 238, 258.

⁸⁹ Juntunen, Creutz-Sundblom & Saarinen 2016, 21–22.

⁹⁰ Roy 2004, 244, 250, 258.

⁹¹ Linjakumpu 2014, 140; Juntunen, Creutz-Sundblom & Saarinen 2016, 21–22.

⁹² Juntunen, Creutz-Sundblom & Saarinen 2016, 22.

länsimaissa asuvat, diasporassa elävät muslimit, jotka ovat muokanneet nykyislamia ja sen ilmentymiä kaikkialla maailmassa. Diasporassa elävä muslimi kohtaa ympäristössään islamin moninaisia muotoja, jonka myötä hän saattaa kokea, että diasporassa hänen on löydettävä todellinen ja puhdas islam. Tarve puhtaan islamin harjoittamiseen syntyy usein yksilön pohtiessa omaa kuuluvuuttaan ja identiteettiään.⁹³

Useimmiten neofundamentalismi on ollut muslimeille keino rakentaa henkisiä ja konkreettisia verkostoja ja yhteisöjä. Lukuisten katsomusten ja vaihtoehtojen länsimaissa yksilön oma vakaumus nähdään hänen omana rationaalisena valintanaan, joka tulisi olla perusteltavissa esimerkiksi tilanteissa, joissa yksilön valinta herättää muissa ihmisissä uteliaisuutta ja kysymyksiä. Kysymykset uskosta ovat herättäneet monessa nuoressa muslimissa tarpeen saada vastauksia ja moni on kokenut jääneensä yksin ilman koherentteja vastauksia pohtiessaan uskoaan ja keskustellessaan yhdyskuntien ja moskeijoiden oppineiden ja imaamien kanssa. Uskonnolliset auktoriteetit eivät ole siis pystyneet tarjoamaan tyydyttäviä vastauksia nuorten muslimien uskoon liittyviin kysymyksiin, jolloin nuoret ovat ryhtyneet etsimään tietoa verkosta. Etsinnöissään nuoret ovat päätyneet tai hakeutuneet neofundamentalistisille verkkosivustoille, joiden viestintä perustuu hyvin yksinkertaiseen ja konkreettiseen retoriikkaan. Neofundamentalististen verkkosivustojen sisältö onkin vedonnut etenkin diasporisiin muslimiyhteisöihin, etenkin siirtolaisperheiden musliminuoriin ja käännyttäisiin.⁹⁴

Länsimaissa ja Suomessa nuoret muslimit ovat olleet yhteisössään erilaisten auktoriteettien ja tahojen ristitulella, jossa osallistuminen moskeijan toimintaan tai muuhun yhteisölliseen uskonnonharjoitukseen tarkoittaa yhden osapuolen näkemysten hyväksymistä ja omaksumista ja taas jonkin toisen tahon haastamista. Tähän ratkaisuna moni järjestö on pyrkinyt tarjoamaan jokaiselle jotakin siirtymällä globaaliin yhteisöllisyyteen, jossa on palattu niin sanotusti uskon peruskysymysten äärelle. Ajattelutapana juuri neofundamentalismi on asettanut länsimaisiin muslimiyhteisöihin ajatuksen transnationalistisesta, globaalista yhteenkuuluvuudesta, joka on luonut perustan ajatukselle muslimien puolustamisesta kaukana kotimaasta.⁹⁵

⁹³ Roy 2004, 244, 250.

⁹⁴ Roy 2004, 244; Linjakumpu 2014, 141; Juntunen, Creutz-Sundblom & Saarinen 2016, 22–23.

⁹⁵ Juntunen, Creutz-Sundblom & Saarinen 2016, 25, 58.

3.2. Islamismi ja jihadismi

Islamismi⁹⁶ eli poliittinen islam on aate, jossa islam nähdään henkilökohtaisen uskon lisäksi järjestelmänä, joka kattaa kaikki ihmisen elämän osa-alueet. Islamismin kannattajien ja edustajien mukaan muslimimaiden ongelmat, sekä poliittinen ja kulttuurillinen alisteisuus suhteessa länsimaihin johtuu muslimien epäpuhtaasta uskosta ja selän kääntämisestä islamille. Islamistien mukaan ongelma on mahdollista ratkaista palaamalla ”oikeaan islamiin”, jonka pohjalta perustetaan islamilainen yhteiskunta ja valtio, jossa noudatetaan šaria-lakia. Islamistit ovat fundamentalisteja, mutta näiden välinen ero syntyy islamismin yhteiskunnallisen ja poliittisen agendan vuoksi, jota fundamentalisteilla ei ole.⁹⁷

Fundamentalistit ja neofundamentalistit taas uskovat, että islamilainen yhteiskunta syntyy jos umma ryhtyy noudattamaan puhdasta islamia. Fundamentalistit siis hylkäävät aktivismin ja politiikan yhteiskunnan islamisoimisen välineenä. Heillä on kuitenkin yhteinen näkemys lännen poliittisesta ja kulttuurisesta vainosta, jota se kohdistaa ummaan ja islamiin, eli ne protestoivat lännen hegemoniaa.⁹⁸

Aatteena islamismi syntyi islamin ja Euroopan modernisoitumisen ristiriidasta 1900-luvun alussa. 1800-luvulla eurooppalaisten suurvaltojen vaikutusvalta lisääntyi teknologian, tieteen, talouden ja instituutioiden ansioista, ja tämä sai aikaan muslimi-intellektuellien pohdintaa islamin sosiopoliittisen yhteiskuntajärjestyksen relevanttiudesta. Taustalla vaikuttivat myös monien muslimivaltioiden joutuminen eurooppalaisten siirtomaiksi muun muassa Iso-Britannian ja Ranskan miehittäessä Osmanivaltakunnan alueita ja Venäjän valloittaessa Keski-Aasiaa. Vahvistuva Eurooppa toi mukanaan kulttuurillisia ja sosiaalisia vaikutteita, joita ryhdyttiin protestoimaan väkivaltaisesti. Osassa muslimimaita tämä aiheutti fundamentalististen liikkeiden nousun. Islamismia kuvaa hyvin islamistien motoksi muodostunut iskulause ”ratkaisu on islam”.⁹⁹

Islamismi on ilmiönä hyvin monimuotoinen ja sen muodot ovat hyvin kontekstisidonnaisia. Islamismin muotoja ovat esimerkiksi varhainen islamismi, vallankumouksellinen islamismi ja radikaali-islamismi, joista jälkimmäisen perillinen on jihadismi. Varhainen islamismi ajoittuu antiikkiin ja myöhäiskeskiajalle, jolloin islamilainen teologi Muhammad ibn Abdalwahhab perusti puritaanisen lahkonsa Arabian niemimaalle.

⁹⁶ Islamismi ja islamilaisuus sekoitetaan usein toisiinsa. Islamismi on aatesuuntaus ja islamilaisuus on taas yleistermi kuvaamaan islamiin liittyvää toimintaa. Islamiin liittyvää toimintaa ovat esimerkiksi islamilainen ajanlasku tai islamilainen kulttuuri. Ks. Malkki & Saarinen 12.6.2019.

⁹⁷ Perho, 2002, 113–114.

⁹⁸ Roy 2004; 247, 250; Kullberg 2014, 125; Malkki & Saarinen 2019, 27.

⁹⁹ Kullberg 2014, 130; Malkki & Saarinen 2019, 27–29.

Islamismin esi-isät pyrkivät reformoimaan islamia ja heitä on kutsuttu myös nimellä ”salafistiset uudistajat”. Myöhemmin Abdalwahhabin lahkoon ja Sa’udin mahtisuvun liitosta syntyi Saudi-Arabian valtio.¹⁰⁰

Abdalwahhabin ajatuksista huolimatta islamismin varsinaisena syntyijana voidaan pitää Egyptiä, jossa aktivisti Hasan al-Banna perusti islamistisen Muslimiveljeskunnan. Muslimiveljeskunta edusti vallankumouksellista islamismia, jossa islamistien tavoitteena oli kaataa maalliset hallitukset ja käynnistää vallankumous, jonka jälkeen yhteiskunnassa ryhdyttäisiin noudattamaan šaria-lakia. Vallankumouksellista liikehdintää oli myös Egyptin ulkopuolella: Intiaan syntyi islamistinen liike, joka kantoi nimeä *Jamaat-i Islami*, jonka määränpäänä oli yhdistää Intian muslimit.¹⁰¹

Vallankumouksellisten islamistien vuosikymmenten työ ei kuitenkaan tuottanut tulosta ja vallankumouksellinen islamismi hiipui. 1970-luvulla Muslimiveljeskunta oli menettänyt mahtinsa ja liike teki sovinnon maan silloisen johtajan, Anwar as-Sadatin kanssa, että se luopuisi vallankumouksellisista aikeistaan. Tämä johti siihen, että Muslimiveljeskunnan radikaaleimmat siivet perustivat omia liikkeitään ja näin muotoutui islamismin väkivaltaisempi muoto, radikaali-islamismi.¹⁰²

Muslimiveljeskunnan radikaaleinta ääripäätä oli edustanut jo 1950-luvulla liikettä hetken johtanut Said Qutb. Vallankumouksellisesta islamismista radikaali-islamismi poikkeaa toimintatavoillaan: radikaali-islamistit pyrkivät saavuttamaan tavoitteensa väkivaltaisilla keinoilla ja tätä islamismin muotoa kutsutaan usein myös ääri-islamismiksi ja väkivaltaiseksi islamismiksi. Radikaali-islamistiseksi liikkeiksi luokitellaan useita aseellista toimintaa harjoittavia ryhmiä, kuten palestiinalainen, ääriliikkeeksikin määritelty, *Hamas*-puolue.¹⁰³

Ajan saatossa radikaali-islamistienkaan pyrkimykset eivät tuottaneet haluttua lopputulosta. 1970-luvun lopussa ja 1980-luvun alussa pieni osa radikaali-islamisteista ryhtyi soveltamaan ajattelussaan *jihadin*, eli muslimien kamppailuun ja taisteluun yhdistettävää käsitettä.¹⁰⁴

Arabian kielen sana ”jihad” tarkoittaa alun perin kamppailua ja kilvoittelua. Se voidaan suomentaa myös pyrkimykseksi tai pyhäksi sodaksi. Islamissa jihad jaetaan suureen eli sisäiseen jihadiin, ja pieneen eli ulkoiseen jihadiin. Suuressa jihadissa yksilö kamppailee itseänsä ja niitä asioita vastaan, jotka vievät häntä kauemmas Jumalasta. Suuressa jihadissa

¹⁰⁰ Kullberg 2014, 123.

¹⁰¹ Kullberg 2014, 123–126.

¹⁰² Kullberg 2014, 128–130.

¹⁰³ Kullberg 2014, 128–130; Malkki & Saarinen 2019, 33–31.

¹⁰⁴ Kullberg 2014, 130.

kamppaillaan sisäistä vihollista vastaan. Kamppailun muotoja voivat olla muun muassa rukous ja paasto. Pienen ja ulkoisen jihadin ajatellaan olevan taistelua uskon ulkoista vihollista vastaan silloin kun vihollinen estää muslimeja harjoittamasta uskontoaan alueella, joka on islamilainen. Pienessä jihadissa taistelu voi olla aseellista ja pienen jihadin voidaan tulkita tarkoittavan pyhää sotaa. Näkemykset pienestä jihadista vaihtelevat, mutta islamia tutkineen tohtori Jaakko Hämeen-Anttilan mukaan valtaosa muslimeista ja uskonoppineista näkee puolustussodan islamilaisilla alueilla oikeutetuksi, mutta tuomitsee hyökkäyssodan. Koraanin kohta 2:190 kehottaa:

Taistelkaa Jumalan tiellä niitä vastaan, jotka taistelevat teitä vastaan, mutta älkää sortuko tekemään väärin.

Jakeen on tulkittu tarkoittavan puolustustaistelun sallimista, mutta varoittavan taistelun aloittamisesta tai äärimmäisyyksistä. Yleisen mielipiteen mukaan taisteluissa saa surmata vain ja ainoastaan taistelukelpoisia miehiä, eikä esimerkiksi naisia ja lapsia.¹⁰⁵

Alkuaikojen jihadistisen liikkeen sisällä alkoi levitä ajatus siitä, että muslimit ovat kaikkialla maailmassa hyökkäyksen kohteena. Ajatus muslimeihin kohdistuneesta kollektiivisesta hyökkäyksestä perustui ajatukseen vallanpitäjien epäislamilaisuudesta, jonka alaisuudessa muslimit elivät. Radikaaliryhmien uudeksi iskulauseeksi muodostui ”ratkaisu on jihad”.¹⁰⁶

Jihadistisen liikkeen kehitykseen vaikutti merkittävästi Neuvostoliiton päätös miehittää Afganistan. Miehitys käynnisti mittavan vierastaistelijamobilisaation, jonka seurauksena Afganistaniin saapui tuhansia vierastaistelijoita taistelemaan ”uskonveljien ja -sisarien” rinnalla miehittäjiä vastaan.¹⁰⁷

Radikaali-islamismia ja jihadismia yhdistää ajatus siitä, että islamia ja politiikkaa ei voi erottaa toisistaan, ajatukset länsivaltojen vastustamisesta, antisemitismistä ja usko siitä, että islamiin kohdistuu globaaleja uhkia. Vallankumouksellisista islamisteista eroten radikaali-islamistit ja jihadistit eivät pyri ainoastaan vallankumoukseen tietyn valtion sisällä, vaan heidän tavoitteenaan on perustaa heidän omaa islamin tulkintaansa mukaileva uusi valtio.¹⁰⁸

Mikä erottaa radikaali-islamistit ja jihadistit toisistaan? Radikaali-islamisteista poiketen jihadistit pyrkivät hylkäämään ympäröivän yhteiskuntamuodon ja kansainvälisen poliittisen järjestelmän niiden epäislamilaisuuden takia. Jihadistit eivät tyydy rikkomaan vain säädettyjä

¹⁰⁵ Hämeen-Anttila 2017, 73–75.

¹⁰⁶ Kullberg 2014, 130.

¹⁰⁷ Kullberg 2014, 133

¹⁰⁸ Malkki & Saarinen 2019, 33.

lakeja, vaan haluavat hajottaa koko valtiojärjestyksen vallankumouksella, sodankäynnillä tai äärimmäisellä väkivallalla ja terrorismilla.¹⁰⁹

Jihadistit pyrkivät saamaan muutoksen aikaan poikkeuksetta aseellisen toiminnan kautta, mutta sosiaalisen aktivismin ja lähetystyön merkitys on korostunut heidän toiminnassaan 2010-luvulla. Jihadistit näkevät jihadin erityisesti aseellisena toimintana, joka on jokaisen muslimin velvollisuus, koska jihadistien näkemyksen mukaan islamiin ja sen olemassaoloon kohdistetaan jatkuvasti uhkia ulkopuolisten toimijoiden osalta. Aseellinen kamppailu ymmärretään yhtenä tärkeimpänä uskonnon harjoittamisen muotona ja marttyyriutta ihannoidaan suuresti. Toinen seikka, joka erottaa jihadistiset liikkeet radikaali-islamistisista liikkeistä on jihadistisien liikkeen salafistisuus verrattuna radikaali-islamistisiin liikkeisiin, jotka ovat sekä suuntauksiltaan että tulkinnoiltaan hyvin moninaisia.¹¹⁰

Salafismi, joka erottaa jihadismin radikaali-islamismista, on islamin suurimman suuntauksen eli sunnalaisuuden haara. Siinä pyritään palaamaan ”alkuperäiseen” ja ”puhtaaseen islamiin” jäljittelemällä islamin ensimmäisten sukupolvien tapaa uskoa ja elää. Salafistit uskovat, että ihmisen palatessa islamin puhtaimpaan muotoon, hän voi elää täydellisen elämän. Tämä edellyttää mahdollisimman puhdasoppista islamin tulkintaa ja kaikkien islamin myöhempien vaikutteiden hylkäämistä eli suhtautumistapa uskontoon on hyvin samankaltainen kuin fundamentalisteilla. Puhdasoppisuuden vaateen vuoksi salafismi nähdään islamin ultrakonservatiivisena ja literalistisena suuntauksena.¹¹¹

Salafismin sisällä on lukuisia ryhmittymiä, jotka suhtautuvat eri tavoin politiikkaan ja poliittiseen vaikuttamiseen. Salafismin sisällä on kolmenlaisia toimijoita. Ensimmäinen ryhmä on hiljaiset toimijat, jotka pyrkivät muutokseen neuvomalla vallanpitäjiä. Näitä ovat muun muassa vallanpitäjiä lähellä olevat uskonoppineet esimerkiksi Saudi-Arabiassa. Toinen ryhmä koostuu kieltäjistä tai kieltäytyjistä, jotka kiistävät järjestelmän legitimitetin paikallisesti ja globaalisti ja pyrkivät kaatamaan nämä järjestelmät väkivalloin. Viimeinen ryhmä on aktivistien ryhmä, jossa yksilöt haastavat ja pyrkivät uudistamaan asuinmaidensa politiikkaa esimerkiksi puoluepolitiikan keinoin.¹¹²

Jihadisteja yhdistävät kollektiivinen identiteetti, kulttuuri, sanasto ja yhtenäinen tapa puhua poliittisista, strategisista ja uskonnollisista puheenaiheista. Jihadistisen liikehdinnän voi

¹⁰⁹ Kullberg 2014, 135–137; Malkki & Saarinen 2019, 34.

¹¹⁰ Kullberg 2014, 135–137; Malkki & Saarinen 2019, 34.

¹¹¹ Malkki & Saarinen 2019, 31–32.

¹¹² Malkki & Saarinen 2019, 31–32.

kuitenkin jakaa paikalliseen ja globaaliin jihadismiin sen perusteella miten liikkeet oikeuttavat väkivallan. Militantissa ja paikallisessa jihadismissa fyysinen väkivalta oikeutetaan tilanteissa, joissa muslimimaiden autoritääriset ja epäislamilaiset vallanpitäjät halutaan syöstä vallasta. Globaalissa jihadissa väkivalta oikeutetaan, jos sen kohde edustaa jotakin muuta kuin ”todellista” islamia – siksi globaalissa jihadissa länsimaat ”edustavat kaukaista viholista”. Globaali jihadismi ei ole sidottu maantieteelliseen sijaintiin tai valtioon, vaan kyse on maailmanlaajuisesta ja ylikansallisesta liikkeestä. Bloom on kiteyttänyt osuvasti globaalin jihadin luonteen lausahdukseen, jossa hän toteaa ”sen olevan samaan aikaan kaikkialla ja ei missään”.¹¹³ Kullbergia lainaten jihadismissa on kyse ”holistisesta taisteluaatteesta”¹¹⁴, jonka tavoitteena on saada muslimit taistelemaan lännen poliittista ja kulttuurista hegemoniaa vastaan. Liikkeenä tai aatteena globaali jihadismi on muuntautumiskykyinen. Atteen syntymästä lähtien siihen on sulautettu uusia teologisia suuntauksia, ajattelutapoja, strategioita ja väkivallan muotoja. Toisinaan jihadististen liikkeiden sisäiset uudistukset ovat johtaneet erimielisyyksiin ja johtaneet uusien liikkeiden syntymiseen ja sotimiseen toisiaan vastaan esimerkiksi al-Qaidan ja Isisin tapauksessa.¹¹⁵

Nykypäivän jihadistiset liikkeet, kuten al-Qaida ja Isis edustavat tätä globaalin jihadismin muotoa, joiden tunnuspiirteitä ovat globaalius, laajat verkostot, rajattu poliittinen ideologia ja näkyvä viestintä, joka koostuu propagandasta ja näyttävistä iskuista. Molemmat äärijärjestöt ovat luoneet itsestään brändin, jonka alla sen taistelijat ja kannattajat voivat harjoittaa franchising-yrittäjyyden kaltaista toimintaa. Tällä tarkoitetaan ilmiötä, jossa yksittäiset tekijät suorittavat itsenäisesti väkivaltaisia iskuja, mutta ne tehdään äärijärjestön nimissä. Juuri äärijärjestön saaman julkisuuden myötä iskujen tekijöille on ollut houkuttelevaa tehdä niitä juuri Isisin nimissä. Järjestöjen strategiana on kannustaa kannattajiaan väkivaltaisten iskujen toteuttamiseen. Jihadististen iskujen polttoaineena toimii yhtäläisesti lännen puuttuminen muslimimaiden konflikteihin ja solidaarisuuden osoittaminen konfliktialueiden muslimeja kohtaan.¹¹⁶

3.3. Ekstremismi, radikalisoituminen ja terrorismi

Yksinkertaisesti ilmaistuna ekstremismissä on kyse ilmiöstä, jossa sisäryhmä uskoo, että se ei voi menestyä tai jäädä eloon ilman ulkoryhmään kohdistettua vahingoittamista tai väkivaltaa.

¹¹³ Bloom 2011, 206.

¹¹⁴ Kullberg 2014, 136.

¹¹⁵ Kullberg 2014, 135–137; Perho 2016, 284–285; Malkki & Saarinen 2019, 33–35; Tammikko 2019, 124–126, 129

¹¹⁶ Perho 2016, 284–285; Tammikko 2019, 124–126, 129.

Näitä uskomuksia ylläpitävä sisäryhmä määrittelee oman menestyksensä toteutettujen tekojen perusteella. Ekstremistisen ryhmän vahingonteot ja väkivallan muodot vaihtelevat sanallisesta fyysiseen ja jopa kokonaisuin kansanmurhiin. Ekstremistisessä toiminnassa sisäryhmän väkivaltaisuus on ehdotonta ja tilanteesta riippumatonta. Mikäli sisäryhmään kuuluva yksilö ei halua toteuttaa väkivaltaisia tekoja, hän ei ole osa sisäryhmää. Sisäryhmä voi oikeuttaa vahingonteot ja harjoittamansa väkivallan vetoamalla muun muassa tarpeeseen hyökätä, puolustautua tai tarpeeseen ennaltaehkäistä ei-toivottuja tilanteita. Malliesimerkki ekstremistisestä ajattelusta on jihadistinen ajattelu, jossa väkivalta oikeutetaan muiden muslimien puolustamisella epäislamilaisten vallanpitäjiä vastaan.¹¹⁷

Ekstremismi on monimutkainen ilmiö, joka ei selity pelkästään uskonnolla, etnisyydellä tai poliittisella opilla. Berger on viitannut teoksessaan sosiaalipsykologi Henri Tajfelin ja John C. Turnerin (1978) artikkeliin, jossa he ovat selittäneet ekstremismia sosiaalisen identiteetin teorialla, jossa ihminen luokittelee, eli kategorisoi itsensä ja muut osaksi sisä- tai ulkoryhmää. Yksilön ymmärrys omasta positiostaan ryhmien välillä perustuu sosiaaliseen identifiointiin, jossa yksilö päättää kuulumisestaan sisäryhmään. Sisäryhmään kuuluvat saman identiteetin jakavat yksilöt. Identiteetti voi määräytyä uskonnon, etnisyyden tai kansallisuuden mukaan. Ulkoryhmän edustajat ovat sisäryhmään kuulumattomia, joista puhutaan muodossa ”he”. Sisä- ja ulkoryhmät ovat suhteellisia ja sisäryhmä ei tarkoita tässä tapauksessa poliittista dominanssia. Useat saman identiteetin jakavat sisäryhmät voivat muodostaa identiteettikollektiivin. Sisäryhmäläiset kokevat legitimitettinsä, eli uskonsa olemassaolonsa oikeutukseen, laillisuuteen ja suojeluun, suuremmaksi kuin ulkoryhmissä. Kokemus ryhmän legitimitetistä on keskeisin piirre ekstremistisissä liikkeissä.¹¹⁸

Näillä ekstremistisillä sisäryhmillä on taipumusta suosia ja ihannoida omaa ryhmäänsä tavallista enemmän ja niillä on aina jonkinlainen ekstremistinen ideologia. Berger kiteyttää, että ekstremistinen ideologia perustuu aina teksteihin tai muihin dokumentteihin, joista ideologian kannattajien jakamat käsitteet ja ajatukset kumpuavat. Yleensä ideologia perustuu erilaisiin medioihin, joissa määritellään ketkä kuuluvat ulko- ja sisäryhmiin.¹¹⁹

Berger on luokitellut ekstremistisiä liikkeitä luokkiin, joita ovat rodullinen, uskonnollinen, nationalistinen, hallinnon vastainen, anarkistinen, luokkaan perustuva, sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautumiseen ja seksuaaliseen identiteettiin perustuvat liikkeet. Luokat voivat olla osin limittäisiä ja ekstremistinen liike voi sisältää piirteitä monesta ekstremismin

¹¹⁷ Berger 2018, 49.

¹¹⁸ Berger 2018, 31–30.

¹¹⁹ Berger 2018, 32.

luokasta. Isisin ideologinen ekstremismi on pääosin uskonnollista ekstremismia. Berger määrittelee uskonnollisen ekstremismin ilmiöksi, jossa sisäryhmän jäsenet määrittelevät ulkoryhmän edustajille rangaistuksia. Berger näkee teokraattisen valtion perustamisen hyvin tyypilliseksi uskonnollisen ekstremismin toimintamuodoksi, joka sopii kuvaukseltaan hyvin esimerkiksi äärijärjestö Isisiin. Useimmissa teokratioissa sisäryhmään kuulumattomia pakotetaan omaksumaan sisäryhmän ideologia ja arvot tai heitä sorretaan. Uskonnollisessa ekstremismissä sisäryhmä tarjoaa ulkoryhmään kuuluville yksilöille mahdollisuuden liittyä sisäryhmään vapaaehtoisesti tai pakotettuna.¹²⁰

Isisin edustamassa väkivaltaisessa ekstremismissä on havaittavissa myös sukupuoleen liittyvän ekstremismin piirteitä. Bergerin mukaan yksilöiden intiimeimmät ja voimakkaimmat identiteetit liittyvät sukupuoleen ja seksuaaliseen suuntautumiseen. Tämä mahdollistaa sen, että sukupuolta ja seksuaalista suuntautumista käytetään ekstremistisen toiminnan rinnalla tai ideologisen ekstremismin lisäosana. Etenkin sukupuoli- ja seksuaalimoraalin vartioiminen on osa liikkeitä, joissa ideologian ensisijainen identiteetti perustuu johonkin muuhun osa-alueeseen. Naiset ovat esimerkiksi valvoneet äärimmäisen tiukkaa sukupuolimoraalia omassa prikaatissaan Isisin alueilla.¹²¹

Viitattaessa väkivaltaiseen ekstremismiin käytetään usein radikalisoitumisen käsitettä. Millä tavoin radikalisoituminen liittyy ekstremismiin? Tiivistetysti radikalisoituminen on muutosprosessi, jonka päätteeksi yksilö on omaksunut ekstremismin äärimmäisimmän ja tuhoisimman ilmenemismuodon eli väkivaltaisen ekstremismin. Ekstremismia voisikin kuvata janana, jonka toisessa ääripäässä sijaitsevat sen tuhoisimmat ilmenemismuodot. Radikalisoitumisprosessissa yksilön ja muun sisäryhmän käsitykset ulkoryhmästä muuttuvat yhä kielteisimmiksi ja sisäryhmässä ryhdytään kannattamaan väkivaltaisten ja vihamielisten tekojen toteuttamista ulkoryhmää vastaan. Berger muistuttaa, että määritelmät ekstremismistä ja radikalisoitumisesta ovat kuitenkin kapeita kuvauksia ryhmien ja yksilöiden toiminnasta. Bergerin mukaan on hyvä tiedostaa, että ekstremististen ideologioiden kirjo on laaja ja ainut mikä sen suuntauksista tekee keskenään samankaltaiset, eli ekstremistiset, on niiden rakenne ja tavat oikeuttaa vahingoittaminen ja väkivalta.¹²²

Uskonnollisen ja väkivaltaisen ekstremismin yhteydessä viitataan usein myös terrorismiin, jonka vuoksi katsoin aiheelliseksi määritellä myös sen osana tutkielmaani. Ovatko terrorismi ja jihadistien edustama väkivaltainen ekstremismi sama asia? Terrorismi on

¹²⁰ Berger 2018, 38–39.

¹²¹ Berger 2018, 45–46.

¹²² Berger 2018, 51–52.

ensisijaisesti toimijoiden käyttämä taktiikka, jolla pyritään saavuttamaan asetettu tavoite, mutta ekstremismi on pikemminkin uskomusjärjestelmä. Ekstremistiset liikkeet voivat siis omaksua taktiikakseen terrorismin ja oikeuttaa terroristiset teot ideologiallaan. Berger haluaakin muistuttaa, että kaikki ekstremistit eivät omaksu taktiikakseen terrorismia ja kaikki terroristit eivät ole uskomuksiltaan ja ajattelultaan ekstremistejä, kuten jihadisteja. Terrorismista poiketen ekstremismi voi ilmiönä liittyä valtioon tai ei-valtiollisiin toimijoihin.¹²³

Yhdysvaltain keskustiedustelupalvelu (CIA) on määritellyt terrorismin

— ennalta harkituksi, poliittisesti motivoituneeksi toiminnaksi, jossa ei-valtiollinen tai salainen toimija kohdistaa rikollisen teon taisteluihin osallistumattomiin kohteisiin, ja teolla on samalla tarkoitus vaikuttaa suureen yleisöön.¹²⁴

YK määrittelee terrorismin seuraavanlaisesti:

— teko, jonka tarkoituksena on aiheuttaa kuolema tai vakava ruumiinvamma siviilihenkilölle, tai taisteluihin osallistumattomille siviili- tai sotilashenkilöille; terroristisen teon tarkoituksena on pelotella tai uhkailla väestöä tai pakottaa hallitusta taikka kansainvälistä organisaatiota tekemään jotakin taikka pidättäytymään tekemästä jotakin.¹²⁵

Terrorismi on siis yksinkertaistettuna väkivaltainen vaikutuskeino, jossa siviileihin tai muihin toimijoihin kohdistetaan väkivaltaa.¹²⁶

Yhdysvaltain keskustiedustelupalvelu CIA määrittelee teon terroristiseksi, jos siihen sisältyvät seuraavat piirteet: se on ennalta suunniteltu, se on poliittinen ja sen päämääränä on muuttaa olemassa olevaa poliittista järjestystä, se on kohdistettu siviileihin ja teon on suorittanut kansallisen tason alapuolella toimiva ryhmä, eivätkä esimerkiksi asevoimat. YK määrittelee terroristisen teon hyökkäykseksi kaikkia YK:n perusarvoja vastaan. Näitä perusarvoja ovat laillisuusperiaate, siviilien suojeleminen, erilaisuuden kunnioitus ja konfliktien rauhanomainen ratkaisu.¹²⁷

Vaikka terrorismi kytkeytyykin olennaisesti etenkin väkivaltaiseen ekstremismiin ja jihadismiin, se ei ole työni kannalta tärkein käsite, vaikkakin koinkin tärkeäksi määritellä sen työssäni. On totta, että 2000 -luvun alun jälkeen tapahtuneet terroriteot ovat nousseet jihadistisesta ideologiasta.¹²⁸ Terrorismiin viittaaminen ei ole aina täysin ongelmaton. Malkin ja Saarisen mukaan on ongelmallista luokitella Isisin ja muiden islamististen äärijärjestöjen väkivaltaista toimintaa ja aktivismia terrorismiksi, koska se johdattelee herkästi

¹²³ Berger 2018, 35; Robinsmith 2018, 4.

¹²⁴ Nordberg 2007, 19.

¹²⁵ Nordberg 2007, 19.

¹²⁶ Nordberg 2007, 19.

¹²⁷ Nordberg 2007, 19–20.

¹²⁸ Kullberg 2014, 123.

ajattelemaan islamia terrorismina ja antaa näin terroristeille mahdollisuuden edustaa islamia. Käsitteenä terrorismia tulee siis käyttää harkiten. Esimerkiksi kaikkea Isisin toimintaa ei voida luokitella terrorismiksi, koska äärijärjestön toiminta on ollut pääosin aseellista toimintaa Irakin ja Syyrian konfliktialueilla kaukana länsimaista. Jotta voisimme ymmärtää jihadismia aatteena, on tärkeää ymmärtää jihadismia edeltänyttä liikehdintää, eli islamismia.¹²⁹

3.4. Käsitteiden käyttö

Edellä mainittuja käsitteitä, kuten islamismia, ääri-islamismia, fundamentalismia, jihadismia ja terrorismia käytetään monipuolisesti eri tarkoituksiin ja havaitsin ettei näiden käsitteiden oikeasta käytöstä ole tutkijoidenkaan kesken täyttä yksimielisyyttä. Havaitsin, että käsitteet menevät keskenään herkästi sekaisin niin uutisoinnissa, julkisessa keskustelussa, kuin viranomaistoiminnassakin, mutta myös tieteellisessä keskustelussa.

Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsauksessa Isisistä käytettiin nimityksiä ”radikaali-islamistinen terroristijärjestö” ja Malkin ja Saarisen teoksessa Isisiin viitataan ”jihadistiryhmänä”. Englanninkielisissä lähteissäni Isisiä nimitettiin muun muassa Pearsonin ja Winterbothamin tutkimusartikkelissa Isisiä luonnehdittiin ”salafi-jihadistiseksi ryhmäksi” ja Robinsmithin tekstissä ”terrorismiksi” tai ”väkivaltaiseksi islamistiseksi ekstremismiksi”. Määritelmät naisten toiminnasta vaihtelivat myös lähteestäni riippuen. Heidän toimintaansa luonnehdittiin useimmiten terrorismiksi, väkivaltaiseksi ekstremismiksi ja jihadismiksi.

Ei ole kuitenkaan yhdentekevää millaisia käsitteitä käytämme, koska käsitteillä rakennamme kieltä. Kielessä puolestaan on kyse merkityksistä, merkitysten luomisesta, niiden välittämisestä ja tulkitsemisesta, joka antaa tekstin kirjoittajalle valtaa muokata merkityksiä ja siten mielikuviamme käsiteltävästä ilmiöstä. Kirjoittaessamme tekstiä teemme siis valintoja, jotka puolestaan edustavat useimmiten tiedostamatonta vallankäyttöä. Kielenkäyttöön liittyvän vallankäytön vuoksi on tärkeää pohtia millä termillä olisi sopivinta luonnehtia Isisin toimintaa ja äärijärjestöön toiminnassa mukana olleita yksilöitä.¹³⁰

Naisten kutsuminen terroristeiksi saattaa olla liioiteltua, koska tutkimuksien perusteella harva heistä on ottanut osaa aseellisiin iskuihin eikä vierastaistelijoiden toiminta ole kohdistunut valtiollisiin toimijoihin tavoitteinaan pelon lietsominen. Vierastaistelijoiden päämääränä on ollut uuden yhteiskunta- ja maailmanjärjestyksen luominen ja utopian rakentaminen. Vierastaistelijoiden harjoittamat väkivallan muodot on oikeutettu vedoten

¹²⁹ Malkki & Saarinen 12.6.2019.

¹³⁰ Heikkinen 2007, 32–33, 132; Malkki & Saarinen 12.6.2019.

edellä mainittuihin syihin. Naisten määrittelyä hankaloittaa epätietoisuus heidän teoistaan konfliktikentällä: kukaan ei tiedä tarkalleen millaisiin tekoihin ja rikoksiin naiset ovat Isisin kontrolloimilla alueilla syylistyneet.¹³¹

Isisin toimintaa on myös haasteellista kuvata, koska se ei täytä täysin terroristisen toiminnan tunnusmerkistöä. Ongelmia luo myös mahdollinen ilmiö, jossa terrorismi yhdistetään vahvasti vain väkivaltaiseen islamilaiseen ekstremismiin. Läheskään kaikki terrorismi ei ole islamilaista. Suosittu oletus on, että väkivaltainen ekstremismi olisi peräisin ainoastaan islamista. Berger onkin huomauttanut, että minkä tahansa uskonnon opeilla ja dogmeilla voidaan legitimoida väkivaltaisuus, myös niissä tilanteissa, joissa opinkappaleet vastustavat väkivaltaa.¹³²

Tutkijat Juha Saarinen ja Leena Malkki ehdottavatkin, että Isisin ja sen edeltäjän al-Qaidan toimintaan viitattaessa siitä käytettäisiin nimitystä jihadismi. Ehdotuksellaan Malkki ja Saarinen vetoavat ilmaisun täsmällisyyteen. Malkin ja Saarisen mukaan yleistävillä ja epätasällisilla ilmaisuilla ruokitaan mielikuvia, joissa edellä mainitut äärijärjestöjen näkemykset olisivat todellisuutta suositumpia. Tutkijat perustelevat puheenvuoroaan myös siksi, että oikea termistö takaa analyyttisemmän ja täsmällisemmän keskustelun aiheesta.¹³³

Vaikka tällä hetkellä tiedetään hyvin vähän siitä mitä naiset ovat konfliktialueilla oleskellessaan tehneet, heidän toimintaansa voidaan luonnehtia ekstremistiseksi ja jihadistiseksi. Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsauksessa 1/2018 on perusteltu hyvin, miksi naisten ajattelua ja toimintaa voi kuitenkin luonnehtia väkivaltaisen jihadistiseksi toiminnaksi. Katsauksessa todetaan, että pelkkä matkustaminen konfliktialueille kertoo naisten radikalisoitumisesta, vaikka heidän suunnitelmissaan ei olisikaan ollut osallistuminen väkivaltaisiin tekoihin.¹³⁴

Suurimmassa osassa tapauksista naiset ovat tienneet, että he ovat matkustamassa väkivaltaisille konfliktialueille ja että he tulevat perille päästyään liittymään jihadistisiin ryhmiin. Pitkäkestoinen oleskelu konfliktialueilla on altistanut naisia radikalisoitumiselle ja heille on syntynyt radikaaleja verkostoja. Tutkimusten mukaan naisten tehtävät Isisin kontrolloimilla alueilla ovat keskittyneet kodinhoitoon ja toiminnan fasilitoimiseen. Vaikka naiset eivät olisikaan syylistyneet väkivaltaisiin tekoihin tai muihin rikoksiin, se ei tarkoita

¹³¹ Hämeen-Anttila 2012, 222; Malkki & Saarinen 12.6.2019.

¹³² Berger 2018, 112–113.

¹³³ Hämeen-Anttila 2012, 222; Malkki & Saarinen 12.6.2019.

¹³⁴ Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus 1/2018, 28.

että he olisivat vähemmän radikalisoituneita kuin miehet. Miesten tavoin myös naiset voivat hyväksyä ja tukea väkivaltaisuuksia ja ovat kykeneväisiä toteuttamaan niitä.¹³⁵

Hoylen, Bradfordin ja Frenettin mukaan naisten sosiaalisen median julkaisut indikoivat hyvin heidän radikalisoitunutta ajattelua. Esimerkkinä he käyttivät tutkimuksessa esiteltyjä kuvankaappauksia naisten Twitter-tileiltä. Isisin kontrolloimilla alueilla oleskelleet naiset juhliivat ja iloitsivat julkaisuissaan Isisin toteuttamista väkivaltaisuuksista. Naiset kertoivat julkaisuissaan iloitsevansa rikollisten, ”väärauskoisten” väkivaltaisista teloituksista ja totesivat raakuuksien olevan šaria-lain mukaisia. Naiset julistivat sosiaalisessa mediassa myös halukkuuttaan ottaa osaa aseellisiin taisteluihin. Hoylen, Bradfordin ja Frenettin mukaan oli ilmeistä, että naiset olivat turtuneet konfliktialueiden vallitsevaan kaaokseen, joka ilmeni heidän tavassaan ihannoida väkivaltaisuuksia.¹³⁶

Edellä mainittuihin perusteluihin vedoten olen päättänyt, että kutsun tutkielmassani naisia vierastaistelijoiksi tai jihadisteiksi. Viitatessani heidän toimintaansa, nimitän sitä ”osallistumiseksi väkivaltaiseen ekstremismiin” tai ”osallistumiseksi jihadistiseen toimintaan”. Perustelen valintojani Malkin ja Saarisen tapaan ilmaisun täsmällisyyteen vedoten – ne kuvaavat parhaiten länsimaalaisten naisten statusta ja toimijuutta Syyriassa ja Irakissa.

¹³⁵ Peresin 2015, 24; Jihadist women, a threat not to be underestimated 2017, 5.

¹³⁶ Hoyle, Bradford & Frenett 2015, 29, 31.

4. Isis ja naiset

4.1. Naiset jihadistisissa liikkeissä

Historiallisesti naisten tiedetään osallistuneen monien islamilaisten äärijärjestöjen toimintaan. He ovat olleet aktiivisia jäseniä muun muassa kaakkoisaasialaisessa *Jemaah Islamiyahissa*, somalialaisessa al-Shabaabissa, Tšetšenian Mustissa leskissä, palestiinalaisessa Hamasissa ja al-Qaidan paikallisissa soluissa.¹³⁷ Perinteisesti naisten rooli väkivallassa on ollut passiivisempi: naisen tehtävänä on ollut useimmiten esimerkiksi jihadistisen toiminnan tukija tai mahdollistaja. Fyysisen väkivallan sijaan naiset ovat toimineet esimerkiksi äärijärjestöjen perustajajäseninä, vakoojina, kannattajina ja järjestöjen ”hallitsevina voimina”, jonka ansiosta naisille on tarjoutunut mahdollisuus johtajuuteen.¹³⁸

Hadith -kirjallisuuden mukaan naiset ottivat osaa esi-islamilaisten ajan puolustus- ja valloitusotiin Arabian niemimaalla. Muhammedia suojelleita ja hänen joukoissaan taistelleita naisia kutsuttiin mujahiraheiksi. Heistä kuuluisimpia olivat profeetan vaimo Aiša ja profeetan rinnalla taistellut Nusayba bint Ka’ab, joka on yksi harvoista naisista, joka on mainittu Koraanissa. Naisten aktiivinen asema islamin valloitusodissa jatkui vielä profeetan kuoleman jälkeen, mutta naisten rooli on ollut historiassa ja nykypäivänä tukijan roolissa äitinä, sisarena, tyttärenä tai vaimona.¹³⁹

Islamin oppineiden ja teologi-juristien keskuudessa ei ole yksimielisyyttä siitä, saavatko naiset jihadistisessa toiminnassa ottaa osaa aseelliseen toimintaan tai itsemurhapommituksiin. Etenkin naisten tekemiin itsemurhaiskuihin on suhtauduttu islamilaisten oppineiden keskuudessa vähintäänkin varauksellisesti, riippumatta siitä mistä islamin lakikoulukunnasta on ollut kyse. Oppineiden mukaan itsemurha on islamissa kiellettyä ja itsemurhan tehneet eivät pääse paratiisiin. Militantit jihadistiryhmittymät ovat tulkinneet islamin traditiota kuitenkin omalla tavallaan ja oikeuttavat itsemurhaiskut vedoten marttyyriuteen. Islamissa marttyyreita on perinteisesti arvostettu heidän uhrauksistaan. Hadith -kirjallisuudessa on mainintoja palkinnoista, joita marttyyrit saavat paratiisiin astuttuaan. Hadithien mukaan myös naiset saavat uhrauksestaan palkintoja tuonpuoleisessa, mutta niiden määrä on vähäisempi verrattuna miesten palkintoihin.¹⁴⁰

Ristiriitaisista tulkinnoista huolimatta vaikutusvaltaiset jihadistit ovat usein kannustaneet naisia ottamaan osaa jihadiin. Naisten roolia jihadissa ryhdyttiin korostamaan

¹³⁷ Bloom 2011, 32, 60, 174; Brugh et. al. 2019, 80.

¹³⁸ Brugh et. al 2019, 76.

¹³⁹ Qazi 2011, 33–34.

¹⁴⁰ Qazi 2011, 32–33, 39, 44, 46.

etenkin Afganistanin sodan aikana ja 2000-luvulla, al-Qaidan aikakaudella. Muun muassa 1980-luvulla oppinut ja tuhansia taistelijoita Afganistaniin värvännyt Abdallah Azzam ja hänen vaimonsa Umm Mohammed rohkaisivat naisia osallistumaan jihadiin heille sopivalla tavalla, eli kannustamalla aviomiehiään, poikiaan ja miespuolisia sukulaisiaan ottamaan osaa taisteluihin Afganistanissa. Heidän mukaansa nainen voi osallistua jihadiin myös pitämällä huolta kodista ja huomioimalla miesten tarpeet. Syyskuun 11. päivän terrori-iskujen jälkeen myös Osama bin Laden kannusti epäsuorasti naisia ottamaan osaa väkivaltaisiin iskuihin.¹⁴¹

Vaikka naisten rooli jihadistisessa toiminnassa onkin historiallisesti ollut miehiä näkymättömämpi, muutamat naiset ovat tehneet äärijärjestöjen nimissä esimerkiksi tuhoisia itsemurhaiskuja. Naiset ovat tehneet pommituksia muun muassa palestiinalaisen Hamasin ja al-Aksan Marttyyrien nimissä ja Tšetšenian Mustissa leskissä.¹⁴²

4.2. Isis

Isis on jihadistinen äärijärjestö, joka edustaa jihadismin globaalia muotoa. Se syntyi irtaantuessaan äärijärjestö al-Qaidasta vuonna 2013. Al-Qaidan historia perustuu Afganistanin miehitykseen ja sitä seuranneeseen sotaan. Sodassa vastakkain olivat Afganistanin hallituksen joukot, joita Neuvostoliitto tuki ja hallituksen joukkoja vastustaneet kapinaliikkeet, joihin uskonnolliset konservatiivit lukeutuivat. Sota synnytti laajan Afganistaniin kohdistuneen vierastaistelijailmiön, joka on yksi käännekohdista jihadismin historian kannalta.

Neuvostoliiton joukkojen vyöryminen muslimienemmistöiseen Afganistaniin sai tuhannet *mujahidineiksi* eli uskonsotureiksi itseään kutsuvat vierastaistelijat matkustamaan Afganistaniin puolustamaan ”uskonveljiään”. Yksi Afganistanin vierastaistelijoista oli Osama bin Laden, joka perusti al-Qaidan muiden vierastaistelijoiden kanssa vuonna 1988, sodan ollessa loppumaisillaan. Bin Ladenia ja muita vierastaistelijoita yhdisti ajatus muslimimaailman muokkaamisesta avustamalla terroristeja ja kapinallisia ryhmiä ympäri maailmaa. Myöhemmin äärijärjestön tavoitteeksi nousi Lähi-idän korruptoituneiden hallintojen kaataminen ja niiden korvaaminen sunnimuslimien hallinnoimilla teokratioilla. Al-Qaidassa uskottiin, että äärijärjestö ei onnistu pyrkimyksissään, mikäli arabimaiden johtajat saavat taloudellista tukea Yhdysvalloilta, joten äärijärjestö ryhtyi kohdistamaan iskujaan Yhdysvaltoihin tukemalla esimerkiksi pienempiä ekstremistisiä liikkeitä.¹⁴³

Al-Qaidan toiminta on kiteytynyt juuri länsivaltojen vaikutuksen ja vääräuskoisina pitamiensä šiiojen vastustamiseen. Järjestöllä ei ole varsinaista keskusjohtoa, mutta usein

¹⁴¹ Qazi 2011, 38.

¹⁴² Bloom 2011, 32, 43, 112; Qazi 2011, 40, 42.

¹⁴³ Hämeen-Anttila 2017, 81–82, 89; Berger 2018, 23–24.

terrori-iskujen tekijät ilmoittavat tehneensä iskun al-Qaidan nimissä. Äärijärjestön nimissä on tehty tuhoisia terrori-iskuja muun muassa länsimaisten turistien suosimissa lomakohteissa ja länsimaissa. 2000-luvun alussa al-Qaida oli kykenevämpi suorittamaan omia ammattimaisia iskujaan, joista tunnetuin lienee syyskuun 11. päivän iskut New Yorkin World Trade Centerin (WTC) kaksoistorneihin ja Yhdysvaltain puolustusministeriöön vuonna 2001.¹⁴⁴

Isisin alkutaival ulottuu vuoteen 2003 kun jordanialainen jihadisti, Musab al-Zarqawi, perusti al-Qaidan alajärjestön, eli Irakin al-Qaidan (AQI). AQI ajautui pian perustamisensa jälkeen riitoihin al-Qaidan kanssa, koska emojärjestö vastusti al-Zarqawin kiihkoilevia ajatuksia omasta islamilaisesta valtiosta ja hänen emojärjestöään jyrkempää suhtautumista šiiamuslimeihin.¹⁴⁵

AQI tuli tunnetuksi al-Qaidaa heikommin organisoituna, mutta väkivaltaisempana järjestönä. Sen nimissä tehtiin lukuisia iskuja siviilikohteisiin, kuten Irakin poliisiin, šiiojen uskonnollisiin järjestöihin, kansalaisjärjestöihin, kuten Yhdistyneisiin kansakuntiin (YK) ja muiden valtioiden virastoihin, kuten suurlähetystöihin.¹⁴⁶ Al-Zarqawi kuoli kesäkuussa 2006 Yhdysvaltain suorittamassa ilmaiskussa, jonka jälkeen AQI:a ryhtyi johtamaan Abu Ayyub al-Masri, joka käytti itsestään myös nimeä Abu Hamza al-Muhajir. Masri julisti pian al-Zarqawin kuoleman jälkeen perustaneensa Irakiin islamilaisen valtion (ISI), johon AQI kuului. ISI säilytti suhteensa al-Qaidaan uudesta nimestään huolimatta. Perustamisensa jälkeen ISI sai haltuunsa suuria maa-alueita Irakista. Vuoteen 2010 mennessä ISI oli menettänyt kaikki kontrolloimansa alueet Irakin hallitukselle ja paikallisista heimoista koostuneille joukoille. Samana vuonna al-Masri sai surmansa Yhdysvaltain hyökkäyksessä ja uudeksi johtajaksi Masrin tilalle nimitettiin Abu Bakr al-Baghdadi, joka ryhtyi elvyttämään ja terävöittämään ISIn toimintaa uudella strategialla.¹⁴⁷

Vuonna 2011 Arabikevään kansannousut levisivät muista arabimaista Irakin läntiseen naapurimaahan Syyriaan, jolloin al-Baghdadi näki ISIn tilaisuuden tulleen ja ryhtyi hyödyntämään Syyriassa vallinnutta kaaosta. ISIn strategiaksi muodostui Syyrian presidentin Bašar al-Assadin hallinnon vastustaminen.¹⁴⁸

Al-Assadin vastustaminen ja sen avulla Syyriaan laajentuminen sopi erinomaisesti ISIn strategiaan, koska al-Assad edusti šiialaisuuden alawiittilaista haaraa. Aluksi ISI pyrki saamaan haltuun menetettyjä alueitansa Irakista ja se ryhtyi vastustamaan Irakin pääministerin

¹⁴⁴ Kulmanen 10.8.2017; Berger 2018, 23–25.

¹⁴⁵ McCants 2015, 43.

¹⁴⁶ McCants 2015, 85.

¹⁴⁷ Alexander & Alexander 2015, 4–7; Hämeen-Anttila 2017, 95.

¹⁴⁸ Alexander & Alexander 2015, 6.

Nuri al-Malikin hallintoa. ISIn saatua haltuunsa entiset alueensa, al-Baghdadi julisti, että ISI aikoo laajentua Irakin rajojen yli kohti Syyriaa. Syyriassa tilasta ISIn kanssa kamppaili myös al-Qaidan Syyriaan perustama alajaosto, *Jabhat al-Nusra*, joka oli al-Assadin vastainen äärijärjestöksi luokiteltu kapinallisryhmittymä. Vaikka ISI ja al-Qaida olivat olleet aiemmin toistensa liittolaisia, nyt ISI ja Jabhat al-Nusra olivat keskenään kilpailullisessa asemassa ja järjestöjen välille syntyi mittavia kiistoja, jotka kulminoituivat vuonna 2013 äärijärjestöjen lopulliseen erkaantumiseen toisistaan. ISI irtaantui al-Qaidasta, koska se halusi saada haltuunsa laajempia alueita, kuin entinen emojärjestönsä. Irtautumisensa jälkeen kesäkuussa 2013 äärijärjestö nimesi itsensä Irakin ja Syyrian Islamilaiseksi Valtioksi, eli Isisiksi. Vuotta myöhemmin, kesäkuussa 2014 Isis julisti Islamilaisen valtion perustetuksi miehitettyään Irakin ja Syyrian suurimmat kaupungit. Tuolloin Isis kontrolloi noin Belgian kokoista aluetta, jossa asui noin 8. miljoonaa ihmistä. Baghdadi julistautui alueen hallitsijaksi, kalifi Ibrahimiksi Mosulissa Irakissa.¹⁴⁹

Isis on yhdistellyt taitavasti ideologiassaan ja teologiassaan millenarismia ja eskatologiaa.¹⁵⁰ Äärijärjestö on rakentanut teologiaansa yhdistelemällä islamin pyhiä tekstejä ja tuomalla niissä mainittuja tapahtumia nykypäivään luoden illuusion profetioiden käymisestä toteen. Teologiaan kuuluvat olennaisesti islamin eskatologiset profetiat ja niiden sisältämät kuvaukset apokalypsista, joka huipentuu hyvän ja pahan väliseen taisteluun. Pahuutta edustava osapuoli on Isisin teologiassa kaikki epäislamilainen. Taistelut sijoittuvat profetioissa al-Sham -nimeä kantavalle alueelle, joka viittaa Välimeren itäiseen osaan kattaen nykyisen Syyrian ja osan Irakista. Jihadistit ajattelevat, että kuvaukset Shamista tarkoittavat juuri nykypäivän modernia Syyriaa siksi että useat profetioissa mainitut lopunajan taistelupaikat sijoittuvat Damaskoksen ympäristöön. Vierastaistelijoita houkutellessaan Baghdadi on vedonnut esimerkiksi maailmanlopun taisteluihin, johon jokaisen uskovan tulee ottaa osaa.¹⁵¹

Shamiin liittyvien mainintojen lisäksi Isis on löytänyt oikeutuksen toimintaansa hadithien sisältämällä kuvauksilla siitä kuinka Islamilaisen valtion perustaminen edeltää islamin messiaanisen hahmon eli Mahdin saapumista. Tullessaan Mahdi tuo maailmaan oikeudenmukaisuuden ja rehellisyyden keskelle sortoa. Baghdadi on visioinut, että jihadismi

¹⁴⁹ Alexander & Alexander 2015, 4–7, 11–12.

¹⁵⁰ Millenaristisen ajattelutavan omaksunut yksilö tai ryhmä uskoo, että nykyinen yhteiskunta tulee tiensä päähän, jonka jälkeen perustetaan uudenlainen ja utopistinen yhteiskunta. Eskatologia on uskonnollinen oppi lopunajoista ja maailmanlopusta. Ks. Berger 2018, 161; Suomen evankelis-luterilainen kirkko (s.a.).

¹⁵¹ McCants 2015, 104–105, 115; Tammikko 2019, 125.

tulee leviämään kaikkialle maailmaan muodostaen ”jihadististen tulivuorten verkoston”, joka tuhoaa nykyisen maailman ja toimii perustana uudelle ja oikeudenmukaiselle maailmalle, jonka myötä Mahdi saapuu.¹⁵²

Isisin teologiassa maailman puhdistaminen pahasta, kuten vääräuskoisista, edellyttää kaiken ympärillä olevan väkivaltaista ja mielivaltaista tuhoamista. Tätä Isis on ilmentänyt tuhoamalla muinaishistoriallisia paikkoja, järjestämällä teloitusnäytöksiä, kiduttamalla ja orjuuttamalla siviileitä ja uskonnollisia vähemmistöjä kuten Irakin jesidejä.¹⁵³

Alkuaikojen menestyksestään huolimatta Isis alkoi osoittamaan merkkejä heikentymisestään vuosina 2016-2017. Äärijärjestöä vastaan suorittivat iskuja Yhdysvaltain tukemat joukot, kurdijoukot ja Venäjä yhdessä Syyrian armeijan kanssa. Liittouma valloitti takaisin lukuisia Isisin hallussa olleita kaupunkeja, kuten Mosulin kaupungin, jossa kalifaatti oli julistettu perustetuksi. Vuonna 2018 Isisin alue kutistui entisestään ja alkuvuonna 2019 äärijärjestön viimeinen linnake sijaitsi syyrialaisessa Baghuzin kylässä lähellä Irakin rajaa. Kurdijoukot valtasivat Baghuzin Yhdysvaltain tuella maaliskuussa 2019, jonka jälkeen kaupungista pakeni tuhansia Isisin taistelijoiden omaisia ja perheenjäseniä. Baghuzin valloitusta paenneet naiset ja lapset vangittiin ja useat heistä päätyivät kurdien ylläpitämille vankileireille.¹⁵⁴

Vaikka Isisin näkyvä toiminta on loppunut, sen ideologinen perintö elää laajalti valtioiden rajoista piittaamatta. Äärijärjestöllä on kannatusta muun muassa Pohjois-Afrikassa, Indonesiassa, Malissa ja Filippiineillä. Äärijärjestön uusi valloitusyritys on mahdollinen mikäli olosuhteet ovat otolliset esimerkiksi Syyrian sisällissodan vuoksi.¹⁵⁵

4.3. Naiset Isisin toiminnassa

Tässä kappaleessa teen yleiskatsauksen Isisin toiminnassa mukana olleisiin naisiin.

Tarkastelen kappaleessa naisten mobilisoitumista, demografisia tekijöitä, lähtömaita, rooleja ja sitä millaisissa olosuhteissa he ovat eläneet Syyriaan ja Irakiin matkustettuaan.

Tyypillisimmin naiset matkustivat alueille yksin tai muutaman hengen ryhmissä.¹⁵⁶ Suomesta matkustaneet naiset matkustivat Isisin kontrolloimille alueille pääosin pienissä ryhmissä tai jopa kokonaisina perheinä. Olennaisessa asemassa mobilisaatiossa olivat 2–3:n hengen pienryhmät. Suomessa kaupungeissa asuneiden lähtijöiden keskuudessa etenkin

¹⁵² McCants 2015, 171; Tammikko 2019, 125–127.

¹⁵³ Tammikko 2019, 126.

¹⁵⁴ Frilander & Onali 23.3.2019; Pärssinen 24.5.2019.

¹⁵⁵ Perho 2016, 284–285; Pärssinen 24.5.2019.

¹⁵⁶ Shapiro & Maras 2019, 102, 105.

perhe- ja ystävyssuhteilla, eli vertaisrekrytoinnilla oli merkittävä asema lähtöpäätöksen syntymisessä. Suomalaisten vierastaistelijoiden joukossa oli sisaruksia, serkuksia, ystävyksiä ja aviopareja. Matkustaminen konfliktialueille on tuntunut turvallisemmalta yhdessä ja lähtöpäätöstä saattoi lujittaa muiden lähtöä harkitsevien tapaaminen.¹⁵⁷

Etenkin verkossa tapahtuvalla viestinnällä oli merkittävä rooli vierastaistelijailmiössä ja sen mobilisoinnissa. Erilaiset viestisovellukset ja sosiaalinen media mahdollistivat uusien jihadistien rekrytoinnin, fasilitoinnin ja jihadistisen materiaalin levittämisen. Yhteydenpito konfliktialueilta länsimaihin oli mahdollista verkon välityksellä. Etenkin Suomessa vertaisrekrytoinnin asema oli merkittävä siksi että Suomesta ovat puuttuneet karismaattiset aktivistit, jihadistiset yhteisöt ja kokoontumispaikat, joissa jihadistista toimintaa voisi organisoida.¹⁵⁸

Radikaloituminen ja vierastaistelijaksi ryhtyminen oli selvästi nuorten naisten keskuudessa ominainen ilmiö. Bruhgin, Desmarais'n, Simons-Rudolphin ja Zottolan tutkimuksen mukaan naiset olivat keskimäärin 22.52-vuotiaita radikalisoituessaan ja 23.11-vuotiaita yrittäessään ensimmäisen kerran vierastaistelijaksi lähtöä.¹⁵⁹ Peresinin ja Cervionen mukaan suurin osa naisista oli iältään 16–24-vuotiaita matkustaessaan Isisin kontrolloimille alueille.¹⁶⁰ *European Union Institute for Security Studies* -instituutin teettämän tutkimuksen mukaan länsimaalaiset naiset olivat konfliktialueille matkustaessaan 22-vuotiaita, miesten ollessa keskimäärin 25-vuotiaita. Naiset olivat siis miehiä lähes kolme vuotta nuorempia lähtiessään¹⁶¹. Suojelupoliisin (SUPO) mukaan suomalaiset vierastaistelijat olivat lähtiessään 20–50-vuotiaita ja suurin osa heistä oli lähtiessään 21–25-vuotiaita.¹⁶² Miltonin ja Dodwellin tutkimuksessa todettiin, että kaikkien Isisin alueille matkustaneiden naisten keski-ikä oli 29 vuotta otoksen ollessa 1130 naista ja käsittäen länsimaiden lisäksi Aasian, Keski-Aasian ja Pohjois-Afrikan maat. Otoksesta 20 prosenttia oli 21 vuotta täyttäneitä tai sitä nuorempia.¹⁶³

Eniten länsimaalaisia naisia Isisin alueille matkusti Ranskasta, Saksasta, Alankomaista, Isosta-Britanniasta, Belgiasta ja Itävallasta.¹⁶⁴ Arvellaan, että pelkästään Ranskasta olisi lähtenyt noin 360 naista ja Saksasta noin 150 naista ja Alankomaista noin

¹⁵⁷ Juntunen, Creutz-Sundblom & Saarinen 2016, 34, 46–48, 57; Shapiro & Maras 2019, 93.

¹⁵⁸ Malkki & Saarinen 2019, 97–100.

¹⁵⁹ Bruhgin & Desmarais et al. 2019, 83. Tutkimusotokseen kuuluivat myös muiden jihadististen äärijärjestöjen naispuoliset jäsenet, esimerkiksi al-Qaidasta ja al-Shabaabista.

¹⁶⁰ Peresin & Cervone 2015, 499.

¹⁶¹ Gaub & Lisiecka 2016, 1.

¹⁶² Väkiläisen ekstremismin tilannekatsaus 10/2018, 27.

¹⁶³ Milton & Dodwell 2018, 18.

¹⁶⁴ Peresin & Cervone 2015, 499; Jihadist women a threat not to be underestimated 2017, 3.

80.¹⁶⁵ Suomesta naisia matkusti konfliktialueille 30-40 henkilöä.¹⁶⁶ Länsimaalaisista naisista kolmasosa oli käännynnäisiä, kun vastaava luku miehillä oli neljäsosa.¹⁶⁷

Isisin kontrolloimilla alueilla naisten tehtävät keskittyivät lähinnä kodinhoitoon, seuraavan jihadistien sukupolven kasvattamiseen ja aviomiehestä huolehtimiseen. Silti muutamien heistä tiedetään osallistuneen äärijärjestön propagandan tuottamiseen, uusien taistelijoiden värväämiseen, uskonnollisen poliisin toimintaan ja erityisiä taitoja ja koulutusta vaativiin työtehtäviin, kuten hoitotyöhön.¹⁶⁸ Pelkästään Isisin alueille matkustaessaan naiset suorittivat äärijärjestön kannalta tärkeää tehtävää, koska naisten värväys oli Isisille strateginen etu. Äärijärjestö saavutti naisten avulla sille tärkeää julkisuutta heidän lähtiessä vierastaistelijoiksi ja osallistuessaan jihadistiseen toimintaan. Isisin johdossa tiedettiin, että naisten värväminen tulee kiinnittämään länsimaalaisten medioiden huomion ja tulee johtamaan luonteeltaan sensaatiomaiseen ja kansainväliseen uutisointiin. Naisten osallistuminen väkivaltaisuuksiin on medialle suorastaan vastustamatonta ja sellainen tekijä, joka kiinnittää taatusti lukijoiden huomion.¹⁶⁹

Konfliktialueille saapumisensa jälkeen naiset vietiin *maqariksi* kutsuttuun ”naisten turvataloon”, jossa naisille annettiin jihadistista koulutusta. Koulutus sisälsi muun muassa šaria-lain opiskelua, aseiden käyttöä ja perehdytystä kodinhoitoon ja avioliittoon. Maqarista etsittiin yksin saapuneille tai naimattomille naisille taistelijapuoliso, jonka kanssa naisen tuli avioitua pian ja perustaa perhe.¹⁷⁰ Alueille saapumisensa jälkeen naisilta kiellettiin puhelimien käyttö ja alueelta poistuminen eikä naisten ollut sallittua liikkua kodin ulkopuolella ilman Isisin myöntämää erityislupaa.¹⁷¹ Liikkuminen kodin ulkopuolella oli sallittu ainoastaan tilanteissa, joissa nainen kävi töissä kodin ulkopuolella.¹⁷²

Suomalaiset naiset ovat osallistuneet kalifaatissa Isisin toimintaan kodinhoidolla, aseellisella taistelulla ja propagandan levittämällä. Suomalaisia naisia on rekrytoitu jihadistiseen toimintaan korostamalla, että jihadia voi tukea avioitumalla taistelijan kanssa sekä synnyttämällä ja kasvattamalla uusia jihadistien sukupolvia. Ei ole kuitenkaan tietoa siitä, kuinka moni naisista on matkustanut Syyriaan avioituakseen Isis-taistelijan kanssa.¹⁷³

¹⁶⁵ Pearson & Winterbotham 2017, 5; Jihadist women, a threat not to be underestimated 2017, 3.

¹⁶⁶ Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus 1/2018, 27.

¹⁶⁷ Gaub & Lisiecka 2016, 1.

¹⁶⁸ Spencer 2016, 81; Davis 2017, 124–125.

¹⁶⁹ Spencer 2016, 78.

¹⁷⁰ Spencer 2016, 79.

¹⁷¹ Davis 2017, 125.

¹⁷² Spencer 2016, 83, 86.

¹⁷³ Juntunen, Creutz-Sundblom & Saarinen 2016, 49, 53, Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus 01/2018, 26.

Isisin johdossa ajateltiin että naisten rajattu liikkuvuus ja perheen perustaminen tarjoaisi miehille kodinomaista tunnelmaa, sosiaalisia suhteita ja toisaalta mahdollisuuden kontrolloida naisten tekemisiä tilanteissa, joissa aviomies oli pitkään poissa. Avioliiton ja perheen perustamisen ajateltiin auttavan naisia juurtumaan alueille siten että heidän olisi vaikeampaa poistua takaisin kotimaihinsa Isisin kontrolloimilta alueilta.¹⁷⁴

Muita tyypillisiä, mutta harvinaisempia urapolkuja äärijärjestön naisille tarjoutui Isisin viestinnässä, uskonnollisessa poliisissa, hallinnollisissa tehtävissä, tiedustelussa ja erityistaitoja vaativissa tehtävissä. Naiset olivat tärkeässä osassa äärijärjestön propagandakoneistossa: he sekä tuottivat että levittivät sitä sosiaalisen median yhteisöpalveluissa kuten Twitterissä ja Facebookissa. Naiset toimittivat äärijärjestön kannalta tärkeää tehtävää agitoimalla ja värväämällä kohderyhmiä ja äärijärjestön toiminnasta kiinnostuneita yksilöitä. Tiedetään myös, että suomalaiset naiset osallistuivat propagandan tuottamiseen kirjoittamalla Isisin virallisiin propagandajulkaisuihin, *Dabiqin* ja *Rumiyahiin*.¹⁷⁵ Suomalaisten naisvierastaistelijoiden tiedettiin olleen erittäin aktiivisia Isisin materiaalien jakajia internetissä. Naiset olivat aktivoituneet muun muassa mikroblogipalvelu Twitterissä ja he esiintyivät myös Isisin virallisissa englanninkielisissä julkaisuissa.¹⁷⁶ Davisin mukaan juuri naiset muodostivat Isisin äänet ja kasvot aktiivisella verkkoviestinnällään.¹⁷⁷

Kymmenet naiset ottivat osaa Isisin kokoamaan *al-Khansaa* nimisen naisprikaatin toimintaan, joka toimitti uskonnollisen poliisin virkaa Raqqa kaupungissa. Suurin osa prikaatin jäsenistä oli länsimaalaisia naisia.¹⁷⁸ Prikaatin pääasiallisena tehtävänä oli valvoa naisten moraalisesti oikeaa käytöstä. Heidän tehtävänään oli partioida aseistettuina kaduilla ja puuttua ”epäislamilaiseen käytökseen”, kuten naisten pukeutumiseen. Heillä oli myös valtuuksia rankaista naisia vääränlaisesta käytöksestä esimerkiksi ruoskinnoilla ja heittämällä uhriensa päälle syövyttävää happoa. Heidän tiedetään toimineen myös seksiorjiksi otettujen jesidinaisten vartijoina.¹⁷⁹

Naispuolisten vierastaistelijoiden joukosta vain harvat pääsivät käymään kodin ulkopuolisissa töissä. Naiset ovat saaneet poikkeuslupia kodista poistumiseen jos he ovat työskennelleet muun muassa opettajina tai sairaalassa, tai osallistuivat jollakin muulla tavalla utopistisen yhteiskunnan rakentamiseen. Muutamien naisten tiedetään työskennelleen

¹⁷⁴ Davis 2017, 125.

¹⁷⁵ Väkivaltaisen ekstreemismien tilannekatsaus 10/2018, 28; Malkki & Saarinen 2019, 90, 103.

¹⁷⁶ Malkki & Saarinen 2019, 90.

¹⁷⁷ Davis 2017, 125.

¹⁷⁸ Spencer 2016, 83.

¹⁷⁹ McCants 2015, 117; Peresin & Cervone 2019, 502

hallinnollisissa tehtävissä ja esimerkiksi he ovat olleet mukana avaamassa sairaaloita ja orpokoteja. Kalifaatin julistamisen jälkeen Baghdadi kosiskeli etenkin ammatti- ja korkeakoulututkinnon haltijoita muuttamaan äärijärjestön alueille. Isisissä tiedostettiin hyvin myös naisten tuomat resurssit yhteiskunnan rakennusprosessissa. Isis houkuttelikin useita korkeakoulutettuja naisia, koska moni heistä ajatteli saavan Isisin kontrolloimilla alueilla työskennellessään enemmän arvostusta ja vastuullisia työtehtäviä kuin omissa kotimaissaan. Naisten työssäkäyntiä kodin ulkopuolella rajoitettiin kuitenkin niin, etteivät naiset saaneet olla poissa kolmea päivää enempää viikossa. He eivät myöskään saaneet työskennellä myöhään iltaan saakka.¹⁸⁰

Muutamien naisten kertomusten mukaan he olisivat ottaneet osaa aseellisten taisteluiden eturintamaan. Yhdysvaltalainen Umm Sayyaf¹⁸¹ väitti pidätyksensä yhteydessä, että naisilla oli äärijärjestön sisällä omia rinnakkaisryhmiä, jotka vastasivat rekrytoinneista, pidätyksistä, tiedustelusta ja seksiorjista. Väittämät esimerkiksi naisten rinnakkaisryhmistä ovat varmentamattomia, koska tiedot niistä perustuvat ainoastaan muutamien naisten kertomuksiin. Mikäli väittämät pitävät paikkansa, tämä kertoo Davisin mukaan siitä, että naiset olivat Isisin toiminnassa avainjäseniä. Muutoin aseellisiin taisteluihin osallistuminen oli naisilta kiellettyä. Isisin julkaiseman manifestin mukaan naisilla oli oikeus ottaa osaa taisteluihin, mikäli heitä erikseen käskettiin tekemään niin, tai jos saatavilla ei ollut tarpeeksi miehiä hyökkäyksiltä suojaamiseen.¹⁸²

Saapuessaan perille Syyriaan tai Irakiin, naiset kohtasivat konfliktialueilla vallitsevan todellisuuden, joka poikkesi monella tapaa heidän odotuksistaan ja heidän kotimaidensa olosuhteista. Isisin propagandakuvastossa ylistetty avio- ja kotielämä eivät aina olleet niin idyllisiä, kuin olisi saattanut kuvitella. Naimattomien naisten tai leskien elämä oli haasteellista, koska naiset eivät saaneet kulkea julkisissa tiloissa ilman miespuolista saattajaa tai aviomiestä: edes kaupassa käynti ei ollut sallittua ilman saattajaa. Avioliittokaan ei taannut naisille suoranaisesti vakaita olosuhteita, vaan useimmiten naiset joutuivat elämään eristyksissä ja vaikeissa olosuhteissa omista kodeistaan kokien julmaa, epäinhimillistä kohtelua aviomiehiltään.¹⁸³ Isisin kontrolloimilla alueilla sallittu moniavioisuus aiheutti

¹⁸⁰ Spencer 2016, 86–87.

¹⁸¹ Arabiankielisissä kulttuureissa yksilö voi ilmentää omia perhesuhteitaan tai kiintymystään käyttämällä kutsumanimenään *kunyaa*, joka muodostetaan ensimmäisen lapsen nimestä ja arabiankielisestä etuliitteestä *umm* (äiti) tai *abu* (isä). Umm Sayyaf tarkoittaa siis suomeksi ”Sayyafin äitiä”. Useat Isisin vierastaistelijat ovat käyttäneet *kunyaa* peitenimenään tai *nom de guerra*, eli ”sotanimenään”. Ks. Lemos De Carvalho 2018, 56–57.

¹⁸² Davis 2017, 126–127.

¹⁸³ Peresin & Cervone 2019, 502.

haasteita kodeissa. Osa naisista traumatisoitui uudelleennaittamisen kierteessä, koska naisen piti avioitua mahdollisimman pian uudelleen jos hänestä tuli leski. Leskeksi jäätyään naisilla oli oikeus palata takaisin kotimaihinsa, mutta jos heille oli syntynyt lapsia, ne kuuluvat Isisille.¹⁸⁴

Kodin ulkopuolinen elämä oli myös naisille hyvin haastavaa. Syyriassa ja Irakissa kärsittiin pitkistä sähkökatkoksista ja heikoista internetyhteyksistä. Naisten oli haasteellista integroitua uuteen asuinpaikkaan ja tutustua uusiin ihmisiin kielellisten, kulttuuristen ja elämäntapaan liittyvien erojen vuoksi.¹⁸⁵ Länsimaiden ulkopuolelta tulleet vierastaistelijat kadehtivat ja syrjivät länsimaalaisia naisia, koska heidän vaalea olemuksensa oikeutti heidät avioitumaan arvohierarkiassa korkea-arvoisempien jihadistimiehien kanssa.¹⁸⁶ Paikalliset, jotka vastustivat Isisiä ja sen ideologiaa, suhtautuivat vihamielisesti länsimaisiin vierastaistelijoihin estäen tai kieltäen heiltä asioinnin esimerkiksi kaupoissa ja sairaaloissa.¹⁸⁷ Isisin kontrolloimilla alueilla kärsittiin myös todellisuudessa elintarvikkeiden ja terveydenhuollon pulasta, joka vaikutti myös alueille matkustaneiden naisten hyvinvointiin ja terveyteen.¹⁸⁸ Normaalialueiden sujuvuutta hankaloittivat myös Isisin äärimmäiset pukeutumis- ja käytössäännöt julkisissa tiloissa, joiden rikkomisesta seurasi ruumiillisia rangaistuksia tai jopa kuolemantuomio.¹⁸⁹

Seuraavissa luvuissa analysoin aineistoani. Ensimmäisessä analyysiluvussa esittelen naisten henkilökohtaisia ja sosiaalisia syitä vierastaistelijaksi lähtemiseen. Toisessa luvussa esittelen poliittisia, ideologisia ja uskonnollisia syitä ilmiöön. Seitsemännessä luvussa analysoin aineistoani teoriaohjaavasti testaten Bergerin hypoteesia.

Aineistoni analyysissä ilmeni lähes 15 motiivia naisten vierastaistelijamobilisaatiolle ja valitsin analyysiluvuissa esiteltävät motiivit pääasiallisesti niiden toistuvuuden ja samankaltaisuuksien perusteella. Toisin sanoen, valitsin motiivin analyysiini mikäli sama havainto toistui useamman kerran kaikissa aineistooni kuuluvissa tutkimuksissa ja tutkimusartikkeleissa. Vaikka havaintojen esiintymistiheys olikin perusteeni esiteltävien motiivien valintaan, tein silti muutaman poikkeuksen, koska esimerkiksi suomenkielinen aineistoni tarjosi ilmiön tarkasteluun mielestäni mielenkiintoisia ja uusia näkökulmia, joita muut artikkelit eivät välttämättä huomioineet. Esimerkiksi Juntusen, Creutz-Sundblomin ja

¹⁸⁴ Peresin 2017, 37.

¹⁸⁵ Hoyle, Bradford & Frenett 2015, 21–27.

¹⁸⁶ Spencer 2016, 80.

¹⁸⁷ Hoyle, Bradford & Frenett 2015, 28.

¹⁸⁸ Peresin & Cervone 2019, 502.

¹⁸⁹ Peresin 2017, 37.

Saarisen tutkimuksessa mainittiin radikalisoitumisen ja vierastaistelijaksi ryhtymisen juurisyiksi heikko tietous islamista ja neofundamentalistinen suhtautuminen uskontoon. Vaikka edellisen esimerkin kaltaisia selitysmalleja ei ollut havaittavissa muualta aineistostani, se ei tarkoita sitä, etteivätkö ne olisi selitysmalleina päteviä.

Analyysiluvut sisältävät suoria lainauksia aineistostani. Suurin osa aineistostani on englanninkielistä ja olen kääntänyt lainaukset vapaasti suomen kielelle.

5. Henkilökohtaiset ja sosiaaliset syyt

5.1. Kuuluvuus ja sisaruus

Naisten tarve kokea kuuluvuutta, sisaruutta ja merkityksellisyyttä oli aineistoni analyysin perusteella yksi merkittävimmistä motiiveista matkustaa Syyriaan ja Irakiin. Jännitteet länsimaisen ja perinteisiä arvoja edustavan kulttuurin välillä saivat naiset kaipaamaan kuuluvuutta, pysyvyyttä ja oman identiteetin vahvistusta omien elinpiirien ulkopuolelta. Naiset puhuivat tutkimuksissa sisaruudesta, kuuluvuudesta, yhtenäisyydestä ja yhteisöllisyydestä, jota he kokivat Isisin kontrolloimilla alueilla.¹⁹⁰

Tutkimuksemme naiset kertoivat toistuvasti toveruudesta ja sisaruudesta, jota he olivat kokeneet oleskellessaan Isisin kontrolloimilla alueilla. He puhuivat kuuluvuuden tunteesta, yhteydestä ja yhteisöllisyydestä – Monien naisten pääsyy [Isisin alueille] matkustamisessa oli tarkoituksen, sisaruuden, ja identiteetin etsiminen.¹⁹¹

Kokemusasiantuntijoiden mukaan Isis tarjosi nuorille oman sosiaalisen ryhmän tai ystäväpiirin, jota heillä ei aikaisemmin ollut.¹⁹²

Naiset vertasivat Syyriassa ja Irakissa luotuja toverillisia suhteita syvällisemmiksi kuin länsimaihin jääneitä ystävyysuhteita, jotka naiset kokivat pinnallisiksi. Moni nainen matkusti Isisin alueille oman tarkoituksen, sisaruuden ja oman identiteetin etsimisen vuoksi. Tästä huolimatta monet vierastaistelijat löysivät alueelta oman yhteisönsä jaetun kansalaisuuden tai äidinkielen perusteella.¹⁹³

5.2. Romantiikka, seikkailut ja tylsistyminen

Naisia ja etenkin teini-ikäisiä tyttöjä lähtöön motivoi tyytymättömyys ja tylsistyminen omaan elämään, joka saattoi ajaa naisia vaihtoehtoisen elämäntavan kokeilemiseen ja seikkailuiden etsimiseen Isisin avulla. Lähtöjen taustoilla saattoi olla myös henkilökohtaisia pettymyksiä rakkaussuhteissa, romantiikan kaipuuta ja nuoruusiän kapinointia. Etenkin teini-ikäisille ja nuorille naisille vierastaistelijaksi ryhtyminen ja jihadiin osallistuminen edustivat romantiikkaa. Siihen liittyi haaveita uskonsoturien kanssa avioitumisesta ja elämisestä ”idyllisessä muslimien Disneylandissa”, jossa naiset voisivat elää ”alistuksesta vapaina” ja tavata ystäviään esimerkiksi ostoskeskuksissa ja kahviloissa.¹⁹⁴

Nuoren kypsyvätön ajattelu yhdistettynä mielikuviin ja haaveisiin romanttisesta seikkailusta motivoi tyttöjä ja naisia matkustamaan Isisin kontrolloimille alueille.

¹⁹⁰ Saltman & Smith 2015, 15–16; Robinsmith 2018, 13.

¹⁹¹ Saltman & Smith 2015, 15.

¹⁹² Pearson & Winterbotham 2017, 17.

¹⁹³ Saltman & Smith 2015, 15–16.

¹⁹⁴ Peresin 2015, 25; Robinsmith 2018, 6.

Äärijärjestön propagandan myötävaikutuksen avulla he unelmoivat tulevasta aviomiehestä, aviopareille luvatussa ilmaisesta talosta, taloudellisesta turvasta ja monista länsimaisen elämäntyylin mukavuuksista, jotka odottaisivat heitä Isisin alueilla. Haavekuvat ja lupaukset idyllisestä elämästä saivat etenkin teinit ja nuoret aikuiset jättämään perheensä ja muuttamaan konfliktikentälle, jonka jälkeen he avioituivat yleensä täysin tuntemattoman henkilön kanssa. Moni ajatteli, että romanssi jihadistin kanssa on palkinto, jonka he saavat ”tuntemattomaan hyppäämisestä” eli siitä, että he matkustivat kauas kotimaistaan ja perheistään. Teini-ikäiset tytöt ja naiset haaveilivat kunniallisen, sankarillisen, uhrautuvaisen ja jalon miehen kanssa avioitumisesta ja avioelämästä ilmaisessa, täysivarustellussa asunnossa ilman minkäänlaisia kuluja. Naisia houkuteltiin Isisin kontrolloimille alueille myös ”lapsilisillä”, joita perheille luvattiin maksaa jokaisesta kalifaatissa syntyneestä lapsesta. Naisille uskoteltiin, että kalifaattiin muutto takaisi heille huolettoman elämän ja että Isisin luoma turvaverkko pitäisi huolen kaikista vierastaistelijoista.¹⁹⁵

Osa naisista etsi itselleen ”kunnon miestä, taistelijaa”, ja he olivat viehättyneet mahdollisuudestaan naida toinen vierastaistelija, joka edusti heille ja yhteiskunnalle ”sankarillista hahmoa, joka oli valmis uhraamaan itsensä aatteen puolesta”. Naiset halusivat saada itselleen ”rohkean ja jalon aviomiehen”, jonka kanssa he voisivat elää kaikki elinkustannukset katettuina heille luvatussa ilmaisessa talossa, joka olisi varusteltu huippuluokan kodinkoneilla. Vaikka taloudelliset syyt eivät korostuneetkaan naisten lähtöpäätöksissä, luvutut edut ja kannustimet, kuten lapsilisät, olivat tärkeitä yllykkeitä. Lupaukset erilaisista eduista saivat naiset uskomaan, että hijran tehtyään he eläisivät taloudellisesti turvattua elämää, jonka ansiosta heiltä ei jäisi koskaan puuttumaan mitään.¹⁹⁶

Isisin propagandassa kahden jihadistin, eli uskonveljen- ja sisaren, muodostamaa liittoa glorifioitiinkin suuresti. Tätä ilmensivät muun muassa sosiaalisessa mediassa jaetut kuvat uros- ja naarasleijonista, jotka symboloivat avioparia – vahvaa ja rohkeaa aviomiestä ja naisen tärkeää asemaa vaimona, uskonsoturin tukijana ja Isisin kannattajana, joka mielikuvana voimaannutti¹⁹⁷ myös naisia. Etenkin nuorimmat tytöt ja naiset kokivat avioliiton ja sen myötä tapahtuvan siirtymän lapsuudesta aikuisuuteen tärkeäksi vetovoimatekijäksi matkustaessaan Isisin alueille. Naisia kehoitettiin ajattelemaan mahdollista jihadistin aviomiehensä kuolemaa kunniallisena asiana ja etuutena, jonka myötä naisesta tulisi marttyyrin leski. Marttyyrin leskeksi profiloituminen nähtiin äärijärjestössä tavoiteltuna ja arvokkaana asiana.¹⁹⁸

¹⁹⁵ Saltman & Smith 2015, 15–17.

¹⁹⁶ Peresin 2015, 25.

¹⁹⁷ Englanninkielisessä aineistossani esiintyi usein sana *empowering* ja olen päättänyt käyttää sen suomenkielisenä vastineena sanaa ”voimaannuttava”. Sana on yleistynyt suomen kielessä vasta 2010-luvun alkupuolella ja voimaantumisenella voidaan tarkoittaa esimerkiksi yksilön tai yhteisön ”sisäistä voimantunnetta”. Muita vaihtoehtoisia ilmaisutapoja sille ovat valtaantuminen, valtauttaminen, valtaistuminen. Ks. Heikkinen 2007, 22.

¹⁹⁸ Saltman & Smith 2015, 16–17.

Lähtöpäätösten takana saattoi olla myös seikkailun etsimisen ohella teini-ikään kuuluvaa kapinointia, koska Isis edusti tytöille ja naisille jotakin uutta, jännittävää ja laitonakin. Etenkin teini-ikäisiä ja nuoria aikuisia viehätti suuresti ajatus kodin jättämisestä ja uusien paikkojen tutkimisesta. Ongelmana on, että etenkin nuorimmat lähtijät eivät aina ymmärtäneet täysin Isisin ideologiaa ja niitä rooli-odotuksia, joita heihin tultiin kohdistamaan saavuttaessa Isisin alueille. Tyttöjä ja naisia houkuteltiin matkustamaan kalifaattiin etenkin sosiaalisessa mediassa, mutta myös ystävien, perheenjäsenten ja sukulaisten toimesta. Robinsmithin mukaan läheisten vaikutusta rekrytoinnissa ja mobilisoinnissa on aliarvioitu. Hänen mukaansa vertaisrekrytointi oli jopa merkittävin syy ja motivoija konfliktialueille matkustamisessa verrattuna Isisin värväysrytiksiin sosiaalisessa mediassa. Robinsmith kuitenkin huomauttaa, että eri osapuolien houkuttelusta huolimatta tyttöjen ja naisten motivaatio vierastaistelijaksi lähtöön oli todella vahva, koska matkustaessaan Isisin konfliktialueille he joutuivat jättämään taakseen ystävänsä, perheensä ja länsimaisen elämän tarjoamat mukavuudet ja sen vakauden.¹⁹⁹

Etenkin tyttöjen äärijärjestöön liittymistä saattoi avittaa tylsistyminen ”tavalliseen elämään”, joka ajoi tyttöjä ja naisia hakemaan voimaantumista, yksilöllisyyttä ja merkityksellisyyttä Isisin toiminnasta. Etenkin teini-ikäisiä ja nuoria aikuisia kiehtoi äärijärjestön luoma ”mystinen kuoleman kultti” ja sen edustama *jihadi cool* -alakulttuuri²⁰⁰, jossa nuoret jihadistit kuvattiin islamilaisen maailman rocktähtinä. Motivoivana tekijänä toimi myös naisten tahto olla mukana muuttamassa historiaa, koska he uskoivat, että Isisin pystyvän sellaiseen luodessaan uudenlaista yhteiskuntajärjestystä.²⁰¹

Nuorekkaat Isisin sympatisoijat, niin naiset kuin miehetkin, ovat olleet vaikuttuneita Isisin lietsoman, aatteellisen sodan, kuvastosta ja sen glamourista. Se sisälsi kuvia ”kalifaatin vastustajien” kidutuksista ja teloituksista. Lumoutuneina Isisin ”kuoleman kultista”, taivaasta ja kuolemanjälkeisestä elämästä, he puhuivat ”viiden tähden jihadistista” kuvaillessaan sitä huvia ja jännitystä, jota he saivat taistelleensa Syyriassa, verraten sitä siihen tilanteeseen, jossa he vain oleskelsivät tylsistyneinä kotimaissaan.²⁰²

Isis tarjosi tytöille ja naisille ”pakoa fantasiaan” ja tuntemuksia uudesta jännittävästä elämästä, johon liittyi olennaisesti juuri voimaantumisen ja kuuluvuuden tunteita.²⁰³

¹⁹⁹ Pearson & Winterbotham 2017, 4; Robinsmith 2018, 19–20.

²⁰⁰ Jihadi cool -alakulttuuri on tutkijoiden käyttämä nimitys ilmiölle, joka yhdistää uskonnollisen vakaumuksellisuuden ja ”Music Television -sukupolven” kaipuun olla olemukseltaan ja käytökseltään ”viileä”. Alakulttuuriin liittyvät olennaisesti sosiaalinen media, verkkokeskustelut, siellä esiintyvä roisi ja väkivaltainen kielenkäyttö, väkivallan ihannointi sekä jihadististen äärijärjestöjen taidokas propaganda, josta nuoret jihadistit ammentavat inspiraatiota. Ks. Picart 2015, 362.

²⁰¹ Pearson & Winterbotham 2017, 4; Peresin 2015, 25, 27; Robinsmith 2018, 13.

²⁰² Peresin 2015, 27.

²⁰³ Pearson & Winterbotham 2017, 4; Peresin 2015, 25, 27; Robinsmith 2018, 13.

5.3. Sosiaalinen status ja vapaus

Yksilötasolla yksi yleisimmistä syistä konfliktialueille matkustamiseen oli tytön tai naisen oman sosiaalisen statuksen nostaminen. Korkean statuksen tavoittelulla yksilö pyrki hylkäämään oman sosiaalisen ryhmänsä sukupuolittuneet normit, joiden varjolla tyttöjen ja naisten elämää rajoitettiin. Toisaalta he näkivät korkeamman statuksen tavoittelun avaintekijänä itsenäisyyteen ja uuden identiteetin saavuttamiseen. Tässä prosessissa yksilö hylkäsi länsimaiset normit ja perheensä, koska niiden ei nähty palvelevan yksilön omia tarpeita.²⁰⁴

Nuorten naisten identiteetin kehitysprosesseille on tyypillistä, että yksilö saattaa ajoittain tuntea oman sosiaalisen statuksensa vaillinaiseksi ja epävarmaksi, joka saattaa altistaa radikalisoitumiselle. Huolimatta länsimaalaisten yhteiskuntien tarjoamista edellytyksistä tasapainoiseen kehitykseen ja tasokkaaseen koulutukseen, siltikin osa naisista ajautuu kohti väkivaltaista ekstremismia ja jihadismia johtuen perheen uskonnollista taustoista ja sukulaissuhteista. Musliminaisten länsimaissa kokema turhautuminen, epätyytyväisyys ja epätasa-arvo altistavat heitä radikalisoitumiselle, jos he kokevat jihadistisen narratiivin houkuttelevana sen tarjoaman voimaantumisen ja henkilökohtaisen vapauden vuoksi.²⁰⁵

Patriarkalisessa kulttuurissa yksilöt saattoivat kokea oman asemansa yhteisöissään epätasa-arvoiseksi, alistetuksi ja siten epätydyttäväksi. Alistainen asema suhteessa miehiin teki naisista alttiimpia radikalisoitumiselle, mikäli he hakivat voimaantumista ja vapauksia terroristisen narratiivin kautta.²⁰⁶ Etenkin kulttuureissa ja perhepiireissä, joissa tyttöjen ja naisten vapaata liikkuvuutta julkisissa tiloissa rajoitettiin, statuksen tavoittelu muodostui tärkeäksi syyksi tyttöjen ja naisten lähtöpäätöksiin. Naiset saattoivat tavoitella vierastaistelijaksi lähdöllään muun muassa sankarihahmon viittaa ja yleistä arvontoa. Tytöt ja naiset kokivat saavansa perheiltään hyvin vähän arvostusta ja tunnustusta. Nämä tuntemukset korostuivat kun he viettivät paljon aikaa kotona heidän omaa liikkuvuutta koskevien rajoituksien vuoksi. Yhteisöissä ajateltiin myös, että naisten rajoitetulla liikkuvuudella voidaan ehkäistä heidän radikalisoitumistaan, joka itseasiassa kääntyi lopuksi itseänsä vastaan ja loi radikalisoitumiselle otolliset olosuhteet.

Tutkimukseen osallistuneet kokemusasiantuntijat ja tutkijat kuvailivat, kuinka kulttuurilliset rajoitteet, joiden tarkoitus oli suojata tyttöjä, siirsivätkin radikalisoitumisen riskit julkisista tiloista yksityisiin tiloihin tuoden radikalisoitumisen vaarat kadulta kotiin ja internettiin. Internet oli tämän vuoksi naisia tyypillisesti radikalisoiva ympäristö.²⁰⁷

²⁰⁴ Robinsmith 2018, 13, 17.

²⁰⁵ Robinsmith 2018, 13, 16.

²⁰⁶ Robinsmith 2018, 17–18.

²⁰⁷ Pearson & Winterbotham 2017, 16.

Naisten rajoitettu oleskelu julkisissa tiloissa johti siihen, että naiset viettivät enemmän aikaa itsekseen yksityisissä ja rajatuissa tiloissa. He viettivät aikaa useammin tietokoneella ja älypuhelimilla kuin kaduilla, ostoskeskuksissa tai moskeijoissa, joissa pojat ja miehet saattoivat oleskella naisia vapaammin. Lisääntynyt verkossa vietetty aika altisti naiset Isisin propagandalle ja siten radikalisoitumiselle äärijärjestön ideologiaan.²⁰⁸

5.4. Identiteettiongelmat, ulkopuolisuuden tunne ja eristäytyminen

Naisten radikalisoitumiselle altistavia tekijöitä olivat sosiaalinen ja kulttuurillinen eristäytyminen, joka sisälsi kysymyksiä ja epävarmuutta yksilön omasta identiteetistä ja omasta kuuluvuudesta länsimaiseen kulttuuriin. Etenkin identiteettiin liittyvät ristiriidat ja ulkopuolisuuden tunne ajoivat naisia etsimään merkitystä ja kuuluvuutta kotimaan rajojen ulkopuolelta ja motivoi heitä matkustamaan Isisin kontrolloimille alueille.²⁰⁹

Kriittisin vaihe identiteetin kehittämisessä oli etenkin yksilön siirtymävaihe nuoruudesta tai myöhäisestä nuoruudesta aikuisuuteen ja itsenäiseen elämään. Etenkin toisen ja kolmannen polven maahanmuuttajilla nuoruuteen kuuluu useimmiten vaihe, jolloin nuori pohtii ja määrittelee omaa identiteettiään suhteessa ympäristöönsä. Oman identiteetin työstämiseen ja itsensä määrittelyyn kuuluu olennaisesti myös pohdintoja siitä, mihin tyttö tai nainen kokee kuuluvansa ja mihin ei.²¹⁰

Yksilön itsemäärittely on hyvin riippuvaista siitä, mihin yksilö tuntee kuuluvansa ja mihin hän ei kuuluvansa. Useimmiten ne yksilöt, jotka määrittivät itsensä etniseen vähemmistöön kuulumisen kautta länsimaissa, kokivat valitettavan usein verbaalista ja jopa fyysistä häirintää perustuen heidän etnisyyteensä – Rasistiset loukkaukset eivät yksinään radikalisoi yksilöä jihadistiseen ajatteluun, tai aja yksilöä tukemaan väkivaltaista ekstremismimiä, mutta koettu rasismi ruokkii yksilön eristämisen tunteita suuremman yhteisön sisällä ja lisää etäisyyden tunnetta suhteessa ympäröivään kulttuuriin ja yhteiskuntaan. Yksinkertaisuudessaan yhteiskunnalliset vaikuttimet voivat tehdä yksilöstä alttiimman radikalisoitumiselle ja saada hänessä aikaan tarpeen turvautua ekstremistiseen narratiiviin. Isis on hyödyntänyt länsimaalaisten muslimien kokemuksia ulkopuolisuudesta ja mainostaa tämän vuoksi alueitaan paikkana, jossa yksilö voi kokea kuuluvuutta ja toveruutta.²¹¹

Etenkin tasapainoileminen kahden kulttuurin välillä aiheutti naisille identiteettiin ristiriitoja. Naiset kokivat perheensä ja länsimaisen kulttuurin yhteensovittamisen haasteelliseksi. Ongelmia naisille aiheuttivat muun muassa tilanteet, joissa yksilö oli sosialisoitunut liberaaliin, moderniin ja sekulaariin länsimaiseen kulttuuriin ja sen elämäntapaan ja arvoihin, mutta samaan aikaan yksilön elämää määrittivät suuresti myös konservatiivisia ja uskonnollisia arvoja vaalivat perhe- ja sukulaissuhteet ja uskonnolliset taustatekijät. Liberalismi ja konservatismi yhdistettynä monikulttuurisuuteen ja sosiaalisten suhteiden

²⁰⁸ Pearson & Winterbotham 2017, 16.

²⁰⁹ Saltman & Smith 2015, 9–10.

²¹⁰ Saltman & Smith 2015, 9–10; Pearson & Winterbotham 2017, 10, 15; Robinsmith 2018, 13.

²¹¹ Saltman & Smith 2015, 9–10.

suunnalta tuleviin odotuksiin ajoi naisia erilaisten odotusten ristipaineeseen. Pahimmillaan nämä odotukset loivat yksilölle suuria sisäisiä ristiriitoja ja kaksoisidentiteettejä ja naiset kokivat olevansa kahden tulen välissä. Ratkaisuna tähän naiset pyrkivät haastamaan perinteisiä musliminaisen rooleja, mutta myös länsimaaisia sukupuolirooleja etsimällä kokonaan uusia identiteettejä. Ristiriitaisten tunteiden seurauksena naiset ja tytöt eivät välttämättä valinneet kumpakaan tarjolla olevista vaihtoehdoista modernin ja perinteisen välillä, vaan valitsivat niin sanotun ”kolmannen vaihtoehdon”, eli vierastaistelijaksi ryhtymisen. Liittyttyään äärijärjestöön toimintaan, yksilö koki vapautuneensa hyväksynnän hakemisesta liberaaleilta ja konservatiivisilta osapuolilta ja he kokivat tällä tavoin vähäisempää tarvetta pohtia tasapainoa ”kahden maailman välillä”. Naiset kokivat edellä mainitun ”radikaalin ratkaisun” vapauttavana kokemuksena, jonka jälkeen heillä ei ollut enää tarvetta miettiä omaa identiteettiään. Naiset näkivät Isisiin toimintaan osallistumisen mahdollisuutena, jonka kautta heillä oli mahdollista tuntea oman ryhmänsä sisällä globaalia kuuluvutta, sisäistä stabiiliutta ja hyväksyntää. Äärijärjestö tarjosi naisille pitkään kaivattua hyväksyntää, jota he eivät olleet välttämättä saaneet aikaisemmin tarpeeksi kodeistaan tai yhteiskunnalta.²¹²

Kun on kyse alaikäisten tyttöjen omista huolista, Isis käytti hyväkseen alaikäisten tyttöjen identiteettikriisejä, joita monikulttuurisissa länsimaissa aiheuttivat liberalismiin ja modernismin yhteensovittaminen perheen edustamien, konservatiivisten arvojen kanssa. Monet musliminaiset ja nuoret ovat päätyneet perinteisten ja liberaalien arvojen ristituleen, heidän perheidensä ja heidän ystävänsä asettamien odotusten vuoksi.²¹³

Pahimmillaan naisen oman identiteetin etsintä jatkui pitkälle aikuisikään, joka muodosti entistä suuremman uhan radikalisoitumiselle, mikäli naista ympäröivät olosuhteet olivat taloudellisten, sosiaalisten, poliittisten ja henkilökohtaisten ongelmien vuoksi otolliset.²¹⁴

5.5. Syrjintä ja rasismi

Konfliktialueille matkustaneet naiset kokivat länsimaissa yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon puutetta, rasismia, ksenofobiaa ja uskonnonvapauden rajoittamista. Useimmiten maahanmuuttajataustaisiin naisiin kohdistettiin negatiivisia asenteita jos yhteiskunnallinen ilmapiiri oli polarisoitunut. Naisiin kohdistuneet rasismin ja islamofobian ilmaisut hankaloittivat heidän identiteettinsä kehittymistä ja rakentamista. Länsimaissa omaan etniseen vähemmistöönsä identifioituneet nuoret ja nuoret aikuiset kokivat usein verbaalista tai

²¹² Peresin 2015, 24–25; Robinsmith 2018, 13–14, 17.

²¹³ Peresin 2015, 24–25.

²¹⁴ Saltman & Smith 2015, 9–10; Pearson & Winterbotham 2017, 10, 15; Robinsmith 2018, 13.

fyysistä häirintää. Kokemukset häirinnästä ja syrjinnästä ruokkivat yksilön tunnetta etäisyydestä ja eristyneisyydestä suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Tämän seurauksena yksilö haki herkemmin kuuluvuuden tunnetta Isisin kaltaisista äärijärjestöistä.²¹⁵

Pearsonin ja Winterbothamin tutkimuksessa ilmeni, että yleisin identiteetti muslimityttöillä ja -naisilla oli etnisen identiteettinsä lisäksi niin kutsutun hurskaan muslimin identiteetti, joka ilmeni pukeutumisena pään peittävään huiviin tai huntuun ja väljään, vartalon peittävään asuun. Naiset kokivat perinteiseen musliminaisen asun pukeutumisen voimaannuttavana, mutta siihen pukeutuminen johti usein tunteeseen toiseuttamisesta, syrjinnästä ja pahimmillaan ulossulkemiseen yhteiskunnasta.²¹⁶ Naiset kokivat miehiä useammin verbaalista ja fyysistä häirintää ulkonäkönsä vuoksi pukeutuessaan huiviin ja väljiin vaatteisiin, koska pukeutuminen identifioi heidät selkeämmin muslimiksi verrattuna miehiin. Yhteiskunta tai jopa oma yhteisö saattoi leimata naiset jopa terroristeiksi heidän vaatevalintojensa perusteella. Esimerkiksi naisen omat perheenjäsenet saattoivat mieltää naisen ja hänen ystävättärensä terroristeiksi, jos he käyttivät naisen kasvot osittain tai kokonaan peittävää huntua. Yhteiskunnan ja perheen naisiin kohdistama kritisointi, häirintä ja syrjintä saivat heidät tuntemaan itsensä pettyneiksi ja häpäistyiksi.²¹⁷

Tutkimukseen osallistunut kokemusasiantuntija kertoi anekdootin tapauksesta, jossa perheen isä oli kutsunut hänen tyttärensä *niqabiin* ja pukeutuneita ystäviä ”hänen terroristiystävättäriksensä”. Tämä oli aiheuttanut suuren välirikon vanhemman ja lapsen välille ja tämän vuoksi tytär oli ajautunut kohti radikalisoitumista. Hyväksynnän puute, jota musliminaisten pukeutumiseen kohdistettiin, linkittyi vahvasti naisten kuvitelmiin Isisin alueista hurskaiden naisten turvasatamana. Isis hyödynsi taidokkaasti naisten pukeutumiseen liittyneitä syrjinnän kokemuksia ja markkinoi siksi alueitansa paikkana, jossa nainen voisi harjoittaa uskoaan vapaasti pukeutumalla sen mukaisesti. Ne naiset jotka olivat kokeneet pukeutumiseen liittyvää syrjintää, suhtautuivat Isisin propagandaan useimmiten myönteisesti.²¹⁸

Naiset kokivat musliminaisten pukeutumista säätelevät lait, joita on säädetty muun muassa Saksassa, Ranskassa ja Hollannissa, suoraksi viestiksi yhteiskunnalta naisille. Lait, joissa naisia kiellettiin pukeutumasta *niqabiin*, *burqaan* tai *burkiniksi* kutsuttuun uima-asuun, asettivat naisia ympäröiviin yhteiskuntiin dominoivia narratiiveja, joissa naiset nähtiin pahoina heidän pukeutumisensa perusteella. Kieltojen takia naiset kokivat, etteivät he pysty täyttämään sosiaalisia roolejaan yhteiskunnassa lakien kautta koetun islamofobian vuoksi. Naisten oli huiviin pukeutuessaan myös haastavampaa löytää työpaikkaa, joka rajoitti merkittävästi naisten suoraa osallistumista yhteiskuntaan ja sen toimintaan.²¹⁹

²¹⁵ Pearson & Winterbotham 2017, 8–11

²¹⁶ Peresin 2015, 24; Saltman & Smith 2015, 9–10; Pearson & Winterbotham 2017, 9, 15, 21.

²¹⁷ Pearson & Winterbotham 2017, 10–11.

²¹⁸ Pearson & Winterbotham 2017, 10–11.

²¹⁹ Peresin 2015, 24; Saltman & Smith 2015, 9–10; Pearson & Winterbotham 2017, 9, 15, 21.

Länsimaissa naisten pukeutumiseen kohdistuneen vihamielisyyden vuoksi naiset arvelivat, että Isisiin kautta he voivat kuulua johonkin, josta he saisivat hyväksyntää ja voimaantumista. Isisin viesti tavoitti naiset etenkin niissä maissa, joissa huiviin tai *burqaan* pukeminen oli lailla kiellettyä.²²⁰

Yhteisöjen lisäksi myös yhteiskunta pyrki säätelemään naisten pukeutumista esimerkiksi lainsäädännöllä. Naiset kokivat huivien käytön kieltävät lait, syrjiviksi ja heidät yhteiskunnasta ulossulkeviksi. Naisten pukeutumisesta johtuva yhteiskunnallinen ulossulkeminen oli selvästi merkittävä tekijä heidän radikalisoitumisessaan ja hyväksynnän puute sai heidät kaipaamaan olosuhteisiin, joissa he voisivat tuntea voimaantuvansa käyttäessään perinteisiä musliminaisen asusteita.²²¹

Ikävien kokemusten vuoksi naiset kaipasivat oloihin, joissa he voisivat elää ilman ulkopuolisten kritiikkiä ilmaistessaan muslimi-identiteettiään ja elää hurskaasti ”Jumalan lain mukaisesti”. Isis hyödynsi näitä kokemuksia propagandassaan, joissa saarnattiin lännestä paikkana, joka on läpeensä korruptoitunut ja turmeltunut ja jossa nainen on vain kunnioitusta vailla oleva seksiobjekti. Propagandassaan Isis markkinoi aluettansa paikkana, jossa hurskasta naista tultaisiin kunnioittamaan perinteisessä musliminaisen asussaan ilman syrjintää. Lähdeilläään konfliktialueille naiset demonstroivatkin, että länsimainen maailmankuva oli heidän mielestään alisteinen Isisin ideologialle.²²²

Myös länsimainen media ruokki naisiin kohdistettuja rasistisia ja kielteisiä asenteita ja lisäsi näin yksilön eristyneisyyden tunnetta. Medialla on edelleenkin kriittinen rooli muokatessaan terrorismin ja ekstremismin diskursseja ja sitä, kuinka ihmiset ymmärtävät nämä aiheet. Medialla on myös valta muokata yleistä kuvaa etnisistä vähemmistöistä länsimaiden sisällä ja etnisten vähemmistön omaa itseymmärrystä. Erilaisiin ihmisryhmiin kohdistuvat ja liitetyt halventavat ja epäkurantit, sensaationaaliset kuvaukset ovat johtaneet kasvaviin ennakkoluuloihin ja yhteisön eristyneisyyteen vähemmistöryhmän sisällä. Etenkin 9/11-iskujen uutisointi, jossa muslimit yhdistettiin terrorismiin, pahensivat monien muslimeihin kohdistuneita ennakkoluuloja. Kasvaneet ennakkoluulot lisäsivät muslimiyhteisöjen tunnetta vainosta ja sosiaalisesta ja kulttuurillisesta eristyneisyydestä länsimaissa.²²³

²²⁰ Pearson & Winterbotham 2017, 8–9.

²²¹ Pearson & Winterbotham 2017, 21.

²²² Peresin 2015, 24, 28; Saltman & Smith 2015, 9–10, 18; Juntunen, Creutz-Sundblom & Saarinen 2016, 58; Pearson & Winterbotham 2017, 11, 20–21; Robinsmith 2018, 13.

²²³ Saltman & Smith 2015, 10–11; Juntunen, Creutz-Sundblom & Saarinen 2016, 40–41.

6. Poliittiset, ideologiset ja uskonnolliset syyt

6.1. Humanitäärinen apu

Moni nainen matkusti Syyriaan ja Irakiin avustaakseen muita muslimeja sisällissotien synnyttämässä humanitäärisissä kriiseissä esimerkiksi nähtyään mediakuvastoa Syyrian konfliktialueista. Naiset kokivat samaistumisen tunnetta kärsiviin umman jäseniin ympäri maailman ja tunsivat samalla vihaa ja paheksuntaa liittyen kotimaansa ulkopoliittikkaan, joka saattoi sisältää sotatoimia kohdistuen muslimimaihin. Sodan väkivaltakuvaston seuraaminen yhdistettynä yksilöiden negatiiviseen tunnespektriin oli yksi merkittävimmistä tekijöistä, joka ajoi nuoria naisia kohti radikalisoitumista ja väkivaltaista ekstremismia.²²⁴

Syyrian kansannousun alkuvaiheesta aina vuoteen 2013 saakka oli ilmeistä, että Syyriassa jihadistit vetosivat potentiaalisiin kuulijakuntiin välittämällä tietoja maan humanitäärisestä katastrofista. Radikaalijärjestöjen sanoma tavoittikin kovin eri tavoin konfliktiin suhtautuvia kuulijakuntia. Osa matkusti kohteeseen pikemminkin humanitäärisistä syistä, osalla ideologinen kutsu korostui ja osalla motivaatio syntyi molemmista tekijöistä.²²⁵

Juntusen, Creutz-Sundblomin ja Saarisen mukaan juuri Suomesta konfliktialueille matkustaneet yksilöt ovat lähteneet Syyriaan alun perin humanitäärisistä syistä.

Humanitäärisillä syillä viitataan suomalaisten vierastaistelijoiden motiiveihin taistella uskonveljien ja -siskojen puolesta rintamalla. Suomalaiset vierastaistelijat ovat kuvailleet lähtöpäätöksiansä tunneperäisiksi ja impulsiivisiksi, jotka syntyivät tarpeesta auttaa ja toimia. Usein päätökset perustuivat puutteellisiin tietoihin konfliktialueiden olosuhteista.

Lähtöpäätöksiä koskeviin kuvauksiin liittyikin voimakkaasti tunneperäinen, jopa impulsiivinen tarve auttaa ja toimia. Monen kohdalla lähteminen tapahtui fragmentaarisen ja puutteellisen tiedon varassa.²²⁶

Juntusen, Sundblom-Creutzin ja Saarisen mukaan suomalaisten vierastaistelijoiden radikalisoituminen on tapahtunut vasta konfliktialueilla.²²⁷ Globaalin muslimiuden ja jihadin lisäksi moni on matkustanut Syyriaan ja Irakiin voimakkaan humanitäärisen motiivin ajamina vailla jäsentyneempää uskonopillista pohdiskelua.²²⁸

6.2. Uskonnolliset velvollisuudet

Eräs naisten pääasiallisista motivaatioista vierastaistelijaksi ryhtymiseen oli uskonto, vaikka Isisin ideologiaan radikalisoituminen oli usein monien motiivien ja osatekijöiden tulos. Monet Isisin kontrolloimille alueille matkustaneista naisista ovat tituleeranneet itseään

²²⁴ Peresin 2015, 24; Saarinen & Malkki 2019, 111–113.

²²⁵ Juntunen, Creutz-Sundblom & Saarinen 2016, 30.

²²⁶ Juntunen, Creutz-Sundblom, Saarinen 2016, 49.

²²⁷ Juntunen, Creutz-Sundblom & Saarinen 2016, 30, 45, 49.

²²⁸ Juntunen, Creutz-Sundblom, Saarinen 2016, 30.

mujahiraheiksi, jotka tekevät *hijran* pyhään maahan ja ilmaisivat suorittavansa näin omalla tavallaan jihadia. Tehdessään näin naiset julistavat tyytymättömyyttään länsimaista elämää kohtaan, ja tekevät ulkopuolisille selväksi, että he haluavat muuttaa paikkaan, joka vastaa heidän omia ideologisia ihanteitaan ja täydellisyyttä. Tämän kaltaista retoriikkaa sisältäneet sosiaalisen median päivitykset kertoivat tutkijoille etenkin naisten uskonnollisesta ja ideologisesta motivaatiosta ryhtyä vierastaistelijaksi.²²⁹

Matkustaessaan Isisin kontrolloimille alueille tytöt ja naiset eivät pelkästään hylänneet länsimaisia arvoja ja kulttuuria, vaan he syleilevät uudenlaista, Isisin luomaa maailmankuvaa utopistisesta yhteiskunnasta, joka on rakennettu propagandan varaan. Naiset toivoivat olevansa osa utopian rakennusprosessia ja myöhemmin yhteiskuntaa, jossa elettäisiin ideologisesti puhtaasti, islamin mukaisest šaria-lakia noudattaen. Naisten lähtöpäätösten kannalta merkitykselliseksi tapahtumaksi osoittautui kalifaatin julistaminen, joka vetosi moneen vierastaistelijaan. Kalifaatin julistamisen yhteydessä korostettiin muuttoa uskonnollisena velvollisuutena ja naisten tärkeää roolia islamilaisen yhteiskunnan uudelleenrakentamisessa. Sukupuolten tiukan segregaatian vuoksi naisia tarvittiin sairaanhoitajiksi, opettajiksi ja lääkäreiksi, koska sukupuolten välinen kanssakäyminen oli muualla kuin avioliitossa täysin kiellettyä.²³⁰

Isisin mukaan naisen tärkein rooli jihadissa ja uuden yhteiskunnan rakentamisessa oli äidin ja kodinhoitajan rooli. Tutkijat arvelevat, että nämä ääneen sanotut rooliodotukset selittivät naisten suurta määrää Isisin vierastaistelijamobilisaatiossa – lasten synnyttämistä ”kalifaattiin” luonnehdittiin erityiseksi siunaukseksi. Naiset vahvistivat ja välittivät eteenpäin Baghadin kutsua muuttoon sosiaalisen median tiliensä kautta ja kutsuivat näin myös muita ”siskoja” liittymään mukaan ja tekemään *hijran*. Isisin kontrolloimat alueet nähtiin kollektiivisesti naisten keskuudessa turvasatamana niille ihmisille, jotka toivoivat mahdollisuutta harjoittaa islamia kokonaisvaltaisesti ja suojella sitä. Naiset toivovat hartaasti luvattun utopian toteutumista ja tiedostivat olevansa avainasemassa kasvattaessaan seuraavaa jihadistien sukupolvea vaimoina ja äiteinä. Naiset, kuten miehetkin uskoivat, että tämän islamin opin mukaisen, uskonnollisen velvollisuuden, *fard al-aynin*, täyttäminen turvasi heidän paikkansa paratiisissa kuoleman jälkeen.²³¹

²²⁹ Robinsmith 2018, 5.

²³⁰ Peresin 2015, 24.

²³¹ Saltman & Smith 2015, 14–15; Väkiläisen ekstremismin tilannekatsaus 1/2018, 26; Malkki & Saarinen 2019, 95.

Isisin propagandan perusteella sen miehittämien alueiden suurin vetovoimatekijä oli avioituminen jihadistin kanssa ja seuraavan jihadistien sukupolven kasvattaminen. Äärijärjestö on tarvinnut naisia etenkin ”kotijoukkoihin”, eli kodin hoitamiseen ja hoivatehtäviin (kuten ruoanlaittoon, tai haavoittuneiden sotilaiden hoitoon), mutta myös koulutusta vaativiin ammatteihin, joihin ei ole saatu päteviä miehiä. Tällaisia tehtäviä ovat olleet siviilien kontrollointi ja uusien jihadistien värväys Isisiin. Naisten muuttaessa Isisin kontrolloimille alueille uskonnollisen velvollisuuden nimissä ja avustamalla uuden yhteiskunnan rakentamisessa, he odottavat tästä kahdenlaista palkintoa: kuuluvuuden tunnetta tässä hetkessä ja myöhemmin paikkaa paratiisissa.²³²

Peresinin mukaan länsimaisiin naisiin vetosi uskonnolliseen velvollisuuteen nojaava retoriikka ja se, mitä velvollisuuden täyttämisestä seuraisi. Uskonnollisen velvollisuutensa täytettyään, naiset kokivat tulleen palkituiksi kahdella tavalla: kuuluvuuden tunteella nykyhetkessä ja myöhemmin paikalla paratiisissa.²³³

6.3. Uskonnollinen herääminen ja puutteelliset tiedot islamista

Syyriaan ja Irakiin matkustamista oli edeltänyt usein uskonnollinen herääminen ja vastauksien etsiminen verkosta, jonka seurauksena nuoret saattoivat törmätä Isisin propagandaan. Nuorten tiedonjano ja oman tradition heikko tuntemus ajoi heitä hakemaan vastauksia verkkosivustoilta, jonka myötä he törmäsivät myös Isisin propagandaan.²³⁴

Pinnallisten tietojen ja osaavien keskustelukumppaneiden puute herätti huolta suomalaisten muslimiyhteisöjen edustajissa ja useat heistä olivat huolissaan musliminuorten uskonnollisesta kasvatuksesta. Suomessa etenkin teini-ikäisten ja nuorten aikuisten oli haastavaa löytää keskusteluseuraa, jota nuori olisi tarvinnut omien uskonnollisten kysymystensä pohtimiseen ja joka olisi liittänyt heidät vahvemmin uskonnollisiin yhteisöihin ja yhdistyksiin. Mikäli yhdistykset tai järjestöt eivät pystyneet vastaamaan nuorten tarpeisiin keskustelusta ja yhteisöllisyydestä, he hakivat herkemmin inspiraatiota ääriajattelusta, joka näyttäytyi heille ”aitona islamina”.²³⁵

Suomalaiset muslimit kaipasivat usein keskusteluseuraa myös silloin kun heillä oli kriittisiäkin puheenvuoroja ja kysymyksiä liittyen islamiin. Useat nuoret kokivat pettymyksen kun he joutuivat toteamaan, ettei vanhemmalla sukupolvella, joita yhdistyksien oppineet usein edustivat, ollut valmiuksia keskustella näistä näkökannoista nuorten kanssa. Juntusen, Creutz-Sundblomin ja Saarisen mukaan oli olemassa myös viitteitä siitä, että vierastaistelijailmiön takana oli saattanut olla muslimien kasvanut kiinnostus omaa uskontoaan kohtaan. Kasvanut uskonnollisuus ei radikalisoi vielä ketään, mutta tässäkin yhteydessä se saattoi johtaa nuorta

²³² Peresin 2015, 24–27.

²³³ Peresin 2015, 24.

²³⁴ Juntunen, Creutz-Sundblom & Saarinen 2016, 18.

²³⁵ Juntunen, Creutz-Sundblom & Saarinen 2016, 18, 40; Malkki & Saarinen 2019, 114–115.

kohti äärijärjestön toimintaa ja vierastaistelijaksi lähtemistä niissä tilanteissa, kun he eivät ole saaneet tarpeeksi syvällistä tai laadukasta tietoa islamista ja hakeutuivat etsimään vastauksia oman elinpiirin ulkopuolelta.²³⁶

Tätä tutkimusta varten tehdyissä haastatteluissa eri muslimiyhteisöjen edustajien kanssa nousi toistuvasti esiin myös huoli nuorten uskonnolliseen kasvatukseen liittyvistä kysymyksistä. Tämä huoli esitettiin niin nuorien kuin heidän vanhempiensaakin ikäluokan suunnalta. Monet haastateltavista arvelivat, että mikäli nuoret olisivat paremmin perillä uskonnostaan ja kokisivat itsensä vahvemmin osaksi uskonnollisia yhteisöjä Suomessa, jihadistinen ajatusmaailma tuskin näyttäytyisi heille yhtä herkästi houkuttelevana ja ”aitona islamina”. Haastatteluista välittyi myös vaikutelma sukupolvien välisestä kuilusta siinä mielessä, että siinä missä nuoret kaipasivat mahdollisuutta keskustella uskontoon liittyvistä asioista kriittiseenkin sävyyn, vanhemmalla sukupolvella ei koettu olevan valmiutta sen kaltaiseen keskusteluun.²³⁷

Lisääntynyt uskonnollinen kiinnostus ajoi nuoria etsimään islamiin liittyvää tietoa verkosta. Usean suomalaisten vierastaistelijan islamia koskeva tieto oli vierastaistelijaksi lähdön hetkellä hyvin pinnallista ja hataraa ja yleensä he eivät olleet perehtyneet mihinkään islamin suuntaukseen erityisen syvällisesti.²³⁸

Juntusen, Creutz-Sundblomin ja Saarisen mukaan muslimien on ollut mahdollista löytää verkosta monenlaisia ja keskenään ristiriitaisia vastauksia musliminuorten islamia koskeviin eettisiin ja moraalisiin kysymyksiin – esimerkiksi kysymykseen siitä, saako muslimi äänestää demokraattisissa vaaleissa. Vastauksia kysymyksiin ovat tarjonneet oppineet muslimit. Heidän ristiriitaiset vastauksensa ovat luonnollisesti saaneet tiedonjanoiset muslimit hämilleen ja pohtimaan sitä, miten he voisivat itse tarjota perusteluja omaan uskontoonsa ja elämäntapaansa länsimaissa, joissa muslimin täytyy toisinaan perustella ulkopuolisille vakaumustansa ja valintaansa olla muslimi. Islamin opillista keskustelua voisikin kuvata sanalla kaaos, jossa vallallaan ovat hatara oppineisuus, poliittiset iskulauseet ja jopa ideologinen kansankiihotus. Asiaa ei helpota yhdyskuntien kielitaidottomat ja länsimaiseen kulttuuriin perehtymättömät oppineet, jotka vaikuttivat esimerkiksi suomalaisissa moskeijoissa erityisesti 1990–2000 lukujen taitteessa.²³⁹

Juuri vanhempien muslimisukupolvien dominoiva, perinteinen oppineisto on sivuuttanut nuorten ongelmat, joita heille aiheuttavat liberaalin lännen ja individualismin suhde islamiin ja siitä aiheutuneet normatiiviset ongelmat. Tämän vuoksi nuoret muslimit ovat ryhtyneet hakemaan askarruttaviin uskonkysymyksiinsä vastauksia radikaaleilta ja ”katu-uskottavilta” ja vaikutusvaltaisilta muslimeilta.²⁴⁰

²³⁶ Malkki & Saarinen 2019, 114–115.

²³⁷ Malkki & Saarinen 2019, 114.

²³⁸ Malkki & Saarinen 2019, 114–115.

²³⁹ Juntunen, Creutz-Sundblom & Saarinen 2016, 16–18.

²⁴⁰ Juntunen, Creutz-Sundblom & Saarinen 2016, 18.

Useimmiten vierastaistelijan nuori ikä ja uskonnon henkilökohtainen merkitys saattaa luoda yksilölle oletuksia siitä, että islam oikeuttaa väkivaltaisuuksia, joka kasvattaa alttiutta radikalisoitumiselle. Etenkin islamiin kääntyneiden naisten kohdalla radikalisoituminen on usein tapahtunut pinnallisen tiedon, esimerkiksi aviomieheltä saatujen tietojen kautta tai he ovat saattaneet saada muita muslimeita enemmän vaikutteita väkivaltaisista uskonnontulkinnoista.²⁴¹

Tilastojen mukaan naisten suurin syy islamiin kääntymiseen on eurooppalaisten naisten avioituminen muslimimiesten kanssa. Ongelmana on, että kääntymällä saattaa olla vain pintapuolinen ymmärrys islamista tai he ovat saattaneet altistua tai saada kyseenalaisia vaikutteita aviomieheltään tai niiltä muslimeilta, joiden tulkinta islamista on väkivaltainen.²⁴²

Pearsonin ja Winterbothamin tutkimuksen mukaan yhteiskunnallisen ulossulkemisen ja ulkopuolisuuden tunteen seurauksena naiset tarrautuivat uskontoon tiukemmin, eli naiset ryhtyivät hakemaan merkityksellisyyden tunnetta uskonnosta, joka saattoi selittää kasvanutta kiinnostusta omaa uskontoa kohtaan tai uskonnollista heräämistä. Lähtöpäätöksen takana saattoi myös olla ajatuksia itsensä puhtaaksi pesemisestä ”entisestä *haram*²⁴³ -elämästä”.²⁴⁴

6.4. Umma uhattuna

Eräs merkittävimmistä radikalisoitumiselle altistavista tekijöistä oli yksilön neofundamentalistinen suhtautumistapa omaan uskoon. Sen piirteitä olivat identifioituminen globaaliksi muslimiksi ja ajatus muslimiyhteisöstä yhtenäisenä ja transnationaalina yhteisönä ja tapa käsittää islam ja umma vainon kohteiksi. Neofundamentalistisesta ajattelusta olivat peräisin myös naisten tunteet velvollisuudesta auttaa ja puolustaa Syyrian ja Irakin sorrettuja muslimeja väkivalloin tai kohdistamalla väkivaltaa länsimaihin. Neofundamentalistisen ajattelun vaikutukset näkyivät etenkin suomalaisten vierastaistelijoiden motiiveissa matkustaa Isisin kontrolloimille alueille. Konfliktien ja väkivaltaisuuksien ilmetessä ja uutisointia seurattaessa naiset tunsivat turhautumista, surua ja vihaa ja kokivat, ettei kansainvälinen yhteisö puutu näihin vääryyksiin esimerkiksi Syyrian sodassa. Sodat ja muut Syyrian ja Irakin alueiden konfliktit nähtiin usein eskatologisesti hyvän ja pahan välisenä taisteluna.²⁴⁵

²⁴¹ Robinsmith 2018, 17–18.

²⁴² Robinsmith 2018, 18.

²⁴³ Arabiankielinen sana *haram* tarkoittaa kiellettyä tai moitittavaa. Käsitettä käytetään luokittelemaan ihmisen tekoja ja toimintaa. Islamissa *haram* -tekoja ovat muun muassa alkoholin käyttö tai koronkiskonta. Ks. Sardar 2007, 100–102, 138.

²⁴⁴ Peresin 2015, 2; Pearson & Winterbotham 2017, 8–12, 20–21.

²⁴⁵ Saltman & Smith 2015, 9–10; Peresin 2015, 24; Juntunen, Creutz-Sundblom & Saarinen 2016, 36, 58.

Tutkimukseemme osallistuneet henkilöt jakavat näkemyksen maailmasta, jossa muslimiyhteisöt näyttäytyvät ulkoisten uhkien hajaannuttamina. He katsovat hajaannuksen perimmäiseksi syyksi sen, että ”länsi ja läntiset hallitukset” harjoittavat tietoista hajota ja hallitse-politiikkaa suhteessa islamiin ja muslimeihin. Tästä asetelmasta kumpuaa tutkimukseen osallistuneiden tarve pyrkiä voimaannuttamaan ummaa sekä suojelemaan muslimeja, olivatpa he lähiympäristössä tai kaukaisilla konfliktikentillä. Tämä käsitys on perustana pohdiskelulle, onko Syyrian konflikti areena, jossa umman hyväksi voi toimia.²⁴⁶

Konfliktista aiheutuvia tunnepurkauksia luonnehdittiin aineistossani käsitteellä ”poliittinen turhautuminen”²⁴⁷, joka oli merkittävä syy länsimaalaisten naisten mobilisaatiossa. Kokemus vainosta ja siitä, että omaan sisäryhmään kohdistetaan epäoikeudenmukaista kohtelua, sai naiset ajattelemaan että konfliktialueiden tilanne pitää tuoda laajempaan tietoisuuteen tai pysäyttää kostolla ja äärimmäisellä väkivallalla. Etenkin al-Qaida ja Isis rakensivat ja hyödynsivät kärsimyksen narratiivia värvätessään muslimeja mukaan toimintaansa. Isis levitti sivustoilla hyvin tunnelautunutta materiaalia loukkaantuneista tai pommituksissa menehtyneistä lapsista käyttäen me ja muut -retoriikkaa ja yrittäen näin luoda polarisaatiota ihmisryhmien välille korostamalla, ettei länsi välitä Syyrian tilanteesta.²⁴⁸

Vierastaistelijaksi lähtemiseen on kannustanut monien jihadististen liikkeiden käyttämä narratiivi, jonka mukaan islamilainen uskonyhteisö on vakavan hyökkäyksen kohteena, viattomat muslimit kärsivät eri konfliktialueilla ja jokaisen muslimin henkilökohtainen velvollisuus on auttaa ja puolustaa uskonveljiään ja -sisariaan taistelussa vihollista vastaan. Tämä narratiivi on osaltaan vetänyt vierastaistelijoita jihadistiryhmien riveihin eri konfliktialueille ulottuen Länsi-Afrikasta Kaakkois-Aasiaan viimeisten 40 vuoden aikana. Sunnalaisten muslimien yliedustus ilmiössä on lisääntynyt entisestään 2010-luvulla, kun Syyrian ja Irakin konflikti on saanut aikaan yhden historian suurimmista ja laajimmista vierastaistelijoiden mobilisaatioista.²⁴⁹

Sosiaalisessa mediassa viraalisti²⁵⁰ levinnyt väkivaltakuvasto konfliktikentältä vahvisti naisten poliittista turhautumista ja tunnetta vainosta: verkossa ja sosiaalisen median yhteisöpalveluissa jaettu materiaali sisälsi kuvastoa, jossa esimerkiksi naiset ja lapset ovat haavoittuneet vakavasti länsimaiden Syyriassa suorittamista ohjusiskuista. Kuvissa osoitettiin suoraan syylliseksi kärsimykseen muun muassa Assadin joukkoja tai geneerisesti ”länttä”. Joissain tapauksissa turhautuneet naiset saattoivat ympäröidä itsensä Isisin propagandalla,

²⁴⁶ Juntunen, Creutz-Sundblom & Saarinen 2016, 36.

²⁴⁷ Poliittisessa turhautumisessa yksilö kokee olevansa uhattuna länsimaiden kohdistamissa poliittisissa päätöksissä ja menettelytapojen edustamaansa ryhmään tai yhteisöön kotimaassaan tai ulkomailla. Poliittiset toimet voivat kohdistua myös kotimaan sisäiseen turvallisuuteen esimerkiksi radikalisoitumisen ja terrorismin vastaisina toimina, jolloin muslimiväestö kokee tulleen syrjityksi uskontonsa, kulttuurinsa tai etnisyytensä vuoksi. Poliittiseen turhautumiseen liittyy usein myös kokemus yhteydestä muihin kaukaisiin muslimiyhteisöihin, jonka vuoksi länsimaita saatetaan syyttää viattomien kärsimyksestä konfliktitilanteissa. Ks. Robinsmith 2018, 15–16.

²⁴⁸ Juntunen, Creutz-Sundblom & Saarinen 2016, 36, 58; Robinsmith 2018, 15–16.

²⁴⁹ Malkki & Saarinen 2019, 94.

²⁵⁰ Suomenkielinen sana ”viraali” tulee englannin kielen sanasta *viral*. Alun perin sanalla viitattiin lääketieteessä ja biologiassa virusperäisiin tartuntatauteihin, mutta nykyään sillä voidaan viitata internetissä tapahtuvaan viestintään, jossa viestit, kuvat ja videoklipit leviävät nopeasti käyttäjältä toiselle viruksen tavoin. Esimerkiksi paljon katselukertoja saanutta videoklippia voidaan luonnehtia ”viraalihiliksi”. Ks. Cambridge English Dictionary (s.a.).

joka sementoi heidän yksipuolisia ja vaihtoehtoisia näkemyksiään ja maailmankuvaansa, jossa muslimeja kollektiivisesti vainotaan ja on vainottu läpi historian. Polarisoitunut ajattelu ruokki helposti itseään ja näkyi äärijärjestön propagandassa, jossa tosiuskovia muslimeja kuvattiin sankarillisina taistelijoina, jotka taistelivat ”pahoja, ei-uskovia vastaan”.²⁵¹

Dualistinen maailmankuva ja kutsu taistoon pahaa vastaan jumalalliseen syyhyn vedoten on ollut historiallisesti hyvin tyypillistä retoriikkaa jihadistisille järjestöille. Isis pyrki retoriikallaan epäinhimillistämään vastapuolen ja oikeuttamaan näin käyttämänsä väkivallan. Tämä narratiivi oli tuttu etenkin Syyrian sodan alkuvaiheissa, kun moni länsimaalainen matkusti Syyriaan humanitäärisen avun nimissä. Sodan uhreihin kohdistuva empatia yhdistettynä uskomukseen länsivaltojen syyllisyydestä konfliktiin, oli vaikutukseltaan merkittävä tekijä, kun tytöt ja naiset tekevät päätöstä matkustaa konfliktialueille.²⁵²

Puheenvuorot, joiden mukaan länsimaiden toimet ovat aiheuttaneet kaiken muslimien kokeman kärsimyksen maailmanlaajuisesti, ovat voimakas yllyke radikalisoitumisprosessissa. Myös terrorisminvastaiset toimenpiteet ovat koettu yksilö- ja yhteisötasolla toiseksi tärkeäksi katalysaattoriksi radikalisoitumisessa. Kokonaiset yhteisöt ovat saattaneet tuntea olonsa uhatuksi terrorismin vastaisten toimien vuoksi ja yhteisöissä saatetaan tuntea, että heitä on syrjitty epäoikeudenmukaisesti perustuen heidän uskontoonsa, kulttuuriinsa ja etniseen alkuperäänsä. Surullisen kuuluisa ”terrorismin vastainen sota” on saatettu kokea islamin vastaisena sotana, joka lisää yksilön sisäistä jännitettä, jos yksilöllä on kaksoisidentiteetti, jossa vastakkain ovat muslimin identiteetti ja länsimaalainen identiteetti.²⁵³

Juntunen, Creutz-Sundblom ja Saarinen mukaan liikkuvuutta Isisin alueille lisääntyi Syyrian konfliktin sektarianisoituessa²⁵⁴, eli tilanteessa, jossa Syyrian konflikti alkoi näyttäytymään muslimille sunnien ja šiiojen välisenä kiistana. Sektarianisoitumisen käänne tapahtui keväällä 2013 kun konfliktiin sekaantuivat šiialaiset toimijat, kuten *Hizbollah* sekä Iran tarkoituksenaan tukea Assadia. Assad pyrki tukijoineen lisäämään islamin suuntausten välistä vastakkainasettelua usuttamalla puolisoitilallisia šiiajoukkoja sunnimuslimien kimppuun. Lopuksi myös sunnalainen Isis osallistui šiiojen ja sunnien väliseen kiistaan, joka vahvisti konfliktin ideologista ja uskonnollista merkitystä. Konflikti näyttäytyi sunnimuslimille, joita Isis ja sen kannattajat edustavat, islamin suuntausten välisenä sotana tai sotana vääräuskoisiksi miellettyjä šiioja vastaan, joita puolestaan Assad liittolaisineen edusti.²⁵⁵

²⁵¹ Saltman & Smith 2015, 11; Juntunen & Creutz-Sundblom 2016, 38–40; Malkki & Saarinen 2019, 94.

²⁵² Saltman & Smith 2015, 12–13.

²⁵³ Robinsmith 2018, 16.

²⁵⁴ Sektarianisuus on uskontoon, etnisyyteen tai identiteettiin pohjautuvaa syrjintää, ennakkoluuloisuutta ja vihaa, joka aiheuttaa ryhmän sisäisiä jakolinjoja. Islamin kontekstissa sektarianisuus tarkoittaa useimmiten sunnien ja šiiojen vastakkainasettelua. Ks. Tobin 2018, 2.

²⁵⁵ Juntunen, Creutz-Sundblom & Saarinen 2016, 32.

6.5. *Isisin propaganda*

Isisin propaganda oli yksi radikalisoitumisprosesseja katalysoiva ja tukeva tekijä ja se on muodostunut merkittäväksi vetovoimatekijäksi Isisin kontrolloimille alueille. Propagandan synnyttämät mielikuvat motivoivat naisia matkustamaan Syyriaan ja Irakiin. On kuitenkin mahdotonta sanoa, onko kukaan naisista radikalisoitunut puhtaasti sosiaalisen median ja verkkosisällön vuoksi. Maissa, joissa jihadistinen liikehdintä on tilastollisesti suurinta, internet on vain yksi mobilisaation keino.²⁵⁶

Shapiro ja Maras luonnehtivat osuvasti, että internet on nykyajan vastine entisaikojen radikaalimoskeijoille viitaten sen ristiriitaisiin, islamia koskevaan verkkokeskusteluun ja propagandaan..²⁵⁷ Isis hyödynsi tehokkaasti ja taitavasti teknologian mahdollisuuksia propagandansa levittämisessä. Sosiaalisen median kanavat mahdollistivat äärijärjestölle halvan ja äärimmäisen tehokkaan, viraalisen, viestimisen. Propaganda oli ilmeeltään huoliteltua ja visuaalisesti näyttävää ja se on onnistunut puhuttelemaan etenkin länsimaissa asuvia muslimeja. Isisin propaganda oli sekoitus äärimmäistä väkivaltaa, millenarismia, utopistisia visioita, jonka avulla internetissä sijaitsevaa yleisöä radikalisoitiin väkivaltaiseen ekstremismiin.²⁵⁸ Ylivoimaisen kilpailuvaltin äärijärjestö sai myös verkon yhteisöpalvelujen parissa kasvaneelta sukupolvelta, joka muodosti Isisin propagandalle valmiin yleisön. Äärijärjestön värvääjät levittivät propagandaansa verkon yhteisöpalveluissa tuhansien tukijoidensa avulla. Isisin propagandan levittäminen oli systemaattista, synkronoitua ja ammattimaista ja siinä hyödynnettiin verkon ilmaisia editointiohjelmia ja julkaisutekniikoita. Visuaalinen kuvasto puhutteli etenkin länsimaalaisia teini-ikäisiä ja nuoria. Monenlaisten verkkoalustojen hyödyntäminen mahdollisti Isisille anonyymiyden, fyysisen suojan väkivallalta ja pienten potentiaalisten kohderyhmien tavoittamisen hakujen ja algoritmien avulla.²⁵⁹

Syyrian kansannousun kärjistyessä sisällissodaksi, yleisö pystyi seuraamaan tilannetta lähes reaaliaikaisesti Facebookin, Twitterin ja YouTubeen avulla sovellusten lähettäessä videoklippejä, kuvia ja viestejä konfliktialueilta. Isis hyödynsi tilannetta ja onnistui ujuttamaan propagandaansa konfliktikentältä saapuvan informaatiotulvan sekaan. Isis levitti propagandaansa niin laajalti, että kenen tahansa oli mahdollista nähdä ja jakaa sitä, tosin kuin sitä edeltäneet jihadistiset liikkeet, jotka olivat käyneet keskusteluja suljetuissa ryhmissä tai

²⁵⁶ Juntunen, Creutz-Sundblom, Saarinen 2016, 51–52.

²⁵⁷ Shapiro & Maras 2019, 91.

²⁵⁸ Berger 2018, 140–142.

²⁵⁹ Juntunen, Creutz-Sundblom, Saarinen 2016, 51–52.

kasvotusten. Isisin muista äärijärjestöistä erottaakin sen sukupolvelle tyypillinen tapa jakaa ja kierrättää videoita ja muita viraaleja julkaisuja sosiaalisessa mediassa.²⁶⁰

Käyttäjämäärien räjähdysmäisen kasvun myötä erilaiset sosiaalisen median sovellukset tarjosivat globaalille yleisölle lähes reaaliaikaisen mahdollisuuden seurata Syyrian kansannousun kehittymistä sisällissodaksi. Facebook, Twitter ja YouTube välittivät kuvavirtaa Syyrian hallinnon harjoittamasta, äärimmäisen raa'asta väkivallasta. Syyriassa rakentuvan jihadistisen liikehdinnän kuvamateriaali ja propaganda nivoutuivat osaksi tätä videoklippien virtaa. Toisin kuin Isisiä edeltävien jihadistisukupolvien kohdalla konfliktialueiden kuvamateriaali ja jihadistinen propaganda välitettiin avoimille kaikkien saatavilla oleville sivustoille.²⁶¹

Arvellaan, että propaganda vahvisti ja tuki radikalisoitumisprosesseja ja katalysoi mobilisoitumista konfliktialueille.²⁶²

Saltmanin ja Smithin tutkimuksessa oli paljon havainnollistavia kuvia siitä millaista naisten jakama propaganda oli. Julkaisuissa oli kuvia Isisin kontrolloimilta alueilta, joissa naiset poseerasivat vierekkäin ja täysin hunnutettuina ja ylistivät kuvateksteissä sisaruutta ja yhteisöllisyyttä, jota he olivat saaneet kokea Isisin kontrolloimilla alueilla. Joissakin kuvissa he seisoivat kalliiden urheiluautojen edessä käsissään automaattiasemat ja Isisin mustat liput. Naiset ovat kuvien lisäksi kirjoitelleet ahkerasti Twitteriin, jossa he ovat julistaneet kostoa vääräuskoisille, ylistäneet kalifaatin erinomaisuutta ja iloinneet aviomiehensä marttyyrikuolemista.²⁶³

On kuitenkin korostettava, että propaganda oli vain yksi radikalisoimisen ja mobilisoitumisen keinoista ja propagandan merkitystä radikalisoitumisprosessissa on usein yliarvioitu. Propagandan lisäksi Isis värväsi verkossa systemaattisesti sen ideologiaan jo valmiiksi myönteisesti suhtautuvia naisia muun muassa lähestymällä heitä yksityisviestein ja luomalla sosiaaliseen median alustoille avoimia yhteisöjä jo radikalisoituneiden henkilöiden lähipiireille. Kun Isis oli radikalisoinut ryhmää tarpeeksi, ryhmän jäseniä rohkaistiin hakeutumaan mukaan äärijärjestön toimintaan ja matkustamaan Isisin kontrolloimille alueille. Tämän tyyppisessä vaikuttamisessa naisia rohkaistiin korostamalla millaista jihadia naiset voisivat suorittaa.²⁶⁴

Isisistä ja sen propagandakoneisto erosi sen edeltäjistä sen lukuisten kannattajien ja agitaattorien vuoksi. Agitaattorit, joita kutsuttiin myös ”huutosakinjohtajiksi” eivät olleet järjestön suoranaisia jäseniä, mutta kannattivat äänekkäästi Isisin ideologiaa verkossa

²⁶⁰ Juntunen, Creutz-Sundblom, Saarinen 2016, 51, 30; Malkki & Saarinen 2019, 60.

²⁶¹ Juntunen, Creutz-Sundblom, Saarinen 2016, 51.

²⁶² Malkki & Saarinen 2019, 60–61.

²⁶³ Saltman & Smith 2015; 1, 15, 25

²⁶⁴ Juntunen, Creutz-Sundblom & Saarinen 2016, 51–52.

jakamalla ja välittämällä sosiaalisessa mediassa seuraajajoukoilleen tietoa Isisin miehittämien alueiden tapahtumista väittäen toimivansa nopeammin ja objektiivisemmin kuin ”väärauskoisten” hallussa olevat mediat. Verkossa jaetun materiaalin kautta seuraajille välittyy tietoa Isisin uskonnollisista auktoriteeteista ja radikaaleista saarnaajista, kuten Anwar al-Awlakista ja Musa Cerantoniosta muista jihadin ”rocktähdistä”.²⁶⁵

Heti kalifaatin julistamisen jälkeen Isis ryhtyi kehittämään strategiaansa, jossa naiset otettaisiin huomioon propagandassa ja saataisiin mukaan äärijärjestön toimintaan, koska valtion asema, alueet ja jatkuvuus olivat kiinni osaavasta työvoimasta ja siitä, että jihadistinen aate jatkuisi uusien sukupolvien muodossa. Isis on keskittynyt naisiin muun muassa julkaisemalla vain naisille suunnattuja manifesteja ja omistamalla verkkolehti Dabiqista osioita Islamilaisen valtion siskoille sekä antamalla naisille mahdollisuuden värvätä uusia jäseniä sosiaalisen median kautta. Isis on lähettänyt naisille ja muulle maailmalle strategisia viestejä toimillaan, joilla he korostavat omistautumistaan naisille. Esimerkiksi vuonna 2015 Isis piti panttivankinaan jordanialaista Moaz al-Kasasbehia. Vastineeksi Kasasbehin vapauttamisesta Isis vaati saada vapautettavaksi heidän sisarensa, irakilaisen Sajida al-Rishawin, joka oli tuomittu vankeuteen vuonna 2005 epäonnistuneesta itsemurhaiskusta. Vaatiessaan Rishawin vapauttamista, muiden avainasemassa olevien ja vangittujen jihadistien sijaan, Isis viesti vaalivansa ja arvostavansa naisiaan. Todellisuudessa naisten arki Syyriassa ja Irakissa on poikennut suuresti niistä utopistisista mielikuvista, joita äärijärjestö on maalaillut propagandajulkaisuissaan.²⁶⁶

²⁶⁵ Juntunen, Creutz-Sundblom & Saarinen 2016, 30.

²⁶⁶ Saltman & Smith 2015, 17–18.

7. Sosioekonomisen aseman korrelaatio radikalisoitumiseen

7.1. Bergerin hypoteesin yhteensopivuus länsimaalaisten vierastaistelijoiden taustoihin suhteutettuna

Aineistoni analyysiin perustuen rakenteelliset syyt, kuten vähävaraisuus, alhainen koulutus tai työttömyys, eivät näyttäneet vaikuttavan merkittävästi länsimaalaisten naisten radikalisoitumiseen ja heidän päätöksiinsä matkustaa Syyriaan ja Irakiin.

Tyypillisesti naisten sukujuuret olivat Lähi-idässä ja he olivat toisen tai kolmannen polven maahanmuuttajia. He olivat kasvaneet vakaisissa ja keskiluokkaisissa perheissä ja heillä oli ollut mahdollisuuksia kouluttautua pitkälle. Naiset olivat kasvaneet maltillisesti uskonnollisissa ja ei-radikalisoituneissa perheissä, joka antoi hyvät edellytykset oman elämän rakentamiselle. Suurin osa naisista oli nuoria, kotimaansa kansalaisia ja useimmat heistä olivat työllistettyjä ja toisen asteen koulutuksen saaneita.²⁶⁷

Peresinin mukaan huomattava osa naispuolisista vierastaistelijoista on ollut lähtiessään korkeasti koulutettuja, joka on antanut heille autonomiaa ja vapauden tehdä itse omaa elämäänsä koskevat ratkaisut.²⁶⁸ Robinsmith on viitannut tutkimuksessaan Jacquesin ja Taylorin (2013) tekemään tutkimukseen, jonka mukaan naisilla oli useimmiten miehiä korkeampi koulutustaso ja heillä oli vähemmän kontakteja aktivisteihin ja äärijärjestöihin ennen radikalisoitumistaan. 53 prosenttia tutkimuksen naisista oli töissä tai opiskelemassa täyspäiväisesti saadessaan ensikontaktinsa äärijärjestöön.²⁶⁹

Naispuolisilla vierastaistelijoilla oli miehiä harvemmin rikostaustaa.²⁷⁰ Myös vuonna 2018 julkaistussa väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsauksessa 1/2018 mainitaan, että muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta Suomesta lähteneillä naispuolisilla vierastaistelijoilla ei ole ollut aiempaa rikostaustaa.²⁷¹ Tutkijat kuitenkin arvelevat, että naisten aiemman rikostaustan puute saattaa johtua naisten haluttomuudesta kertoa aiemmista rikoksistaan heidän jäädessään kiinni toimimisesta äärijärjestössä. Sama ilmiö on havaittu myös suomalaisten vierastaistelijoiden keskuudessa.²⁷²

²⁶⁷ Peresin 2015, 22; Robinsmith 2018, 10–12.

²⁶⁸ Peresin 2015, 22.

²⁶⁹ Robinsmith 2018, 10–11.

²⁷⁰ Robinsmith 2018, 11.

²⁷¹ Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus 1/2018, 17, 28.

²⁷² Robinsmith 2018, 10–11; Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus 1/2018, 28.

7.2. Bergerin hypoteesin yhteensopivuus suomalaisten vierastaistelijoiden taustoihin suhteutettuna

Juntusen, Creutz-Sundblomin ja Saarisen kansainvälistä liikkuvuutta koskevan tutkimuksen mukaan Irakiin ja Syyriaan matkustaneet suomalaiset olivat pääosin tavallisia yhteiskunnan jäseniä ilman poikkeavia taustoja.²⁷³ Juntusen, Creutz-Sundblomin ja Saarisen mukaan suomalaiset vierastaistelijat osoittivat muun muassa suurta aktiivisuutta opinnoissa, työelämässä ja islamilaisissa järjestöissä. Juntusen, Creutz-Sundblomin ja Saarisen tutkimuksen otokseen sisältyi muutamia yksilöitä, joilla oli ollut ongelmallisia ihmis- ja perhesuhteita, väkivaltaisuutta ja päihdeongelmia sekä yksinäisyyttä, mutta Juntunen, Creutz-Sundblom ja Saarinen näkivät nämä syyt pikemminkin lähtöä vauhdittaviksi tekijöiksi, eivätkä niinkään varsinaisiksi syiksi lähtöön.²⁷⁴

Malkin ja Saarisen sekä väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsauksen esittämät näkemykset radikalisoitumisen suhteesta sosioekonomiseen asemaan poikkesivat suuresti muista lähteistäni. Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsauksessa 1/2018 arveltiin, että väkivaltaiseen ekstremismiin radikalisoituminen on saattanut johtua syrjäytymisestä ja tietoisesta eristäytymisestä ja integroimattomuudesta yhteiskuntaan, koska jihadistiseen ideologiaan kuuluu suvaitsemattomuus länsimaista elämäntapaa ja demokraattista oikeusvaltiota kohtaan. Tämä ilmenee yhteiskunnan toiminnan ulkopuolelle jättäytymisenä ja esimerkiksi naisten ja lasten toiminnan rajoittamisena koskien muun muassa koulunkäyntiä ja muiden yhteiskunnan tarjoamien palvelujen käytön rajoituksina. Uskonnolla perustellut rajoitukset voivat aiheuttaa laajempaa taantumusta muslimiyhteisöissä, jolloin kokonaisten yhteisöjen yhteiskunnallinen osallisuus ja integraatio saattaa heiketä.²⁷⁵

Malkki ja Saarinen arvelevat varoen, että suomalaisten vierastaistelijoiden sosioekonominen asema on ollut keskivertoa alhaisempi viitaten tämänhetkisiin tietoihin, joita Suomesta Syyriaan ja Irakiin matkustaneista on saatu. Malkki ja Saarinen perustelevat arviotaan myös jihadismia tutkineen Thomas Hegghammerin (2010, 2013) tutkimuksilla ja Helsingin kaupungin vuonna 2018 teettämällä tutkimuksella ulkomaalaistaustaisten kotoutumisesta Suomeen. Hegghammerin tekemän tutkimuksen mukaan suurin osa niistä jihadistisessa toiminnassa mukana olleista eurooppalaisista on taloudellisesti heikommassa asemassa. Hegghammer perustelee väittämänsä aikaisemmillä tutkimuksilla, joiden mukaan

²⁷³ Juntunen, Creutz-Sundblom & Saarinen 2016, 37.

²⁷⁴ Juntunen, Creutz-Sundblom & Saarinen 2016, 37, 57.

²⁷⁵ Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus 1/2018, 23.

eurooppalaiset jihadistit ovat vähemmän koulutettuja ja työllistettyjä kuin heidän asuinmaidensa keskivertokansalaiset.²⁷⁶

Tutkimusta suomalaisten jihadistien sosioekonomisesta ei ole aikaisemmin tehty, mutta Malkki ja Saarinen viittaavat tutkimuksessaan Helsingin kaupungin teettämään *Ulkomaalaistaustaisten kotoutuminen Helsingissä vuonna 2016. Työllisyys, tulos ja asuminen* -tutkimukseen, jossa todettiin, että erityisesti toisen polven maahanmuuttajilla, joista suurin osa on vielä lapsia ja nuoria, on ollut ongelmia koulunkäynnin, koulutuksen ja työllistymisen suhteen. Malkki ja Saarinen korostavat, että vierastaistelijaksi lähtemisen ja sosioekonomisten tekijöiden välinen yhteys tarvitsisi kuitenkin lisätutkimusta, koska ei ole olemassa varmaa tietoa niiden välisestä syy-seuraussuhteesta. Malkki ja Saarinen muistuttavat myös, että vierastaistelijaksi lähteminen tai muuhun jihadistiseen toimintaan osallistuminen on erittäin harvinaista kaikissa sosioekonomisissa ryhmissä.²⁷⁷

Malkin ja Saarisen arvioiden todenmukaisuutta on haastavaa arvioida sukupuolen näkökulmasta, koska väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus 1/2018 ja Malkin ja Saarisen tutkimus ovat keskittyneet tutkimaan jihadisteja ja maahanmuuttajia yhtenä ryhmänä, eikä tutkimuksissa ole tehty erittelyjä sukupuolen mukaan. Toisin sanoen, jos tutkimuksissa olisi keskitytty ainoastaan suomalaisten naisten jihadistiseen toimintaan, alustavat tutkimustulokset saattaisivat olla erilaisia esimerkiksi tarkasteltaessa sosioekonomisen aseman yhteyttä radikalisoitumiseen.²⁷⁸

7.3. Pohdintaa

Stereotypiat kouluttamattomista, työttömistä ja rikollisista naisista ääriliikkeiden toiminnassa eivät siis pidä täysin paikkaansa tarkasteltaessa erityisesti länsimaalaisia naisia. Aineistoni analyysin perusteella taloudelliset vaikeudet eivät kuitenkaan näytä muodostavan suurta riskiä yksilön radikalisoitumiselle. Peresinin mukaan Isisin lupaamat lapsilisät jokaisesta alueella syntyneestä lapsesta ovat voineet toimia kannustimena naisille. Todennäköisesti naiset tavoittelivat Isisin avulla taloudellista varmuutta. Valinnallaan he ovat tavoitelleet huoletonta elämää ilman taloushuolia.²⁷⁹

Bergerin hypoteesia tukevia havaintoja tehtiin jo 2000-luvun alussa tehdyissä tutkimuksissa. Silberin ja Bhattin (2007) New Yorkin poliisille ja tiedusteluosastolle (NYPD) tekemässä tutkimuksessa havaittiin, että moni syyskuun 11. päivän iskuihin osallistuneista

²⁷⁶ Malkki & Saarinen 2019, 116.

²⁷⁷ Malkki & Saarinen 2019, 116.

²⁷⁸ Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus 1/2018, 23; Malkki & Saarinen 2019, 115–116.

²⁷⁹ Peresin 2015, 22–23.

terroristeista oli peräisin maltillisista, vakaista keskiluokkaisista perheistä. Monella heistä oli taustaa Lähi-idässä ja he olivat opiskelijoita, joiden poliittiset, uskonnolliset ja perheelliset taustat eivät olleet merkillepantavia. Radikalisoitumista ei voi siis selittää sosioekonomisesti heikolla asemalla.²⁸⁰ Samanlaisia tuloksia ovat saaneet myös Benard & Rabasa (2014) ja Sageman (2004).

On hyvinkin mahdollista, että englanninkielisen aineiston analyysin tulokset eivät olisi näin yhdenmukaisia, mikäli tutkimusasetelmani olisi ollut erilainen. Analyysin tulokset olisivat voineet poiketa, jos tutkimuksen kontekstin olisivat muodostaneet yksittäisten valtioiden kansalaiset tai etniset vähemmistöt. Tulokset olisivat voineet poiketa myös tilanteessa, jossa aineistoni olisi ulottunut koskemaan kaikkia Isisin toimintaan osallistuneita naisia. Suurin osa Syyriaan ja Irakiin matkustaneista naisista oli kotoisin Aasiasta, kuten Keski-Aasian entisistä neuvostotasavalloista ja Kaukasiasta, joissa valtiot ovat köyhiä.²⁸¹

Jotta saatu tulos voitaisiin mahdollisesti yleistää kaikista maanosista Isisiin liittyneisiin naisiin, tulisi tutkia radikalisoitumisesta länsimaiden ulkopuolella alemman elintason maissa. Esimerkiksi Badranin tutkimus antaa viitteitä, että köyhyys, alhainen koulutus, syrjäytyminen ja syrjäseuduilla asuminen voisi aiheuttaa naisten radikalisoitumista maissa, joissa yli 50 prosenttia väestöstä on muslimeja. Ratkaisuksi näihin ongelmiin Badran ehdottaakin tyttöjen koulutuksen tukemista ja naisten työskentelymahdollisuuksien lisäämistä.²⁸² Yhteinen piirre Badranin tutkimuksessa ja aineistossani oli naisten tunne epäoikeudenmukaisuudesta, jonka myös Badran havaitsi naisia radikalisoivaksi tekijäksi.²⁸³

²⁸⁰ Robinsmith 2018, 10–12.

²⁸¹ Dodwell & Milton 2018, 20.

²⁸² Badran 2006, 7–9.

²⁸³ Badran 2006, 7–9.

8. Yhteenveto ja johtopäätökset

8.1. Yhteenveto

Tässä tutkimuksessa olen tutkinut naisten radikalisoitumista väkivaltaiseen ekstremismiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla. Aineistoni koostui seitsemästä aihetta koskevasta tieteellisestä tutkimuksesta. Analyysissäni ilmeni lähes 10 erilaista motiivia ja osatekijää siihen miksi naiset ovat matkustaneet Syyriaan ja Irakiin 2010-luvulla. Naisten motiivit Isisin alueille matkustamiseen olivat pääosin poliittisia, ideologisia ja uskonnollisia tai henkilökohtaisia ja sosiaalisia. Naisten motiivit väkivaltaisen ekstremismin harjoittamiseen olivat yhtä poliittisesti ja henkilökohtaisesti motivoituneita kuin miehilläkin. Merkittäväksi tekijäksi vierastaistelijamobilisaatiossa osoittautui myös Isisin taidokas ja systemaattinen propaganda, jota äärijärjestö levitti verkossa esimerkiksi sosiaalisen median alustoilla.

Naisten lähtöpäätösten taustalla on ollut vahva sisäinen motivaatio ja aktiivinen toimijuus, joka haastaa yhteisöjen, yhteiskunnan ja median ylläpitämiä stereotypioita Isisin toimintaan osallistuneista naisista passiivisina, harhaanjohdettuina ja miesten viettelemänä uhreina. Syyriaan ja Irakiin suuntautuneen vierastaistelijamobilisaation takana on ollut myös Isisin taitavasti kohdennettu ja verkossa levitetty propaganda, joka on onnistunut puhuttelemaan naisia erilaisine taustoineen ja tarpeineen ja muodostanut merkittävän vetovoimatekijän markkinoidessaan Isisin alueita naisille paikkana, jossa naiset voisivat elää nauttien arvostusta ja kunnioitusta.

Useat vierastaistelijat olivat olleet ennen lähtöänsä tyytymättömiä elämäänsä, jonka vuoksi he ryhtyivät etsimään lähdön avulla tuntemuksia hyväksynnästä, seikkailusta, vapaudesta, kuuluvuudesta, sisaruudesta ja romantiikasta. Naisten tyytymättömyyttä omaan elämäänsä ruokkivat identiteettiin liittyvät ongelmat. Näitä aiheuttivat henkilökohtaiset, yhteisölliset ja yhteiskunnalliset tekijät, kuten yhteisöllisyyden kaipaaminen, kahden kulttuurin välillä tasapainoilu, syrjintä, avoin rasismi ja muun muassa naisten pukeutumista ja uskonnon harjoittamista rajoittavat lait.

Naiset kokivat syrjintää ja rasismia myös omien perheidensä ja yhteisöjensä sisällä, joka aiheutti heille syviä riittämättömyyden ja häpeän tunteita. Yhteisöt ja perheet saattoivat myös rajoittaa naisten vapaata liikkuvuutta julkisissa tiloissa, joka altisti naisia Isisin propagandalle heidän vietettyään enemmän aikaa kotona ja siten älypuhelimillaan tai tietokoneella. Toistuvien epäoikeudenmukaisuuden kokemusten vuoksi naiset kokivat, että he ovat sosiaalisesti ja kulttuurillisesti kaukana ja eristyksissä ympäröivästä yhteiskunnasta. Identiteettipohdinnat, syrjintä, eristyksyyden tunne ja liikkumista koskevat rajoitukset

saattoivat ohjata naisia valitsemaan tarjolla olevien roolien sijaan ekstremistisen narratiivin. Valinnallaan naiset pyrkivät ja murtamaan sukupuoliroolit, löytämään itsensä ja vapautensa uudenlaisen minuuden avulla.

Toisinaan nuori ikä ja kehittymätön ajattelu ajoivat naisia hakemaan jännitystä äärijärjestön toiminnasta. Naiset etsivät Isisin toimintaan liittymisestä seikkailua, hauskanpitoa, korkeampaa sosiaalista statusta ja romanssia. Nuorimpia naisia äärijärjestö saattoi kiehtoa etenkin sen vuoksi, että se edusti nuorille naisille jotakin kiellettyä ja laitonta. Isisiin ja sen viehätykseen saattoi siis liittyä joissakin tapauksissa nuoruusiän kehitysvaiheeseen kuuluvaa kapinointia. Nuorimpien lähtijöiden kohdalla Isisin kontrolloimat alueet nähtiin propagandan maalaamien mielikuvien ansoista ”muslimien Disneylandina” ja vierastaistelijaksi ryhtyminen toimi ”pakona fantasiaan”.

Naisten lähtöpäätösten taustalla vaikuttivat usein myös poliittiset, ideologiset ja uskonnolliset syyt. Monissa tapauksissa uskonto oli politisoitunut yksilöiden ajatusmaailmoissa ja tunteet ovat toimineet polttoaineena. Islamilla on omat sisäiset jännitteensä, joissa erilaiset suuntaukset ja tulkinnat kilpailevat keskenään. Muun muassa neofundamentalismin ilmentymät ja šiiojen ja sunnien vihanpito ovat esimerkkejä näistä jännitteistä, jotka heijastuvat myös länsimaisten muslimien tapaan ajatella. Islamofobialla oikeutetaan myös väkivaltainen toiminta umman puolustamiseksi. Naiset kokivat poliittista turhautumista tuntiessaan, että umma ja islam uskontona olivat uhattuina ja hyökkäyksen kohteena. Poliittiseen turhautumiseen liittyi olennaisesti ajatus globaalista, rajattomasta ja yhtenäisestä muslimiyhteisöstä, johon kohdistetaan väkivaltaa. Uhkakuvia muodostivat niin islamin suuntaukset, kuten šiitit ja länsimaiden muslimimaihin kohdistamat toimet esimerkiksi terrorismin vastaisessa sodassa.

Toisaalta länsimaat nähtiin vihollisena myös silloin kun koettiin, etteivät länsimaat puutu konfliktialueilla tai muissa muslimimaissa tapahtuviin vääryyksiin. Nämä uhrinarratiivit ovat antaneet naisille syyn matkustaa Syyriaan ja Irakiin. Näitä tunteita ruokkivat muun muassa uutiset ja sosiaalisen median lähes reaaliaikainen raportointi Syyrian sodan siviiliuhreista. Naisten ajattelu oli asian suhteen hyvin mustavalkoista: heidän ajattelussaan vastakkain olivat länsimaat ja umma tai väärauskoiset vastaan uskovat muslimit, joista jälkimmäiseen he näkivät itse kuuluvansa. Syyrian konfliktia koskevaa uutisointia ja sosiaalisen median keskustelua seurattuaan moni muslimi tunsu tarvetta matkustaa alueille antaakseen muslimiveljillensä ja -siskoillensa humanitääristä apua, mutta monella oli myös toiveena ottaa osaa utopistisen islamilaisen yhteiskunnan rakentamiseen.

Naisten vierastaistelijamobilisaatiossa oli myös uskonnollisia motiiveja, kuten halu tukea tai suorittaa jihadia, tarve täyttää kuvitteellinen uskonnollinen velvollisuus ja kuolemanjälkeisen elämän turvaaminen. Naiset halusivat suorittaa ja tukea jihadia avioitumalla ja perustamalla perheen tai ottaa osaa aseellisiin taisteluihin Isisin kontrolloimilla alueilla. Matkustamista alueille kutsuttiin uskonnolliseksi velvollisuudeksi ja sen sanottiin turvaavan paikan paratiisissa kuoleman jälkeen. Useimmiten uskonnollisilla syillä perusteltu lähtö perustui hatariin tietoihin islamista ja islamin opeista. Nuorten aikuisten kohdalla ongelmalliseksi muodostui etenkin pätevän keskusteluseuran puute uskonkysymysten askarruttaessa. Moni muslimi koki, ettei islamilaisten yhdyskuntien tai yhdistysten oppineisto osannut vastata ja kohdata nuorien askarruttavia kysymyksiä liittyen uskoon ja elämään muslimina liberaaleissa länsimaissa. Vastauksien puutteessa muslimit ryhtyivät etsimään tietoa kysymyksiinsä verkosta tai maineikkailta, mutta opillisesti epäpäteviltä radikaalisaarnaajilta, jotka puhuivat moskeijoissa. Etenkin internetin tarjoamat vastaukset uskoa koskeviin kysymyksiin olivat ongelmallisia, koska sivustoilla risteilivät erilaiset, keskenään ristiriitaiset mielipiteet, heikko oppineisuus ja jopa kiihottuksellinen materiaali.

Laadultaan vaihtelevien islamista tietoa tarjoavien verkkosivujen lisäksi Isisin verkkopropaganda on ollut olennaisessa asemassa naisten radikalisoitumisessa väkivaltaiseen ekstremismiin. Isis on onnistunut tavoittamaan propagandansa avulla poikkeuksellisen hyvin molemmat sukupuolet ja erilaiset kohderyhmät. Tämä puolestaan on heijastunut suurempana naispuolisten vierastaistelijoiden määränä verrattuna aikaisempiin vierastaistelijamobilisaatioihin, jotka ovat kohdistuneet esimerkiksi Afganistaniin. Isisin propagandan menestyksekkyyttä piili sen tehokkuudessa: jihadistista verkkosisältöä oli mahdollista levittää anonyymisti, nopeasti ja helposti laajoille yleisöille ja kohderyhmille. Ilmiö ruokki itseään: kun tietty ryhmä oli radikalisoitu, ryhmän jäsenet ryhtyivät levittämään Isisin verkkosisältöä eteenpäin ja radikalisoimaan muita ryhmiä ja yksilöitä. Yksittäisten muslimien ja oppineiden heikko ja pinnallinen tieto omasta uskonnosta yhdistettynä kyseenalaiseen verkkosisältöön ja Isisin propagandaan oli naisia radikalisoiva ja Isisin alueen vetovoimaisuutta lisäävä tekijä, joka sai naisia matkustamaan konfliktialueille.

Aineistolähtöisen sisällönanalyysin ohella testasin teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla Bergerin hypoteesia rakenteellisten tekijöiden, kuten pienituloisuuden ja alhaisen koulutuksen heikosta korrelaatiosta suhteessa radikalisoitumiseen. Testasin hypoteesia samalla aineistolla kuin aineistolähtöisessä analyysissäni. Bergerin hypoteesi osoittautui ainakin osittain paikkansa pitäväksi. Analyysini perusteella rakenteelliset tekijät eivät olleet

merkittävässä roolissa naisten radikalisoitumisprosesseissa heidän ollessa länsimaalaisia ja radikalisoituneita Isisin ideologialle.

Hypoteesin testaaminen tuotti ristiriitaisia tuloksia suomalaisia tutkimuksia analysoidessa. Ensinnäkin, tutkimukset eivät tuoneet esiin tai eritelleet suomalaisten vierastaistelijoiden sukupuolta ja niistä johtuvia mahdollisia eroja vierastaistelijamobilisaatiossa Syyriaan ja Irakiin. Lisäksi suomalaisissa tutkimuksissa oli muuta aineistoa enemmän rajoitteita tutkimusten keskittyessä enemmänkin vierastaistelijoiden mobilisointiin, jihadismiin ja väkivaltaisen ekstremismin tilannearvioihin. Suomalaiset tutkimukset korostivat selvästi syrjäytymisen yhteyttä radikalisoitumiseen muuta aineistoani enemmän. Näiden seikkojen vuoksi en voi todeta Bergerin hypoteesin pitävän paikkansa suomalaisten naispuolisten vierastaistelijoiden kohdalla.

8.2. Johtopäätökset

Olen saanut tutkielmani avulla mielenkiintoista tietoa naisten radikalisoitumisprosesseista. Tutkielmani on merkittävä sen vuoksi, että se on ensimmäinen suomenkielinen tutkimus, jonka keskiössä ovat Isisin toiminnassa mukana olleet naiset.

Havaitsin aineistostani, että useita siinä esiintyneitä motiiveja ja taustatekijöitä yhdisti pohjimmiltaan epäoikeudenmukaisuuden kokemus. Kokemukset epäoikeudenmukaisuudesta ovat syntyneet erilaisissa tilanteissa, joissa naiset ovat henkilökohtaisesti tunteneet globaalien, yhteiskunnallisten, yhteisöllisten ja henkilökohtaisten syiden vuoksi turvattomuutta, surua, häpeää ja ulkopuolisuutta. Epäoikeudenmukaisuuden kokemus on muutosvoima, joka aiheuttaa naisille turhautumista ja tyytymättömyyttä omaan elämään.

Useat naisten lähtömotiiveista vaikuttavatkin juuri tyytymättömyyden ilmaisuilta ja lähtö Syyriaan ja Irakiin on saattanut vaikuttaa pikaiselta ratkaisulta, jonka avulla yksilö voisi muuttaa tai vaihtaa nopeasti, mutta kivuttomasti entisen elämänsä ongelmiseen uuteen, puhtaaseen ja jännittävään alkuun uudessa maassa. On kuitenkin täysin yksilöstä riippuvaista miten tuntemukseen suhtaudutaan ja kuinka tunnetta työtetään. Aineistoni valossa vaikuttaa siltä, että vierastaistelijaksi ryhtyneet naiset ovat niitä yksilöitä, jotka ovat päätyvät käsittelemään kivuliaita kokemuksiaan ryhtymällä aktivisteiksi.

Toinen merkittävä ja odottamatonkin tutkielmani löydös oli Isisin verkkopropagandan merkitys radikalisoitumisprosessissa ja lähtöpäätöksen tekemisessä. Isis on valjastanut erilaiset verkkoalustat propagandansa levittämiseen ja liikkeelle lasketut viestit, kuvat ja videoklipit ovat levinneet verkossa nopeasti ja laajalti saavuttaen suuren yleisön. Propaganda on vastaanotettu sen moninaisissa kohdeyleisöissä myönteisesti. Tämä on nopeuttanut

propagandistisen materiaalin leviämistä Isisin kannattajien ja agitaattorien välittäessä ja jakaessa sitä eteenpäin. Propaganda tuskin yksinään on radikalisoinut yhtäkään naisista, mutta havaintojeni perusteella sen voima perustuu kykyyn luoda mielikuvia muun muassa auvoisasta avioelämästä *mujahidinin* kanssa omassa ja ilmaisessa talossa kaukana kotimaasta. Myönteisten mielikuvien lisäksi propaganda on synnyttänyt tunteisiin vetoavia mielikuvia pienistä lapsista sodan jaloissa. Vaikuttaisikin siltä, että propagandan luomat mielikuvat, niin positiiviset kuin negatiivisetkin, ovat synnyttäneet naisissa äkkinäisen tarpeen toimia.

Havaintojeni perusteella Isisin propagandalla on yhteys etenkin tyttöjen ja nuorten naisten osallisuuteen Syyriaan ja Irakiin suuntautuneessa vierastaistelijamobilisaatiossa. Vaikka alle 20-vuotiaiden osuus vierastaistelijoista on noin viidennes, tutkijoiden mukaan silti suurin osa länsimaalaisista naisista on ollut keskimäärin vain reilu 20-vuotiaita matkustaessaan konfliktialueille. Erilaiset viestisovellukset ja sosiaalisen median yhteisöpalvelut ovat nuorille kohtaamispaikkoja, joissa he viettävät paljon vapaa-aikaansa, mutta samalla se on altistanut nuoria Isisin propagandalle. Lisäksi vanhempien toimet, joilla tyttöjen ja naisten kunniallisuutta on yritetty suojella, ovat kääntyneet itseään vastaan ja sysänneet nuoria naisia kohti Isisin propagandaa heidän viettäessä enemmän aikaansa kotona älypuhelimilla tai tietokoneilla kontrollin ulottumattomissa. Syyt, joiden vuoksi Isisin propaganda on puhutellut tyttöjä ja naisia sekä avittanut radikalisoitumisprosesseja, saattavat olla selitettävissä kehityksellisillä tekijöillä. Etenkin nuorimmilla lähtijöillä ole aina ollut taitoja suhtautua kriittisesti Isisin verkossa leviävään propagandaan, eivätkä he ole välttämättä pohtineet Isisin alueille matkustamisen seurauksia tai perillä odottavia olosuhteita.

Aineistoni osoitti, että naiset eivät ole lähteneet vierastaistelijoina alhaisemman sosioekonomisen aseman tai syrjäytymisen vuoksi, mutta sosioekonomiset tekijät ovat saattaneet toimia katalysoivina tekijöinä jouduttaen heidän lähtöään. Löydös on merkittävä siksi että sen murtaa stereotypioita esimerkiksi huono-osaisuuden yhteydestä naisten radikalisoitumisesta väkivaltaiseen ekstremismiin. Lisäksi tutkielmani on onnistunut murtamaan niitä sitkeitä stereotypioita, joissa väkivaltaiseen ekstremismiin radikalisoituneet yksilöt sijoitetaan yleensä muiden rikollisten kanssa yhteiskunnan reunamille ajatellen, että radikalisoitumista aiheuttavat samat kehityskulut kuin muussakin rikollisuudessa. Suomalaisten naisten kohdalla samanlaista johtopäätöstä ei voitu tehdä suomalaisen aineiston rajoituksien vuoksi.

Tutkimusaineistoni oli rajallinen sen käsittäessä vain seitsemän aiheesta tehtyä tutkimusta, joista osassa tutkimuksen fokus oli jossakin muussa kuin naisten vierastaistelijamobilisaatiossa. Mielestäni tutkimustuloksiani voi yleistää länsimaalaisiin

naisiin, jotka ovat kotoisin korkean elintason maista, joihin useat länsimaat lukeutuvat. Tutkimustuloksieni ulottaminen suomalaisiin naisiin on ongelmallista, koska suomalaisen aineistoni anti heihin liittyen liian vähäistä ja epätarkkaa.

Tutkielmani tulokset poikivat paljon avoimia kysymyksiä, joista olisi sopivaa tehdä täydentävää jatkotutkimusta. Etenkin suomalainen tutkimus aiheesta on vielä hyvin vähäistä. Jatkotutkimusta olisi tarpeellista tehdä esimerkiksi suomalaisista naisista, jotka ovat matkustaneet Syyriaan ja Irakiin. Tässä tapauksessa voitaisiin tutkia muun muassa heidän sosioekonomista asemaansa, demografisia tekijöitä sekä sitä kuinka hyvin kohdemaahan lähteminen vastasi naisten odotuksia. Jatkotutkimuksessa voisi myös tarkastella, miten esimerkiksi toisen ja kolmannen sukupolven muslimit Suomessa ja muualla Euroopassa sovittavat yhteen muslimi-identiteettinsä ja länsimaalaisen identiteetin ja miten heidän identiteettiä ja sen kehitystä voitaisiin tukea. Tästä tutkimuksesta saatujen tietojen valossa voisi tutkia olisiko tyttöjen ja naisten radikalisoitumista mahdollista vähentää muun muassa oppilaitoksissa tapahtuvan ennaltaehkäisevän työn avulla, jossa painotettaisiin esimerkiksi osallistumista, yhteisöllisyyttä ja medialukutaitoa. Hedelmällinen tutkimusaihe olisi myös se, kuinka Suomessa ja muualla maailmassa pystyttäisiin hillitsemään neofundamentalistista ajattelua muslimien keskuudessa.

9. Lähde- ja kirjallisuusluettelo

9.1. Lähteet

- Juntunen, Marko, Creutz-Sundblom, Karin & Saarinen, Juha (2016). Suomesta Syyrian ja Irakin konfliktikentälle suuntautuva liikkuvuus. *Valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnan julkaisusarja* 43/2016.
<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79737/Suomesta%20Syyria%20ja%20irakin%20konfliktikent%C3%A4lle%20suuntautuva%20liikkuvuus.pdf> (luettu 23.11.2019.)
- Malkki, Leena & Saarinen, Juha (2019). Jihadistinen liikehdintä Suomessa. *Sisäministeriön julkaisuja* 2019:14.
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161501/SM_14_2019_%20jihadistinen%20liikehdinta%20suomessa.pdf?sequence=1&isAllowed=y (luettu 22.11.2019.)
- Pearson, Elizabeth & Winterbotham, Emily (2017). Women, Gender and Daesh Radicalisation: A Milieu Approach
The RUSI Journal. 162(3): 1–13.
DOI: 10.1080/03071847.2017.1353251
- Peresin, Anita (2015). Fatal Attraction: Western Muslimas of Isis. *Perspectives on Terrorism*. Vol. 9, No. 3. 21–38.
- Robinsmith, Hailey (2018). Female Radicalism in Canada: Motivations and Security Challenges. *The Journal of Intelligence, Conflict and Warfare*. Vol 1. No. 1. 1–43.
DOI: 10.21810/jicw.v1i1.483
- Saltman, Erin & Smith, Melanie (2015). ‘Till Martyrdom Do Us Part’ Gender and the Isis Phenomenon. *Institute for Strategic Dialogue*. https://www.isdglobal.org/wp-content/uploads/2016/02/Till_Martyrdom_Do_Us_Part_Gender_and_the_Isis_Phenomenon.pdf (luettu 12.12.2019.)
- Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus 1/2018 (2018). *Sisäministeriön julkaisu* 13/2018.
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160777/SM_13_2018.pdf?sequence=4&isAllowed=y (luettu 23.11.2019.)

9.2. Kirjallisuus

- Alasuutari, Pertti (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino
- Alexander, Yonah, & Alexander, Dean C. (2015). *The Islamic State: Combating The Caliphate Without Borders*. Lanham: Lexington Books.
- Badran, Margot (2006). Women and Radicalization. *Dansk Institut for Internationale Studier*. DIIS Working Paper no 2006/5.
<https://www.econstor.eu/bitstream/10419/84576/1/DIIS2006-05.pdf> (luettu 15.4.2020.)
- Benmelech, Efraim & Klor, Esteban F. (2018). What Explains the Flow of Foreign Fighters to ISIS? *Terrorism and Political Violence*.
DOI: 10.1080/09546553.2018.1482214
- Berger, J. M. (2018). *Ekstremismi*. Suomentanut Kimmo Pietiläinen. Helsinki: Terra Cognita
- Bloom, Mia (2011). *Bombshell: Women and Terrorism*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press
- Brugh, Shahan Christine, Desmarais, Sarah L., Simons-Rudolph, Joseph & Zottola, Samantha A. (2019). Gender in The Jihad: Characteristics and Outcomes Among Women And Men Involved in Jihadism-inspired Terrorism”. *Journal of Threat Assessment and Management*, 6(2), 75–92.
DOI:10.1037/tam0000125
- Cambridge English Dictionary (s.a.). *Viral* / meaning in the Cambridge English Dictionary
<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/viral> (luettu 16.4.2020.)
- Davis, Jessica (2017). *Women in Modern Terrorism: From Liberation Wars to Global Jihad and the Islamic State*. Lanham: Rowman & Littlefield
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Eskatologia | Aamenesta öylättiin – kirkon sanasto. Suomen evankelis-luterilainen kirkko (s.a.). *evl.fi*. <https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Eskatologia#c2def530> (luettu 27.4.2020)
- Frilander, Aino & Onali, Alma (2019). Kesäkuussa 2014 Abu Bakr al-Bagdadi nousi korokkeelle, ja mustat liput alkoivat liehua: Näin Isisin ”kalifaatti” syntyi, kasvoi ja mureni. *HS.fi*. 23.3.2019. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006045480.html> (luettu 27.4.2020)
- Gambetta, Diego & Hertog, Steffen (2016). *Engineers of Jihad: The Curious Connection Between Violent Extremism and Education*.
DOI: 10.1515/9781400888122

- Gaub, Florence & Lisiecka, Julia (2016). Women in Daesh: Jihadist Cheerleaders, Active Operatives? *European Union Institute for Security Studies*.
www.jstor.org/stable/resrep06919 (luettu 20.12.2019.)
- Hegghammer, Thomas (2010). "The Rise of Muslim Foreign Fighters: Islam and the Globalization of Jihad." *Quarterly Journal: International Security*, vol. 35. no. 3. (Winter 2010/11): 53-94
https://www.belfercenter.org/sites/default/files/files/publication/The_Rise_of_Muslim_Foreign_Fighters.pdf (luettu 10.4.2020)
- Hegghammer, Thomas (2013). Should I Stay or Should I Go? Explaining Variation in Western Jihadists' Choice between Domestic and Foreign Fighting. *American Political Science Review*. 107(1), 1–15
DOI:10.1017/S0003055412000615
- Hegghammer, Thomas (2016). Revisiting the Poverty-Terrorism Link in European Jihadism. Society for Terrorism Research Annual Conference, Leiden, 8.11.2016.
http://hegghammer.com/files/Hegghammer_-_poverty.pdf (luettu 10.4.2020.)
- Heikkinen, Vesa (2007). *Kielen voima*. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (1997). *Tutki ja Kirjoita*. Helsinki: Kirjayhtymä
- Holman, Timothy L. (2016). 'Gonna Get Myself Connected': The Role of Facilitation in Foreign Fighter Mobilizations. *Perspectives on Terrorism*, Volume 10, Issue 2. 2–20. <http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/497/985> (luettu 3.3.2020)
- Hoyle, Carolyn & Bradford, Alexandra & Frenett, Ross (2015). Becoming Mulan? Female Western Migrants to Isis. *Institute for Strategic Dialogue*.
https://www.isdglobal.org/wp-content/uploads/2016/02/ISDJ2969_Becoming_Mulan_01.15_WEB.pdf (luettu 10.4.2020.)
- Huusko, Jukka & Noori, Hanna (2020). Kun aurinko laskee, Isis herää. *HS.fi*
<https://dynamic.hs.fi/a/2020/isis/> (luettu 14.2.2020.)
- Hämeen–Anttila, Jaakko (2012). *Islamin miekka: Idän ja lännen konfliktin historia*. Helsinki: Otava
- Hämeen–Anttila, Jaakko (2017). *Uusi islamin käsikirja*. Helsinki: Otava
- Isis, Isil, IS-ryhmä vai Daesh? (s.a.). *Kotimaisten kielten keskus*.
<http://www.kielitoimistonohjepankki.fi/ohje/517> (luettu 9.2.2020.)
- Isis ei ole kuollut, vaan sen tukialue on vain muuttanut paikkaa (2020). *HS.fi*. 25.1.2020.
<https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000006383815.html> (luettu 27.4.2020)

- Jacques, Karen & Taylor, Paul J. (2013). Myths and Realities of Female-Perpetrated Terrorism. *Law and Human Behaviour* 37, no. 1. 35–44.
DOI:10.1037/h0093992
- Jihadist women, a threat not to be underestimated (2017). *General Intelligence and Security Service*. <https://english.aivd.nl/publications/publications/2017/12/14/publication-jihadist-women-a-threat-not-to-be-underestimated> (luettu 16.3.2020.)
- J. M. Berger: Author, analyst and consultant on extremism (s.a.). *joberger.com*.
<https://www.joberger.com/> (luettu 27.5.2020)
- Kauppila, Miia (2016). *Väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäiseminen Suomessa*. Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201605251660> (luettu 15.4.2020)
- Kivikoski, Marko (2018). *Islamistinen radikalisoitumisprosessi länsimaissa: Radikalisoituneiden yksilöiden puheenvuoro*. Pro gradu -tutkielma. [Helsingin yliopisto, Teologinen tiedekunta](http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-201802211323). <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-201802211323> (luettu 27.5.2020)
- Koraani* (2017). Suomentanut arabian kielestä Jaakko Hämeen-Anttila vuonna 2017. Helsinki: Basam Books
- Kullberg, Anssi (2014). Islamismi ja jihadismi: lyhyt tausta. Kullberg, Anssi (toim.), *Poliittisen väkivallan poluilla*. Turku: Turun yliopisto, 123–138
- Kupsala, Sara (2018). *”Toiset kutsuu sitä uhrautumiseksi” Narratiivinen tapaustutkimus radikalisoitumiseksi kutsutun prosessin yksilöllisistä merkityksistä*. Pro gradu -tutkielma, Lapin yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201903046926> (luettu 10.4.2020)
- Kulmanen, Juha (2017). Sodan pitkä varjo – Neuvostoliitto Afganistanissa 1979–1989. *yle.fi*. 10.8.2017.
<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2017/08/10/sodan-pitka-varjo-neuvostoliitto-afganistanissa-1979-1989> (luettu 20.11.2019.)
- Laine, Timo (2001). Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II – näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus, 26–43.
- Lemos De Carvalho, C. (2018). *Women Who Run With The Wolves: Online Stories and Roles of Spanish-speaking Jihadist Women*. S.l.: [s.n.].
https://pure.uvt.nl/ws/portalfiles/portal/26251357/de_Carvalho_Women_19_06_2018.pdf (luettu 12.4.2020.)
- Linjakumpu, Aini (2014). Islamilaisen ääritöiminnan emotionaaliset perustat: omaelämäkerrat tunteiden tulkkina. Kullberg, Anssi (toim.), *Poliittisen väkivallan poluilla*. Turku: Turun yliopisto, 139–154.

LinkedIn. <https://www.linkedin.com>

Malkki, Leena (2017). Johtuuko radikalisoituminen syrjäytymisestä? *Politiikasta.fi*. 1.6.2017. <https://politiikasta.fi/johtuuko-radikalisoituminen-syrjaytymisesta/> (luettu 27.4.2020.)

Malkki, Leena & Saarinen, Juha (2019). Miten nimittää Isisin ja al-Qaidan edustamaa ilmiötä? *Politiikasta.fi*. 12.6.2019. <https://politiikasta.fi/miten-nimittaa-isisin-ja-al-qaidan-edustamaa-ilmiota/> (luettu 21.2.2020.)

Martini, Alice (2018). Making women terrorists into “Jihadi brides”: An Analysis of Media Narratives on Women Joining ISIS. *Critical Studies on Terrorism*. 11:3, 458-477
DOI:10.1080/17539153.2018.1448204

Martinen, Mikko & Kilpamäki, Heini (2019). Sanna eli tavallista elämää, kunnes perheeseen tuli mustaan kaapuun pukeutunut toinen vaimo – IS paljastaa kantasuomalaisten naisten avainroolin radikaalissa muslimiverkostossa. *IS.fi*. 30.3.2019. <https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000006052929.html> (luettu 13.11.2019.)

McCants, William (2015). *Isis ja Ilmestys – Islamilaisen valtion historia, strategia ja tuomiopäivän visio*. Suomentanut Kimmo Pietiläinen. Helsinki: Terra Cognita

Milton, Daniel & Dodwell, Brian (2018) Jihadi Brides? Examining a Female Guesthouse Registry from the Islamic State’s Caliphate. *CTC Sentinel* 11(5): 16–22. <https://ctc.usma.edu/jihadi-brides-examining-female-guesthouse-registry-islamic-states-caliphate/> (luettu 10.4.2020.)

Nordberg, Erkki (2007). *Islamistinen terrorismi ja sen vastainen puolustus*. Helsinki: Art House

Nyström, Ann-Sofie (2018). *Till Syrien och tillbaka - en kvalitativ studie om unga vuxnas resor till Syrien, deras livssituationer, behov och möten med myndigheter efter hemkomsten*. Pro gradu, Valtiotieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-201802051218> (luettu 27.4.2020)

Pelli, Petja (2019). Isisin leiristä löytyi suomalaisella aksentilla puhuva Sanna, joka haluaa takaisin Suomeen. *HS.fi*. 6.3.2019. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006025319.html> (luettu 25.4.2020.)

Peresin, Anita & Cervone, Alberto (2015). The Western Muhajirat of Isis. *Studies in Conflict & Terrorism* 38:7, 495–509.
DOI:10.1080/1057610X.2015.102561

Peresin, Anita (2018). Why Women From The West Are Joining Isis. *International Annals of Criminology* (2018), 56, 32–42.
DOI:10.1017/cri.2018.19

- Perho, Irmeli (2002). Kalifaatista kansallisvaltioon. Juusola, Hannu & Huuhtanen, Heidi (toim.), *Uskonto ja politiikka Lähi-idässä*. Helsinki: Gaudeamus, 95–119.
- Perho, Irmeli (2016). Uudistusliikkeet 1900-luvulla. Palva, Heikki & Perho, Irmeli (toim.), *Islamilainen kulttuuri*. Keuruu: Otava, 257–285.
- Picart, Caroline Joan S. (2015). “Jihad Cool/Jihad Chic”: The Roles of the Internet and Imagined Relations in the Self-Radicalization of Colleen LaRose (Jihad Jane). *Societies* 2015, 5, 354–383.
DOI:10.3390/soc5020354
- Pärssinen, Minna (2019). Isis-järjestön nousu, uho ja tuho kestivät 13 vuotta – tuhansia siviilejä tapettiin, ympäri maailmaa tehtiin toista sataa terrori-iskua. 24.5.2019. *Yle.fi* <https://yle.fi/uutiset/3-10800089> (luettu 30.3.2020.)
- Qazi, Farhana (2011). The Mujahidaat: Tracing the Early Female Warriors of Islam. Gentry, Caron E. & Sjöberg, Laura (toim.), *Women, gender, and terrorism*. Athens: University of Georgia Press, 29–56.
- Rabasa, Angel, & Benard, Cheryl. (2014). *Eurojihad: Patterns of Islamist Radicalization and Terrorism in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.
DOI:10.1017/CBO9781139940863
- Rajan, V. G. Julie (2011). *Women Suicide Bombers: Narratives of Violence*. New York: Routledge
- Rosenblatt, Nate (2016). All Jihad Is Local: What Isis’ Files Tell Us About Its Fighters. *New America International Security*. Policy paper 2.6.2016.
<https://na-production.s3.amazonaws.com/documents/Isis-Files.pdf> (luettu 6.3.2020.)
- Roy, Olivier (2004). *Globalized Islam: The Search For a New Ummah*. New York: Columbia University Press.
- Sageman, Marc (2004). *Understanding terror networks*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press
- Salehzadeh, Alan (2013). Syyrian sisällissota: syitä ja taustatekijöitä. *Maanpuolustuskorkeakoulu Strategian laitos*. Julkaisusarja 4: työpapereita, No 46.
https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/90401/Salehzadeh_46_kansilla.pdf?sequence=2&isAllowed=y (luettu 22.11.2019.)
- Sallamaa, Daniel (2014). *The Human Bombs Next Door : Finnish Media Portrayals of Homegrown Terrorism's Causal Dynamics 2005-2011*.
Pro gradu, Valtiotieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-201703272942>
- Sardar, Ziauddin (2006). *Muslimit*. Suomentanut Susanna Tuomi-Giddings. Helsinki: Otava

- Saukkonen, Pasi (2018). Ulkomaalaistaustaisten kotoutuminen Helsingissä vuonna 2016. Työllisyys, tulos ja asuminen. *Helsingin kaupunki. Tutkimuskatsauksia* 2018:3 https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/18_12_18_Tutkimuskatsauksia_3_Saukkonen.pdf. (luettu 19.4.2020.)
- Shapiro, Lauren R. & Maras, Marie-Helen (2019). Women's Radicalization to Religious Terrorism: An Examination of Isis Cases in the United States. *Studies in Conflict & Terrorism* 42:1-2, 88–199. DOI:10.1080/1057610X.2018.1513694
- Sjoberg, Laura (2011). Conclusion: The Study of Women, Gender, and Terrorism. Gentry, Caron E. & Sjoberg, Laura (toim.), *Women, gender, and terrorism*. Athens: University of Georgia Press, 227–239.
- Silber, Mitchell D. & Bhatt, Arvin (2007). Radicalization in the West: The Homegrown Threat. *NYPD Intelligence Division*. <https://www.brennancenter.org/sites/default/files/legacy/Justice/20070816.NYPD.Radicalization.in.the.West.pdf> (luettu 9.3.2020.)
- Sillanpää, Sami (2019). Seitsemän sisarta. *HS.fi*. 24.5.2019. <https://www.hs.fi/kuukausiliite/art-2000006118007.html> (luettu 24.9.2019.)
- Sjoberg, Laura & Gentry, Caron (2011). *Women, Gender, and Terrorism*. Athens, Georgia: University of Georgia Press
- Spencer, Amanda N. (2016). "The Hidden Face of Terrorism: An Analysis of the Women in Islamic State. *Journal of Strategic Security*. 9, no. 3. 74–98. DOI:10.5038/1944-0472.9.3.1549
- Suutarinen, Janne (2017). Lännen Rappio ja miksi siitä puhutaan. *Tutkain*. 30.10.2017. <http://tutkainlehti.fi/lannen-rappio-ja-miksi-siita-puhutaan> (luettu 25.4.2020.)
- Tajfel, Henri & Turner, John C. (1979). An Integrative Theory of Intergroup Conflict. *Social Psychology of Intergroup Relations*. 1978, 33(47), 56–63.
- Tammikko, Teemu (2019). *Vihalla ja voimalla: Poliittinen väkivalta Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus
- Tobin, Sarah A. (2018). Vernacular Politics, Sectarianism, and National Identity Among Syrian Refugees in Jordan. *Religions* 9(7), 225, 1–13. DOI:10.3390/rel9070225
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi
- University of Helsinki Research Portal. <https://researchportal.helsinki.fi/>
- Waldmann, Peter (2008). The Radical Milieu: The Under-Investigated Relationship Between Terrorists and Sympathetic Communities'. *Perspectives on Terrorism*. Vol. 2, No. 9, 2008, 25–27